

BESVIGELSER & FORVENTNINGSKLØFTEN

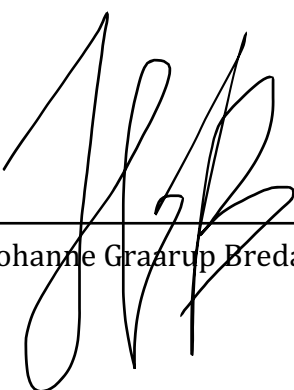
Foto: Shutterstock

Forfatter:	Johanne Graarup Bredahl
Vejleder:	Hans Henrik Berthing
Universitet:	Aalborg Universitet
Afleveringsdato:	7. juni 2022

Titelblad

Titel	Besvigelser & forventningskløften
Engelsk titel	Fraud & the Expectation Gap
Udarbejdet af (studienummer)	Johanne Graarup Bredahl (20174812)
Vejleder	Hans Henrik Berthing
Fag	Kandidatspeciale
ECTS Point	30 ECTS
Uddannelse	Revision, Cand. Merc. Aud.
Uddannelsessted	AAU Business School
Afleveringsdato	7. juni 2022

Underskrift

Johanne Graarup Bredahl

Abstract

This assignment revolves around the expectation gap between the public's expectations of the accountant and what is anticipated by the legal demands. The purpose in this thesis is to examine if there are any unreasonable expectations within the general public. To do this, there must be a review of the theory about the expectations gap, and in this thesis, it was found, that the expectation gap is the difference between the public's expectations and what is required by the law. Further expectation is due to the theory called 'unreasonable expectations' from the public. In continuation of this statement, it was found necessary to describe, what fraud is. Fraud is either manipulation of the financial report or improper use of the assets inside the company. It was also discovered that it is most often men between the ages of 35-55 years who commits fraud. Furthermore, the theory showed that there are some prerequisites the criminal must have before any fraud can be committed. These prerequisites are; justification, opportunity, incentive, and ability. These are also some signs, that the accountant can be aware of, when the audit is made.

Once it is explained, what the expectations gap and fraud are, it is found necessary to clarify, what fraud defined as from an accountant academic point of view. To do this, the international accounting standards (ISA) are used. Especially ISA 240, where it is established, that the accountant must act professionally in his/her work process. In relation to fraud, the accountant is required to do a risk analysis to determine if there are any signs of fraud. If there are signs of risk, the accountant must conduct actions internally in the company, such as observations and inquiries. Contemporary, the accountant is required to evaluate the proof of fraud and if fraud within the company is identified, the accountant must alert the day-to-day management, and if they are not doing anything to remove the fraud, the SØIK must be alerted too.

This are the legal expectations, but what are actually the public expectations? To discover this a questionnaire survey was made, where the public opinion was explored. In this survey, the results found that there still exists an expectation gap between the public and the legal demands. This is why there is what is called 'unreasonable expectations' arise. For example, did 66,7% of the respondents believed that the accountant should discover any kind of fraud. This is not a legal demand however, and therefore confirms, that there still is an expectation gap.

To add another perspective to this assignment, the respondents were divided into two groups, where the one group was given extra information about the legal demands of to the accountant. The purpose of this is to find out whether the additional knowledge influences the expectations. The results show that there is a noticeable difference between the answers from the two different groups. There is a positive change of 4,1-9,2 percentage points in the respective answers, where the expectations have diminished. As a conclusion to this study, it can be said that additional knowledge has a visible impact on the expectation gap, but if the purpose is to remove all unreasonable expectations, then the extra information is insufficient on its own.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6
2. Problemformulering	7
3. Afgrænsning	8
4. Metode	9
4.1 Primær empiri	10
4.2 Sekundær empiri	11
4.3 Projektdiagram	12
5. Teoriafsnit	14
5.1 Hvad er forventningskløften?	14
5.1.1 Principal-agent-teorien	14
5.1.2 Bent Warming-Rasmussens forventningskløft	18
5.1.3 Brenda Porters forventningskløft	20
5.1.4 Kjeld Christian Bøg og Lars Kiertzners forventningskløft	24
5.1.5 Sammenfatning af forventningskløften	25
5.2 Hvad er besvigelser?	26
5.2.1 Besvigelser ifølge lovgivningen	26
5.2.2 Regnskabsmanipulation	28
5.2.3 Misbrug af aktiver	31
5.2.4 Hvorfor udføres besvigelser?	34
5.2.5 Hvem udfører besvigelser?	39
6. Analyserende afsnit	42
6.1 Hvordan er de retsmæssige krav til revisor i forbindelse med at opdage besvigelser?	42
6.1.1 Revisorloven	42
6.1.2 Revisionsrisikomodellen	43
6.1.3 Revisionsprocessen	45
6.1.4 Krav til revisor ifølge IAASB	49
6.2 Hvordan er offentlighedens forventninger til revisor i forhold til at afdække besvigelser?	53
6.2.1 Revisors funktion mellem offentligheden og virksomheden	53
6.2.2 Domsafgørelser i forbindelse med besvigelser og revisors rolle	54
6.2.3 Offentlighedens forventninger i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen	57
7. Diskuterende afsnit	68
7.1 Hvorledes er der forskel på, om der til offentligheden er givet en udvidet viden omkring de retsmæssige krav til revisor eller ej?	69
7.2 Opsummering af det diskuterende afsnit	77
8. Konklusion	79
9. Bibliografi	82
10. Retslige kilder	84
10.1 Lovgrundlag	84
10.2 Internationale revisionsstandarder	84

10.3 Domme	84
11. Bilag	85
<i>Bilag 1: Spørgeskemaundersøgelsen</i>	85
<i>Bilag 2: Data fra den ikke-vidende gruppe</i>	88
<i>Bilag 3: Data fra den vidende gruppe</i>	92

Figurtabel

Figur 1: Projektdiagram, egen tilblivelse.....	13
Figur 2: Forventningskløften ifølge Brenda Porter, 1993.....	23
Figur 3: Forventningskløften ifølge Bøg & Kiertzner, 2007	24
Figur 4: Besvigelsestrekanten, egen tilblivelse.....	34
Figur 5: Besvigelседiamanten, egen tilblivelse.....	40
Figur 6: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål fem vedrørende gennemgang af alle bilag	62
Figur 7: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål ni vedrørende brugen af stikprøver.....	63
Figur 8: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål seks vedrørende opdagelse af absolut alle fejl.....	64
Figur 9: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål syv vedrørende regnskabets korrekthed efter revision	65
Figur 10: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål otte vedrørende revisorens opgave som offentlighedens tillidsrepræsentant	66
Figur 11: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål ti vedrørende ledelsens ansvar	67
Figur 12: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål elleve vedrørende opdagelsen af absolut alle besvigelser	68
Figur 13: Vidende gruppe, svar på spørgsmål fem vedrørende gennemgang af alle bilag.....	70
Figur 14: Vidende gruppe, svar til spørgsmål ni vedrørende brugen af stikprøver	71
Figur 15: Vidende gruppe, svar til spørgsmål seks vedrørende opdagelse af absolut alle fejl	72
Figur 16: Vidende gruppe, svar til spørgsmål syv vedrørende regnskabets korrekthed efter revision.....	73
Figur 17: Vidende gruppe, svar til spørgsmål otte vedrørende revisorens opgave som offentlighedens tillidsrepræsentant	74
Figur 18: Vidende gruppe, svar til spørgsmål ti vedrørende ledelsens ansvar	75
Figur 19: Vidende gruppe, svar til spørgsmål elleve vedrørende opdagelsen af absolut alle besvigelser	77

1. Indledning

Revision er en essentiel del af samfundets opbygning, da denne gør, at virksomhedens regnskaber verificeres, hvilket giver regnskabsbrugeren en mulighed for at kunne træffe beslutninger ud fra et regnskab med en stor grad af sikkerhed jf. Årsregnskabsloven (ÅRL) §12, stk. 2. Denne sikkerhedsstillelse kræver en form for pålidelighed, da der skal tages økonomiske beslutninger ud fra dette grundlag. Dette leder til følgende spørgsmål; hvilken grad af troværdighed har revisorfaget i grunden? Svaret kan blandt andet anskues ud fra Radius CPH's undersøgelse fra 2021, hvor en repræsentativ del af danskerne blev undersøgt for at finde ud af disses syn på faggruppers troværdighed. Her formår revisorer at få en score på 3,55 ud af i alt 5 point, hvilket er over middel, men der er dog langt fra fuld troværdighed til revisorfaget. Hertil skal det nævnes, at revisorer får en 11. plads ud af i alt 26, hvor blandt andet politikere, advokater og bilforhandlere rangerer lavere (Radius CPH, 2021).

Radius CPH's undersøgelse nævnes i forbindelse med dette projekts undren, som bunder i offentlighedens og regnskabsbrugers forventninger til revisors arbejde. Troværdighedsscoren kan være et udtryk for, at revisor i visse tilfælde ikke lever op til de forventninger, der er stillet ud fra offentlighedens perspektiv. Dog er det et spørgsmål, hvordan dette er tilfældet, da der er klare lovmæssige regler både i ÅRL og Revisorloven (RL), som revisor skal efterleve, og det vil derfor være tydeligt, hvis der bliver fraveget fra de opstillede lovtekster.

I tidernes løb har der været forskellige situationer, hvor virksomheder har bedraget og lavet besvigelser i form af enten korrupsion, regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. Dette ses blandt andet med sagen vedrørende IT Factory og Stein Bagger, hvor der blev svindlet og handlet uforsvarligt og groft uagtsomt, hvor det også endte med at virksomheden gik konkurs. Sådanne sager, hvor det har været muligt at udøve besvigelser, er der en konsensus i samfundet om, at der er en part, der skal stilles ansvarlig for en sådan handling. Denne part ender af og til med at være virksomhedens revisor, som derved forventes at skulle have opfattet den eventuelle finansielle katastrofe.

Dog er det ikke blot revisoren, der har et ansvar i forbindelse med forebyggelsen af besvigelser, fordi ledelsen også bærer forpligtigelse i form af at oprette de nødvendige interne og eksterne kontroller. Dette er derfor også et led i arbejdet for at fjerne muligheden for, at nogen i virksomheden kan udføre besvigelser. Hertil er det revisors opgave at skulle bedømme

kontrollerne og sikre, at de fungerer, som det er forventet. Dog kan revisor aldrig opdage enhver besvigelser, da særligt regnskabsmanipulation er kompleks, og dette er blandt andet en af grundene til, at revisionsprocessen ikke altid er tilstrækkelig, hvilket skaber de alvorlige økonomiske retssager.

Et kvalificeret bud på, hvorfor der er højere forventninger til revisor, er, at offentligheden måske ikke i rette mængde er oplyst omkring de standarder og lovregler, som revisor er underlagt og kan agere indenfor. Ud fra Bent Warming-Rasmussens afhandling er der en kløft i forhold til de forventninger, der er til revisors arbejde i forhold til de lovregulerede formål, som revisor har. Dette benævnes også som forventningskløften, og denne blev fundet ud fra Warming-Rasmussens interviewundersøgelse, der blev lavet med forskellige brugere af revisionsydelser (Warming-Rasmussen, 1989).

Følgende projekt vil være en efterprøvelse af Warming-Rasmussens undersøgelse, hvor problemfeltet og den skabte undren vil omhandle, hvad der rent lovmæssigt forventes af revisor, hvorefter dette sidestilles med den nutidige offentligheds forventninger. Dette vil gøres ud fra en ny undersøgelse med primær empiri fra spørgeskemaer. For at efterprøve om det omhandler graden af offentlighedens viden omkring de lovregler, der reelt er til revisors arbejde, vil testpersonerne opdeles i to grupper. Den ene gruppe vil blive tildelt en udvidet viden omkring reglerne, som en revisor arbejder indenfor og særligt ISA 240 omkring besvigelser, da dette er projektet hovedfokus. Herefter kan det analyseres og diskuteres, i hvor høj en grad en bedre viden omkring de lovmæssige regler vil skabe forskel i forventningerne til revisor.

2. Problemformulering

Ovenstående problemstillinger og undrende faktorer danner grobund for dette projekts problemformulering med tilhørende underspørgsmål:

Hvorledes er revisors ansvar i forbindelse med opdagelse af besvigelser, og i hvilken grad adskiller det retsmæssige ansvar sig fra offentlighedens forventninger til revisor i forhold til at afdække besvigelser?

- Hvad er forventningskløften?
- Hvad er besvigelser?
- Hvordan er de retsmæssige krav til revisor i forbindelse med at opdage besvigelser?

- Hvordan er offentlighedens forventninger til revisor i forhold til at afdække besvigelser?
- Hvorledes er der forskel på, om der til offentligheden er givet en udvidet viden omkring de retsmæssige krav til revisor eller ej?

Til denne problemformulering kan der herefter opstilles hypoteser, som er antagelser om, hvad dette projekts endelige konklusion og udfald på undersøgelsen vil være. Med andre ord så er det forventninger for, hvad der bliver fundet af empiri. Disse forventninger, der er udtrykt igennem hypoteserne, kan herefter enten be- eller afkræftes.

Hypoteser til problemformulering:

- Der er en forventningskløft mellem offentligheden forventninger til revisor kontra, hvad der lovregelmæssigt kræves af revisors arbejde.
- Der er forskel på forventningerne til revisors arbejde alt efter, om der er en udvidet viden omkring ISA 240 eller ikke.

3. Afgrænsning

Følgende afsnit vil være en forklaring af, hvad der ikke fokuseres yderligere på i dette speciale. Med andre ord så er det, som overskriften hentyder, hvad der afgrænses fra at berøre og analysere i dette projekt.

Der skrives blot ud fra et nationalt grundlag, hvilket betyder, at projektets metode, teori, analyse og dermed konklusion blot vil være et udtryk for den danske befolknings forventninger til revisor. Dermed afgrænses der fra at konkludere noget ud fra de øvrige landes retmæssige forhold og forventninger til revisor. Dette kommer blandt andet til udtryk ud fra dette projekts empiriindsamling, hvor det udelukkende vil være respondenter fra Danmark, da spørgeskemaet også formuleres på dansk.

Der findes flere typer af besvigelser, såsom misbrug af aktiver, regnskabsmanipulation og korruption. Sidstnævnte vil ikke blive berørt i dette projekt. Grunden til, at der afgrænses fra at fokusere på korruption er, at dette emne anses som værende mindre relevant i forhold til revisors rolle og ansvar vedrørende besvigelser samt forventningskløften hertil, da der er en meget lav grad af korruption i Danmark. Herudover kan det nævnes, at der også findes andre typer af

økonomisk kriminalitet, hvilke blandt andet er børskriminalitet og skyldnersvig, og disse afgrænses der ligeledes fra (Ågerup & Hansen, 2021).

Grunden til, at der blot er fokus på regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, er, at disse findes langt oftere i praksis, og dette afbilleder sig i større sager, som senere kan analyseres for at få den domsretlige afgørelse af, hvad der forventes af en revisor i forhold til at afdække besvigelser. Disse retsafgørelser, som der vil omtales i denne rapport, vil være nyere domme, som er fra 2000 og frem efter, og det kan derfor også afledes, at der afgrænses fra domme, der har fundet sted før årtusindskiftet. Grunden til dette valg er, at de eksempler, der bruges, skal være relevante for nutiden og et billede af, hvordan besvigelssager i nyere tid afgøres i praksis.

Til sidst i dette afsnit skal det nævnes, at der er dele af revisionsprocessen, der ikke yderligt vil blive behandlet, da der primært vil være fokus på revisors planlægning, kontrolaktiviteter og til sidst revisorerklæringen. Dette er mest interessant at analysere på i denne sammenhæng, da det er disse processer, der laves for med høj grad af sikkerhed at afdække fejl. Samtidig er det også erklæringen, som offentligheden kan bruge for at få en fornemmelse af, om regnskabet er retvisende eller ej. Derfor kan der opnås en fornemmelse af, om der kan træffes en økonomisk beslutningen ud fra det konkrete regnskab. I forbindelse med dette kan det derfor afledes, at der afgrænses fra at forklare og vurdere de mindre processer, som en revisor skal gennemgå, hvilke blandt andet er klientaccepten og de indledende øvelser med aftalebrevet efter ISA 210.

4. Metode

Før der kan arbejdes med dette projekts problemformulering, er det nødvendigt at få en forståelse af hvilken metode, der arbejdes ud fra, og hvordan det forventes at kunne opnå en konklusion på projektets problemstillinger. Derfor vil det kommende afsnit være en gennemgang af den metodiske tilgang for især indsamling og behandling af empiri.

Projekt udformes både ud fra et teoretisk, retsdogmatisk og undersøgelsesmæssigt perspektiv, hvor der tages udgangspunkt i Revisorloven, internationale regnskabsstandards for revisorer og relevante retsafgørelser. I forbindelse med disse metoder er det formålet, at projektet skal være en fordybning i teorierne, men at de samtidig skal efterprøves i forbindelse med en empirisk undersøgelse. Følgende skal være med til at skabe en besvarelse på projektets problemformulering, som vedrører revisors ansvar i forbindelse med opdagelsen af besvigelser, og offentlighedens forventninger til dette ansvar.

4.1 Primær empiri

Som det er nævnt tidligere, skal der benyttes empiriindsamling, og af denne grund er det fundet nødvendigt at give en beskrivelse af, hvad der skal tages yderligere forbehold for, når der skal oprettes primær empiri. Det er valgt at udarbejde et spørgeskema, og herunder er det nødvendigt at begrebsafklare forskellige termer, som vil gøres i dette afsnit. Grunden til og derfor også fordelene ved at vælge en spørgeskemaundersøgelse er, at der opnås et overblik over en situation, hvor der kan gives et indtryk af, hvad stemningen og holdning til et bestemt emneområde er. Det er en kvantitativ undersøgelse, hvor den bredere populations syn på emnet kan anskues ud fra. Derfor kan der med fordel laves test af opstillede hypoteser, som det også er fremgangsmåden i dette projekt. Hertil skal det nævnes, at spørgeskemaer også kan anses som værende under en kvalitativ metode i forbindelse med strukturerede interviews, men da dette ikke er tilfældet i dette projekt, vil denne vinkel ikke uddybes yderligere (Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 239-242).

De personer, som en spørgeskemaundersøgelse vedrører, betegnes som populationen. Før der arbejdes med spørgeskemaet er det vigtigt at fastlægge, hvem populationen ønskes at være. I forbindelse med dette projekt vil populationen være et udtryk for offentligheden, som er den, der skal give sin mening omkring revisors rolle vedrørende opdagelse af besvigelser. Derfor kan det også være relevant at fastlægge, om der er nogle, der ikke skal indbefattes i populationen, og dette er ikke en nødvendighed her, da svarende, der kommer af undersøgelse, skal være et udtryk for hele offentlighedens meninger (Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 242).

Som udtrykt tidligere ønskes der at indsamle offentlighedens mening, men da det er umuligt og meget ressourcefyldt at skulle adspørge hele populationen, er det nødvendigt at udvælge en stikprøve. Med andre ord så skal en delmængde betegne hele populationen gennem spørgeskemaundersøgelsen. Hertil er det vigtigt at opnå en statistisk repræsentativitet, hvor respondenterne udvælges tilfældigt, og at alle respondenter har samme sandsynlighed for at blive udvalgt. For at opnå den repræsentativitet opstilles der ved spørgeskemaets start filter-spørgsmål, hvor det ud fra disse kan defineres, om der er opnået et bredt udvalg og en repræsentativ stikprøve, der kan bevidne noget om hele populationen (Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 243).

Da det er en samfundsvidenskabelig forskning at arbejde ud fra spørgeskemaer, skal der også i denne forbindelse vurderes på den opnåede primærempiris reliabilitet og validitet. Reliabilitet, som også kan sidestilles med pålideligheden, sikres ved at lægge en strategi for indsamlingen af dataene. På denne måde sikres det, at de givne svar er gyldige i forhold til at kunne sige noget om hele populationens holdninger og ikke blot stikprøvens. Med andre ord skal repræsentativiteten sikres, og dette vil gøres ved at de første spørgsmål i undersøgelsen vil være omkring respondentens alder, køn, arbejde og geografi. For at sikre reliabilitet skal formuleringen af spørgsmålene også vurderes, hvor det skal bedømmes, om det er muligt at fejlfortolke eller misforstå nogle af spørgsmålene, så der derved ikke kommer det ønskede svar. Reliabilitet kan umiddelbart være svært at opnå til perfektion i forbindelse med samfundsvidenskabelige undersøgelser, og særligt ydre omstændigheder i samfundet kan ændre svarene, hvis undersøgelsen bliver lavet over en længere periode. Dog vil dette ikke være tilfældet i dette projekt, da svarene indsamles under en relativ kort tidshorisont. Herefter skal validiteten samtidig vurderes, hvilket også er et udtryk for dataenes gyldighed. Her handler det om i hvor høj en grad, der måles på det koncept, som der ønskes at måle på, og derfor er det igen et spørgsmål om repræsentativitet. Derfor skal der, før der gives nogle konklusioner ud fra den indsamlede empiri, vurderes, hvorvidt der faktisk er undersøgt det, der er angivet i problemformuleringen. Med andre ord skal det bedømmes om stikprøven er et udtryk for hele offentligheden (Roberts & Priest, 2006).

I forhold til spørgeskemaets opbygning og indhold er det nødvendigt at overveje forskellige aspekter. For det første skal formuleringen af spørgsmålene være klare, og der skal blot spørges om én ting ad gangen. Derudover skal eventuelt fagsprog enten slettes fra spørgsmålene, ellers skal begreberne forklares yderligere i undersøgelsen. Umiddelbart er følgende opremsning en fornuftig fremgangsmåde; at undlade at bruge forklarende udtryk, ingen lange svaralternativer, ingen ukendte ord, ingen komplicerede opgaver, svaralternativerne skal være differentierede og de mere vanskelige spørgsmål placeres mod slutningen (Vinten, 1994).

4.2 Sekundær empiri

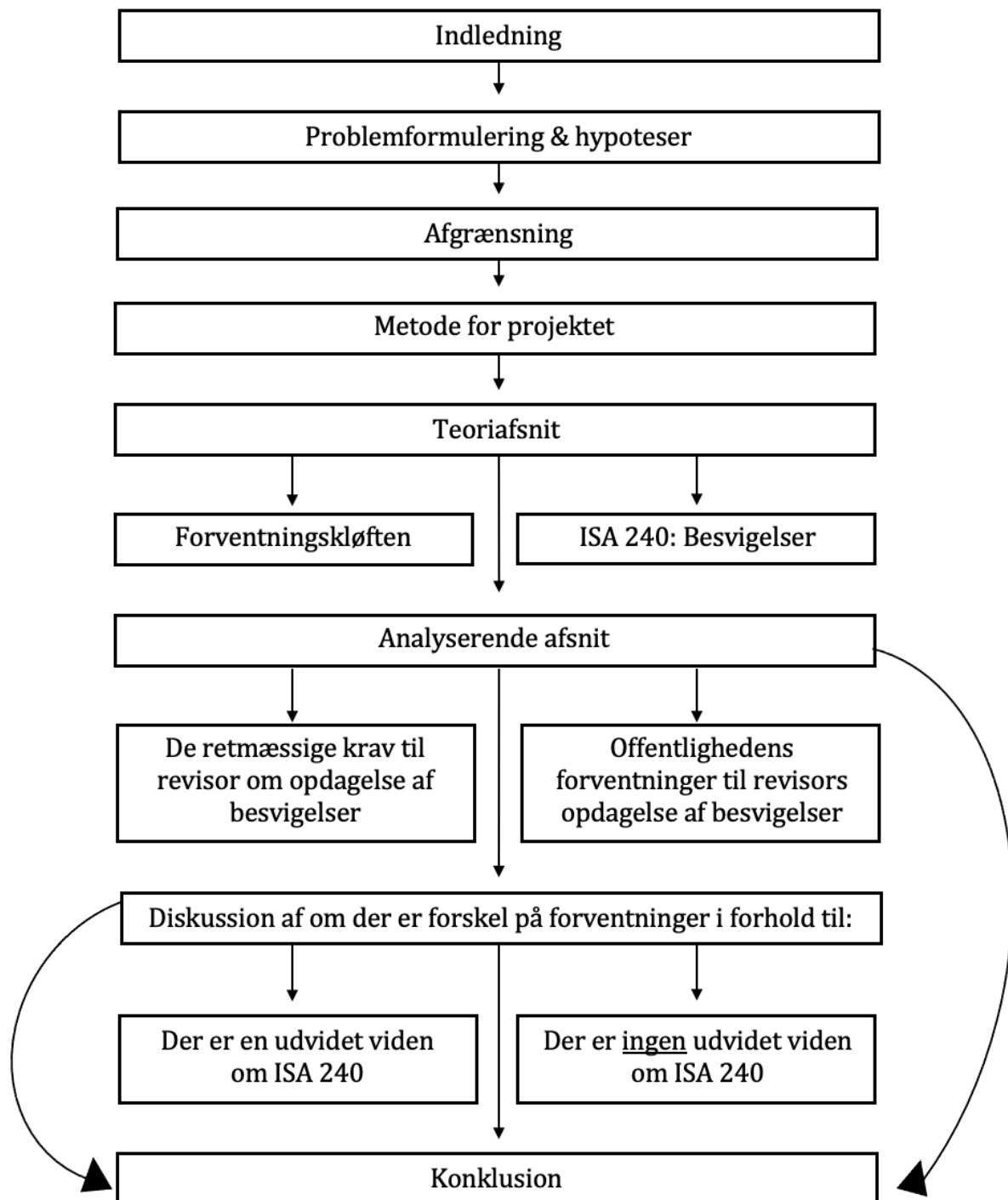
Der vil ikke blive gjort brug af den primære empiri i dette projekt, da det også er fundet nødvendigt at anvende sekundære empiri. Dette gøres særligt i forbindelse med begrebsafklaring og redegørelse af eventuelle teorier. Der vil blive brugt sekundær empiri, og denne kan blandt andet være i form af eksterne kilder, lærebøger, litteraturdatabaser og ordbøger. Det, der skal

ledes særlig opmærksomhed mod, når der gøres brug af sekundær viden, er, at det er nødvendigt at være kildekritisk, da det ikke har været muligt at være med til at udforme dataene, og det vides derfor ikke, om der er taget de rette samfundsvidenskabelige og repræsentative forbehold (Darmer, Jordansen, Madsen, & Thomsen, 2010, s. 203-205).

En undersøger skal derfor folde sig kildekritisk, og i forbindelse med om der er nogle forhold, som der skal ledes opmærksomhed mod inden kilden anvendes som grundlag for emner i projektet. Ved at lave denne kildekritiske undersøgelse ved læseren af projektet også, om der skal tages nogle bestemte forbehold, inden denne danner en mening eller tager en beslutning på baggrund af kilden. Det første trin er at definere, hvad type kilden er, og dette kan blandt andet være artikler, lovgivning, fagbøger etc. Herefter kan disse kilders troværdighed, objektivitet, præcision og relevans vurderes. Troværdigheden bedømmes ud fra forfatteren, kildetypen og det sted, som kilden er publiceret. I forhold til objektiviteten kan det vurderes, om der er en bestemt hensigt med kilden, og om den skaber eventuelle interessekonflikter. Derudover skal det eftertænkes, om kilden er præcis, opdateret til nutiden og relevant i forhold til den information, som der er nødvendigt for projektbesvarelsen. Når disse punkter er overvejet og opfyldte, kan kilden anvendes, og er der eventuelle forbehold for en specifik kilde vil dette blive benævnt i det berørte afsnit (Ankersborg, 2007).

4.3 Projektdiagram

Følgende figur er en billedlignende skildring af projektet, hvor der gives et mere overskueligt perspektiv på strukturen, der findes i dette projekt. Projektdiagrammet skal give en fornemmelse af, hvordan det er valgt at bygge projektet op. Formålet med projektdiagrammet er at give et overblik inden der fortsættes med læsningen af projektet. Derudover kan det anskues ud fra pilene, hvordan de forskellige afsnit hænger sammen med hinanden. Til sidst er svaret på problemformuleringen, og hvis læseren følger pilene, kan det ses, hvordan konklusion i forbindelse med teori, redegørelse, analyse og diskussion er fundet.

Figur 1: Projektdiagram, egen tilblivelse

5. Teoriafsnit

Det kommende afsnit vil være en gennemgang af den valgte teori, der vil blive benyttet i dette projekt. Dette vil give en forståelse af de forskellige teorier, hvor det bliver begrebsafklaret, hvad der menes med de forskellige termer og teorier, når de nævnes senere under særligt analysen og diskussionen. Dette afsnit vil være delt op i to emner, hvilke er forklaringer og fortolkninger af henholdsvis forventningskløften og besvigelser.

5.1 Hvad er forventningskløften?

Først vil der tages afsæt i forskellige teorier omkring forventningskløften, hvor det til sidst vil sammenfattes, hvad der henledes til, når forventningskløften senere vil nævnes i projektet. Med andre ord laves der en afklaring af begrebet; forventningskløften, når teorierne gennemgås og sammenfattes.

5.1.1 Principal-agent-teorien

Principal-agent-teorien inddrages, fordi denne forklarer en relation mellem principalen og agenten. Denne relation kan sidestilles med forholdet mellem offentligheden, virksomheden og revisoren, og derfor er det valgt at gennemgå denne teori.

Som sagt så omhandler det en relation, og det er mellem to parter, hvilket er principalen og agenten. I dette forhold er det principalen, der giver den opportunistiske agent en opgave, der skal udføres. Principalen har derfor et ønske om, at agenten opfylder denne opgave med et tilfredsstillende resultat. For at opnå dette skal principalen finde en passende belønning til agenten, så denne har incitament til at ville opfylde de opgaver, som principalen måtte ønske. Med andre ord opstilles der et over- og underordningsforhold, hvor der vil være en form for hierarki og magt. Ved sådanne forhold kan der ofte opstå problemer, da der kan være forskel i principalens forventninger og agentens reelle udførelse af opgaven (Biede, Kjær, & Vibe-Pedersen, 2011, s. 13).

I forbindelse med principal-agent-teorien opstilles der to situationer, der kan opereres indenfor, hvor der enten kan være asymmetrisk eller perfekt information. Den perfekte information er et udtryk for, at principalen har al den nødvendige information, der gør, at vedkommende fuldt ud kan observere agenten uden nogen omkostninger. I et sådant forhold er det også en nødvendighed, at agenten er risikoneutral, hvilket betyder, at der ikke er nogen præferencer i forhold til risikoen forbundet med arbejdsopgaven. I en relation med perfekt information har

alle parterne den fuldstændige viden omkring hinandens handlinger. Dette betyder også, at principalen har muligheden for at aflønne agenten på baggrund af dennes arbejdsindsats og ikke blot ud fra det færdige resultat. Hertil skal det også nævnes, at den nytte, som agenten opnår på baggrund af principal-agent-forholdet skal være større end ved andre arbejdsgivere, og derfor skal principalen henlede sin opmærksomhed mod de konkurrenter, der eventuelt kunne være på markedet. Ud fra dette perspektiv kan det udledes, at i en situation med perfekt information, skal agenten stadig have incitamentet til at ville udføre den konkrete opgave for principalen (Gardner, 1995).

Selvom der indgås en aftale på baggrund af en kontrakt, så er der en risiko for, at agenten ikke lever op til det forventede, da agenten kan have en anden interesse, og dette betegnes som asymmetrisk information. Med dette begreb menes det, at principalen ikke har mulighed for at kunne observere agentens fulde indsats, og derfor har principalen ikke fuld information om opgaveudførelsen. På den anden side har agenten heller ikke fuld information, da der er forhold, der kan påvirke udførelsen af opgaven, som agenten ikke kan påvirke. Dette kan eksempelvis være i forhold til forandringer på det marked, der opereres på (Bregm, 2003, s. 49). I forhold til om der er perfekt eller asymmetrisk information, så skelnes der, som nævnt, mellem om det er muligt for principalen at observere agentens handlinger eller ej. Der opstår en problemstilling i relationen, når principalen ikke har mulighed for at overvære agentens opgaveudførelse. Principalen kan derfor ikke vurdere agentens indsats, og i hvilken grad at agenten har arbejdet hårdt for resultatet, eller om vedkommende blot har været heldig med udfaldet. På den anden side så kan principalen heller ikke i samme grad som med perfekt information vurdere, hvilken aflønning agenten fortjener for arbejdsindsatsen i forbindelse med opgaveudførelsen. Derfor er principalen nødsaget til at aflønne ud fra det færdige projekt, hvor forskellige faktorer nødvendigvis kan forglemmes. Dog skal det nævnes, at hvis principalen er i en position, hvor der er mulighed for at følge agentens arbejdsgang, så vil det være et udtryk for, at agenten har givet en godkendelse af de regler, der er i forholdet mellem parterne. Med denne accept vil udfaldet af opgaven være det samme som, hvis der var perfekt information, og i denne forbindelse skal begge parter i relationen være risikoneutrale (Gardner, 1995).

Med principal-agent-teorien er der opstået begrebet; moral hazard, som opstår i situationer med asymmetrisk information. Dette sker, fordi principalen ikke har muligheden for systematisk at observere agentens handlinger, og derfor bliver agenten, som nævnt tidligere, belønnet

ud fra det, der er aftalt, når opgaven er færdig. Denne relation og aftale giver ikke agenten det rette incitament til at gøre en ekstra indsats i sit arbejde, da dette kan anses som værendes en negativ nytte for agenten. Det kan derfor være et udtryk for spildt arbejde, som agenten ikke vil modtage en belønning for, da der er en fastaftalt aflønning. Moral hazard hedder på dansk; skjult handlen, og det opstår i tilfælde, hvor agentens handlinger ikke stemmer overens med det aftalte. Der arbejdes derfor enten mindre eller anderledes i forhold til det, som principalen fra start af måtte forvente. En løsning på dette problem i relationen kan være, at der bliver oprettet en ordning, hvor agenten bliver aflønnet ud fra sin arbejdsindsats. Dog skaber dette et andet problem for agenten, da arbejdsudførelsen også kan påvirkes af forskellige forhold på markedet, som agenten derfor ikke har nogen indflydelse på (Bregn, 2003, s. 50).

Som det er tydeligt ud fra det, der er skrevet om principal-agent-teorien, så omhandler det også risikovilligheden. For at forklare hvor villige parterne i relationen er til at optage risiko, kan der gøres brug af begrebet; risikoaversion. Dette er et udtryk for, at der kun vil optages risiko, hvis vedkommende i en lige så stor grad belønnes for det. Agenten vil helst have en fast frem for variabel indtjening, da der opstår en større risiko med den variable indtjening. Agenten skal derfor vurdere, hvor villig vedkommende er til at opnå den ekstra løn, som en variabel indtjening kan indbringe, men hvor der også kan være risiko for eventuelle negative udsving på markedet. På baggrund af dette vil agenten, ifølge teorien, fortrække den faste løn. Det modsatte gør sig gældende ved principalen, fordi denne har mulighed for at fordele risikoen over flere forskellige projekter, og dette medvirker til, at principalen umiddelbart er mere risikoneutral i forhold til, hvad agenten er. Dette skaber derfor en skæv risikofordeling, hvilket kan anskues ud fra agentens handlinger i forbindelse med arbejdsprojekterne. Den mest fordelagtige situation vil være der, hvor omkostningerne, der relaterer sig til risikoen, afspejles i den gevinst, der opnås. Ud fra et sådant forhold opnår agenten en belønning for den ekstra indsats og risiko, samtidig med at principalen får det højst mulige udbytte af relationen. Som en sammenfatning kan det nævnes, at mængden af usikkerhed, som agenten skal optage i form af risiko, kan anskues i størrelsen af agentens risikoaversion (Bregn, 2003).

Når der arbejdes med teorier, er det også nødvendigt at forholde sig kritisk til eventuelle aspekter, der kunne være tvivl om. Her kan der ledes opmærksomhed mod de forskellige kritikpunkter, der er af principal-agent-teorien. Den første er, at der kan opstå en skævvridning i forhold til, at der blot er fokus på det økonomiske incitament. Dog kan der også være andre typer af

incitament, hvor agenten blandt andet kan skabe en indsats ud fra forhold såsom loyalitet og engagement. Hvis der blot er fokus på det økonomiske incitament, så vil det oprette en kultur på arbejdspladsen, hvor der arbejdes ud fra en "noget-for-noget"-holdning. Ydermere kan det økonomiske aspekt også skabe konflikter blandt de ansatte, da nogle ansatte ville kunne opnå bonus, mens andre ikke kan. Hvis det er umuligt at nå en eventuel bonus, vil det tiltag, som egentlig var tiltænkt som værende et økonomisk incitament, skabe ineffektivitet og nedsat motivation (Ibsen & Christens, 2001, s. 130).

Ydermere er det et kritikpunkt af teorien, hvorvidt agenten fra starten af er opportunistisk. Her er debatten omkring, hvornår dette karaktertræk opstår hos agenten. Det nævnes blandt andet, at det opstår i forbindelse med agentens udførelse af arbejdet, hvor denne fokuserer på, hvad principalen ønsker udført af agenten. Af andre kritikpunkter til teorien kan det nævnes, at det ikke er muligt at have informationsasymmetri, hvis principalen og agenten er den samme person, og hvis dette er tilfældet i en relation, så kan denne teori ikke blive benyttet til at forklare forholdet (Klausen, 2001).

Efter gennemgang af teorien omkring principal-agent-teorien kan der nu ledes opmærksomhed mod, hvordan netop denne teori kan benyttes i forbindelse med dette projekt. I forhold til relationen så står revisoren egentlig imellem de to parter, da agenten i dette projekt vil være et udtryk for ledelsen i virksomheden, og principalen er offentligheden og de interessenter, der måtte være i virksomheden. Revisorens rolle er derfor, at denne er hyret af agenten, som er ledelsen. Revisorens opgave er derfor at skulle undersøge og verificere, at agenten har opfyldt den bestemte opgave. Med andre ord skal der gives en erklæring på, om ledelsen har handlet hensynsfuldt, og at de eventuelle informationer er retvisende efter ÅRL §11. Samtidig kan det også nævnes her, at det er ledelsen, der aflønner revisoren, og derfor er der også en særlig relation her, hvor revisoren i princippet bliver en form for agent, der udfører arbejde for ledelsen og offentligheden, som derfor begge er principalen i denne relation (Eilifsen, Prawitt, Glover, & Messier, 2014).

Dog skal læseren være opmærksom på, at når der senere i projekt omtales agenten, så vil dette være et udtryk for ledelsen. Samtidig vil principalen være et begreb for interessenter i og udenfor virksomheden. Hermed er der redgjort for principal-agent-teorien, hvor det er gjort tydeligt, hvad denne relation indebærer. Herefter kan der nu fortsættes med at gå videre med at

redegøre for forventningskløften, hvor relationerne mellem agenten, principalen og revisoren bliver tydelige i forhold til, hvad der forventes af de forskellige parter.

5.1.2 Bent Warming-Rasmussens forventningskløft

For at der kan være tillid til en revisor, så er det en nødvendighed, at offentligheden har en viden om, hvad revisors arbejde indebærer. Det er i denne sammenhæng, at forventningskløften opstår, da der dannes uoverensstemmelser mellem det, som offentligheden forventer, at revisor gør, og det, som revisor i princippet skal udføre for at leve op til god revisionsskik efter RL §16. Samtidig opstår der her et problem, hvis forventningerne er urimelige, da der derfor vil skabes en proces og situation, hvor revisorens rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant bliver hæmmet og undergravet.

I RL §16 fremgår det ligeledes, at revisor skal udvise hurtighed, hvilket blandt andet indebærer, at revisoren ikke gennemgår alle transaktioner, da der arbejdes ud fra stikprøver. Når det hender, at der sker fejl, så vil offentligheden med den urimelige opfattelse være tilbøjelige til at mene, at revisoren burde have opdaget en fejl. Dette hænger sammen med, at revisoren i princippet ikke giver en absolut sikkerhed, når der laves en revisionspåtegning. Der laves i stedet en erklæring, hvor der gives en høj grad af sikkerhed for, at der ikke er nogen væsentlige fejl.

Forventningskløften er blevet videnskabeligt behandlet igennem årtier, og den første litteratur, der vedrører emnet, er lavet af Carl D. Liggio (1974). Her bliver udtrykket; forventningskløft, skabt, og det opstår, da der var forskel på det, som offentligheden forventede af revisoren, og det revisoren retmæssigt skulle udføre af handlinger.

Følgende leder videre til den første teoretiker, der vil gøres brug i forbindelse med at begrebsafklare forventningskløften, og det er Bent Warming-Rasmussen (1989), som er professor i revision. Warming er en af de mange, der forskede i revisionsområdet i 1980'erne, og det er også fra dette årti, at den undersøgelse, som dette projekt beskæftiger sig med, er fra. Heraf kan det derfor afledes, at Warming er en af de første danskere, der har udviklet en Ph.d.-afhandling, der vedrører forventningskløften og tillidsforholdet mellem offentligheden og revisoren.

I Warmings Ph.d.-afhandling; "Tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor", forklares forventningskløften som værende et udtryk for en kløft, der er opstået mellem offentligheden og dermed også interessenterne

forventninger til revisor, kontra hvad revisor reelt udfører. Denne definition findes ud fra følgende citat fra afhandlingen:

"Forskellen mellem hvad brugerne af revisionsydelsen forventer af en statsautoriseret revisor og dennes ydelser, og hvad revisor selv tillægges sin profession og rent faktisk leverer."

(Warming-Rasmussen, 1989)

Ud fra ovenstående citat af Warming tydeliggøres det, at regnskabsbrugerne ofte har for store og måske også urimelige forventninger til revisor, når det vurderes ud fra, hvad revisor qua sin profession er underlagt.

Afhandlingen blev skrevet ud fra primær empiri, hvor Warming havde udarbejdet interview med de brugere, der er af revisionsydelse. Ved at gøre dette blev det muligt at analysere på disse interviews og derved afdække, hvad forventninger der i grunden er til revisor. De interviewede var blandt andet direktører, aktionærer, statsautoriserede revisorer og journalister med en økonomisk vinkel. Konklusionen på undersøgelsen var, at der var uenigheder i forhold til, hvad forventninger de forskellige grupper af interviewede havde. Her var der forskel i den forstand, at de statsautoriserede revisorer var uenige med de resterende grupper i det økonomiske samfund. Helt konkret kan det anskues ud fra et spørgsmål om, hvorvidt det er revisors opgave at undersøge alle bilag i virksomheden eller at opdage underslæb. Her var størstedelen enige i, at dette var rimelige forventninger til revisor, hvilket de statsautoriserede revisorer var uenige i (Warming-Rasmussen, 1989).

Hertil kan der opstå undren i forhold til, hvorfor der er en gennemgribende forståelse i forretningsverdenen om, at revisoren laver handlinger, som revisoren ikke selv mener er dem lov-mæssigt pålagt. Her menes det, at forskellen på forventningerne er opstået, fordi regnskabsbrugerne ikke har den rette viden omkring revisors arbejde, og dette er derfor en faktor, der bidrager til at skade det tillidsforhold, der er nødvendigt mellem revisor og offentligheden. I forbindelse med dette kan aftalebrevet efter ISA 210 være et middel til at afstemme forventningerne til en forekommende revisionsydelse. Formålet med aftalebrevet er derfor at aftale med klienten hvilke handlinger, der udføres, og revisoropgaverne vilkår. Da der stadig er en forskel i forventningerne, kan det derfor vurderes, om aftalebrevet efter ISA 210 er ineffektivt.

Et andet aspekt, der blev gennemgået i Warmings undersøgelser, er vedrørende respondenternes forventninger til, at revisorens arbejde sikrer, at virksomheden rent finansielt er sund. Her

delte det, som bliver betegnet som offentligheden i denne opgave, sig i to. Journalisterne var umiddelbart enige i dette, og mener derfor, at det er revisorens opgave at sikre en sund og rentabel virksomhed. Dog var aktionærerne og direktørerne en smule uenige i denne form for forventning, hvilket eventuelt kan forklares med deres måske bredere viden indenfor virksomhedsledelse. Ikke overraskende var revisorerne også uenige i, at det var dem, der skulle sørge for, at virksomheden forblev sund. Dette er et interessant perspektiv, som også vil være spændende at undersøge i dette projekts spørgeskemaundersøgelse. Perspektivet inddrager offentlighedens forventninger til revisor, der går ud over, hvad handlinger revisor skal gøre, men det bliver også antaget af journalisterne, at revisoren har ansvar for virksomhedens bundlinje og profit.

I Warmings afhandling var der flere aspekter, der blev berørt, og opsummeret var de tre grupper; direktører, aktionærer og arbejdsmarkedsjournalisterne, overordnet uenige med de statsautoriserede revisorer. Ud over de ovenstående eksempler kan det nævnes, at de statsautoriserede revisorer og de tre grupper blandt andet også var uenige i forhold til, at det er revisors ret at kunne fastlægge den regnskabsmæssige behandling. Det samme gjorde sig gældende med et forslag til, at revisoren skulle indføre et afsnit i revisionspåtegningen omkring den væsentlige vurderingsusikkerhed. Til sidst skal det også berøres, at de tre grupper opfatter det som, at revisoren har fejlet, hvis en virksomhed går i betalingsstandsning mindre end seks måneder efter, at der er lavet en revisionspåtegning uden forbehold. Alle disse opfattelser og forventninger er den statsautoriserede revisor ifølge Warmings undersøgelse uenig i (Warming-Rasmussen, 1989).

5.1.3 Brenda Porters forventningskløft

Bent Warming-Rasmussen var ikke den eneste, der forskede i offentlighedens forventninger til revisoren, hvilket kan anskues ud fra Brenda Porters (1993) forskning. Porter videreudviklede på begrebet, hvilket blev gjort ud fra en spørgeskemaundersøgelse, der tog udgangspunkt i forventningerne ved borgerne i New Zealand. Her var formålet at finde ud af, hvad holdninger de forskellige respondenter havde til revisorens arbejdsopgaver og dermed også kvaliteten af disse revisionshandling. Porter valgte at dele undersøgelsen op i to dele, hvor den ene gruppe af respondenter i forvejen havde en yderlig kendskabsgrad til, hvad en revision indebar. Den anden gruppe var derfor mindre oplyste i forhold til revisorfaget, dog var spørgeskemaet udarbejdet med samme hensigt og spørgsmål. Fremgangsmåden i undersøgelsen var, at

respondenterne blev forelagt en revisionsopgave, og så skulle det svares på, om vedkommende mente, at det var en eksisterende opgave for revisor, og hvis ja om vedkommende fandt denne opgave som værende godt udført. Til sidst var der også en svarmulighed, hvor respondenterne kunne svare, at den specifikke opgave burde være udført af revisoren (Porter, 1993). Umiddelbart vil denne opdeling af respondenterne ligne undersøgelsesdesignet i netop dette specialeprojekt. I dette projekt vil det være hensigten at give en del af den brede offentlighed en udvidet viden om besvigelser og revisors opgave i forbindelse med at opdage disse. Dog vil dette blive berørt senere, når den specifikke undersøgelse skal forklares og analyseres mere uddybende.

Konklusionen af de data, som opstod af Porters spørgeskemaundersøgelse, kan deles op i tre kategorier: revisors nuværende opgaver, revisors præstation og opgaver som revisor burde udføre. I forhold til revisors nuværende opgaver, så er der uenigheder blandt de forskellige grupper af respondenter. Ikke overraskende vidste revisorerne i høj grad, hvilke opgaver der var forbundet med deres daglige virke, og det samme gjorde sig overordnet gældende for de interessentgrupper, som revisor udfører revision ved. Uenigheden kan anskues ved det, der kan kaldes offentligheden, og her viste Porters undersøgelse, at 60 procent af denne almindelige befolkning havde en begrænset viden om revisorens lovmæssige arbejdshandlinger. Dette kan afledes, fordi over halvdelen af offentligheden valgte arbejdsopgaver, som revisor lovmæssigt ikke skal udføre, og modsat var der også opgaver, som revisor skal udføre i sin revision, som disse respondenter ikke kunne identificere (Porter, 1993, s. 53).

Dernæst kan der drages sammenhænge ud fra den næste kategori af svarmuligheder, hvor revisors præstation blev vurderet. Her er det nødvendigt at bemærke, at der var seks handlinger i spørgeskemaet, hvor respondenterne umiddelbart var enige om, at revisoren ikke lavede den fornødne præstation i forhold til, hvad der forventedes af denne. Disse arbejdsopgaver var i forbindelse med oplysninger i revisionspåtegningen, opdagelse af tyveri, misbrug af aktiver og andre ulovlige handlinger, der særligt kunne være begået af den pågældende virksomheds ledelsesgruppe. På samme måde forventede offentligheden også mere af revisoren indenfor områderne omkring opdagelse af manipulation eller skævvridninger af de oplysninger, der står i regnskabet, og som derved også vedrører begrebet; going concern, som regnskabsbrugerne specielt kan benytte til at træffe beslutninger omkring virksomheden.

Porter gjorde sig en observation i forbindelse med netop holdningerne til revisors præstation, og dette var, at over halvdelen af de ovennævnte punkter først blev vurderet af offentligheden

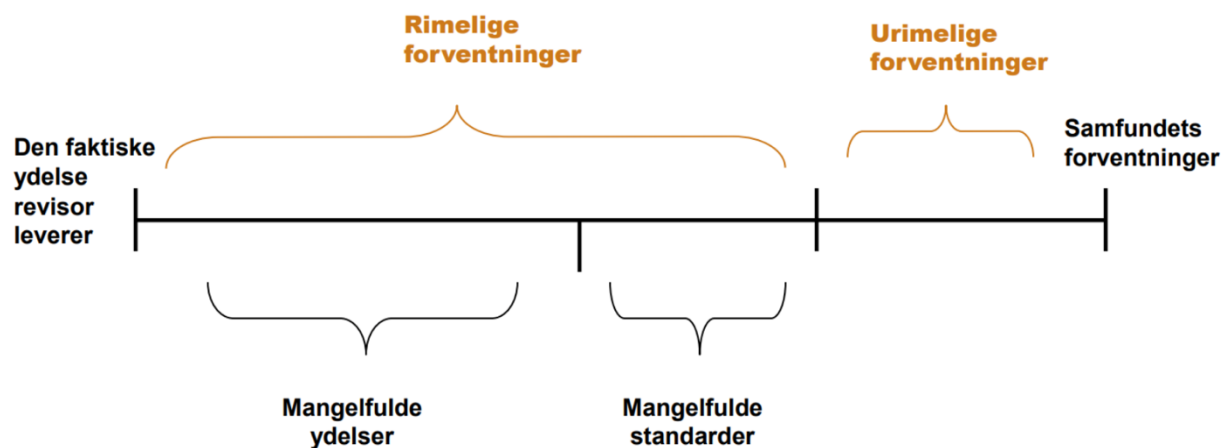
til ikke at være nogle af revisors opgaver. Herefter var det pudsigt, at det senere er fundet, at 85 procent af punkterne om revisors opgaver blev vurderet til at være ringe udført. Det mærkelige er, at offentligheden først nævner, at der er opgaver, som de vurderer, at revisor ikke skal udføre for derefter at nævne, at revisorerne ikke udfører opgaverne, som det kunne være forventet.

I forhold til revisors præstation var revisorerne, som det er set før, ikke enige med offentlighedens forventninger, hvor de fleste af revisorerne, der var respondenter, mente, at revisoren lavede en tilstrækkelig udførelse af de opgaver, der var pålagt dem. Endnu en observation er, at den offentlige befolkning overordnet var mere tilfredse med revisors præstation, hvis det sammenlignes med de holdninger, som de virksomheder, som bliver revideret, havde. Samtidig kan det som opsamling på præstationen nævnes, at der var den største forventningskløft i forbindelse med revisors påtegning og oplysningerne i denne, hvor respondenterne antyder, at der er utilstrækkelig information i denne.

Den sidste svarmulighed var omkring hvilke opgaver, som revisoren burde udføre. Ud af de 30 opgaver, der var i spørgeskemaet, mente de respondenter, der er interessenter, at 18 af opgaverne burde være en del af revisorens handlinger. Det "rigtige" svar i forbindelse med lovgivningen var, at det blot var 10 af opgaverne, som revisor egentlig skulle udføre.

Som sammenfatning på hele Porters undersøgelse nævner hun, at der ikke blot er en forventningskløft men også en kendskabskløft, hvilken kan være årsag til, at der er urimelige forventninger til, hvad revisor skal lave af revisionshandling. Forventningen er, at revisoren sikrer, at det specifikke regnskab er korrekt og absolut uden fejl. Samtidig er der ikke en viden om, at revisoren kan arbejde ud fra stikprøver, og derved er forventningen, at alle transaktioner analyseres og behandles (Porter, 1993).

Når der er så store forventninger til revisoren, så er det ikke muligt at imødekomme alle disse, hvis revisoren i henhold til RL§16 også skal udvise god revisionsskik, være nøjagtig, udvise hurtighed etc. Dette stemmer derfor ikke overens med at skulle gennemgå alle de bilag, der eksisterer, da der skal ageres omkostningseffektivt. Da der stadig er disse forventninger til revisoren, kan disse ud fra Porters undersøges kaldes for de urimelige forventninger. Det er disse, der er et udtryk for de ekstra forventninger, der eksisterer ud over de rimelige forventninger. Dette kan visualiseres ud fra følgende figur af forventningskløften ifølge Brenda Porter (1993):

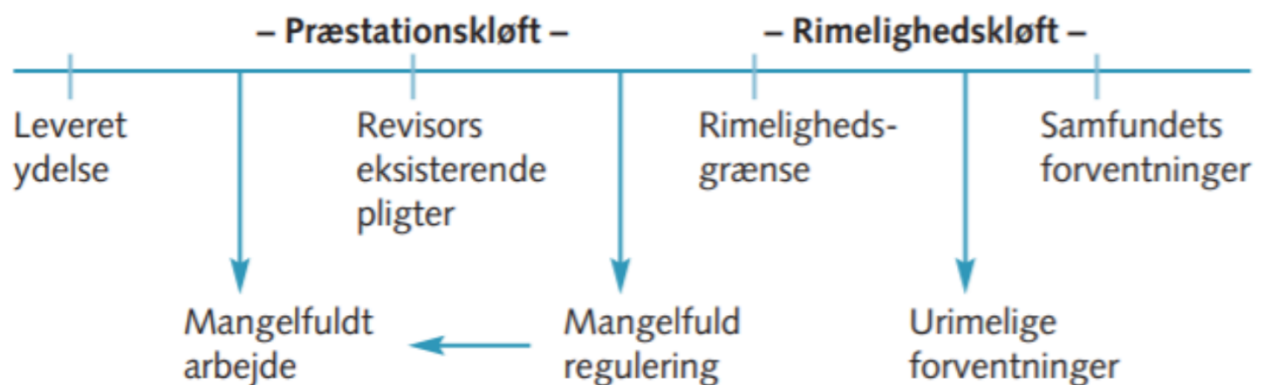
Figur 2: Forventningskløften ifølge Brenda Porter, 1993

Ovenstående figur er dermed Brenda Porters videreudvikling på forventningskløften, hvor hun har valgt at dele den op i forskellige emner. Selve forventningskløften kan anskues ud fra spændet mellem den faktiske ydelse, som revisoren leverer, som kan ses helt til venstre i figuren, og samfundets forventninger, der er afbilledet helt til højre i figuren. Dog er denne kløft ikke blot urimelige forventninger, da der er aspekter, som der i princippet kan overvejes, om der skal laves om på i forhold til lovgivningen for revisors handlinger.

Kløften er derfor delt op i rimelige og urimelige forventninger. Som eksempel fra Porters undersøgelse kan det for eksempel nævnes, at en del af de urimelige forventninger er, at revisoren skal gennemgå alle de bilag og transaktioner, der er i den virksomhed, som bliver revideret. Hernæst kan det anskues ud fra figuren, at de rimelige forventninger er delt op i mangelfulde ydelser og mangelfulde standarder. For at forklare den mangelfulde ydelse så opstår denne, når revisor rent faktisk leverer en mangelfuld ydelse, og med dette menes det, at der er ageret udenfor det, som den almene revisor ville have gjort. Den anden del af de rimelige forventninger er omkring de mangelfulde standarder, som er et udtryk for, at der er standarder, der gør, at den handling, som revisor udfører, ikke kan være lavet anderledes, da revisoren skal agere efter den lovgivning og de standarder og normer, der er opstillet. Det forholder sig derfor sådan, at Porter finder det som en rimelig forventning fra offentligheden, at der er mangelfulde standarder. Dog stiller dette stadig revisoren i en position, hvor denne i princippet er magtesløs, da det ikke er revisoren, der bestemmer, hvilke standarder der arbejdes ud fra.

5.1.4 Kjeld Christian Bøg og Lars Kiertzners forventningskløft

Til sidst vil der inddrages en lidt nyere undersøgelse af forventningskløften, som er lavet af Kjeld Chr. Bøg og Lars Kiertzner. De anvender kløften i deres bog; "Professionsetik for revisorer", som er fra 2007. Videreudviklingen af begrebet ses ved, at kløften opdeles, så der bliver tilføjet en rimelighedskløft og en præstationskløft (Bøg & Kiertzner, 2007). Disse to tilføjelser til forventningskløften kan ansues ud fra følgende figur:

Figur 3: Forventningskløften ifølge Bøg & Kiertzner, 2007

Først skal det også nævnes, at Bøg & Kiertzner i deres bog definerer forventningskløften på samme måde, som det også er gjort tidligere ved henholdsvis Bent Warming-Rasmussen og Brenda Porter. I bogen defineres forventningskløften ud fra følgende citat:

"Forventningskløften opstår på grund af uoverensstemmelser mellem det, offentligheden forventer, revisor udfører, og det revisor skal udføre for at leve op til god tidssvarende skik."

(Bøg & Kiertzner, 2007, s. 14)

Ud fra figuren kan det ses, at Brenda Porters (1993) begreber; mangelfulde standard (her: regulering) og mangelfuld ydelse (her: arbejde), stadig er inkorporeret som et led i forventningskløften. Det mangelfulde arbejde er derfor, når revisoren ikke efterlever den kvalitet, der er et lovmæssigt krav at følge. På samme måde er det mangelfuld regulering, når regnskabsbrugeren er utilfreds med revisorens handlinger på trods af, at der er fulgt de gældende regler. Men her er der forskellige standarder og lovregler, der er mangelfulde for at kunne imødekomme disse rimelige forventninger, som offentligheden måtte have til revisoren.

Øverst til højre er rimelighedskløften, der er tilføjet af Bøg & Kiertzner, og dette er ifølge dem omfattet af, hvad offentligheden forventer af revisoren i forhold til det, som der ud fra et rimelighedsprincip kan forventes af revisorens handlinger. Hertil nævner Bøg & Kiertzner, at for at mindske denne kløft kan det være et middel at bruge mere åben kommunikation mellem offentligheden og revisoren. Dette kan blandt andet være, at der opstilles en dialog mellem revisor og relevante interessenter såsom kreditorer, journalister, det offentlige system og nuværende samt potentielle aktionærer (Bøg & Kiertzner, 2007, s. 15).

Til venstre i figuren er præstationskløften, som er et udtryk for, hvad offentligheden har af forventninger omkring revisorens levering af revisionshandling. Det er derfor også denne, der er delt op i de to underkategorier; mangelfuldt arbejde og mangelfuld regulering, som er forklaret tidligere. Som en ekstra indskydelse til de to underkategorier, så kan revisoren ikke anses som værende ansvarlig for den mangelfulde regulering, og effekten af disse, i form af højere forventninger, kan derfor ikke ændres af revisoren. Dog er kommunikation altid en god fremgangsmåde, når et emne skal oplyses (Bøg & Kiertzner, 2007, s. 15).

5.1.5 Sammenfatning af forventningskløften

Når de tre forgående undersøgelser er redegjort for, kan der nu opsamles på, hvad konklusionerne var af de forskellige studier. Dette vil give en forklaring på, hvad der specifikt menes med begrebet; forventningskløften, når dette bruges senere i dette specialeprojekt. Samtidig vil det også forklares, hvordan principal-agent-teorien kan bruges i forbindelse med forskellen af forventninger. Derfor kan det også konkluderes, at den følgende opsummering af teorien omkring forventningskløften vil være et billede af, hvad den subjektive forståelse er af begrebet.

Både Warming, Porter og Bøg & Kiertzner definerer forventningskløften som værende forskellen mellem, hvad offentligheden forventer af revisor kontra, hvad der lovmæssigt forventes af revisoren, for at der bliver udvist god revisionsskik. Når dette er slået fast, kan det herefter nævnes, at der gennem årene har været forskning med forskellige aspekter af Warmings forventningskløft, hvor der er videreudviklet på, hvordan denne er delt op.

Brenda Porter havde med sin spørgeskemaundersøgelse fundet, at der stadig i 1993 var en forventningskløft mellem revisoren faktiske ydelse og offentlighedens forventninger. Her tilføjede Porter elementet omkring urimelige og rimelige forventninger, hvilket skildrede, at der midt i kløften af forventninger rent faktisk var nogle berettigede forventninger, som offentligheden

havde. Dette kom til udtryk igennem mangelfulde ydelser og standarder. Dette kan henholdsvis revisor og lovgivningsmagten arbejde videre med for at reducere kløften. Hernæst var der de urimelige forventninger, hvor offentligheden uberettiget af lovgivningen havde alt for høje forventninger til revisorens faktiske ydelse.

Hernæst blev Bøg & Kiertzners forskning fra 2003 redegjort for, hvor der igen blev tilføjet elementer til den tidligere forståelse af forventningskløften. Dette var henholdsvis præstations- og rimelighedskløften, hvor det blev fastlagt at rimelighedskløften er, hvad der er rimeligt at forvente af en revisor, og dette er det samme, som Porter nævnte som rimelige forventninger. Præstationskløften er derefter, som ordet antyder, hvad offentligheden har af forventninger til revisors præstation i dennes arbejdsopgaver.

Principal-agent-teorien kan indblandes som et led i forventningskløften, da denne teori omhandler relationer og parter i denne relation. Det er derfor revisor, der står mellem agenten og principalen, som er virksomheden og offentligheden. Revisor skal derfor forsøge sig med kommunikation og dialog for at sikre, at alle parter efterlever den kontraktfastsatte relation, der kan være.

Slutteligt kan det fastslås, at Bent Warming-Rasmussen startede forskningen om forventningskløften, og dennes definition af begrebet er derfor gældende i dette projekt. Samtidig er der videreudviklet på visualiseringen og perspektivet af begrebet, hvor begge tilgange, som Porter og Bøg & Kiertzner skildrer, kan bruges senere i analysen til at fastlægge, om der i dag stadig er en forventningskløft.

5.2 Hvad er besvigelser?

Efter en redegørelse af teorien omkring forventningskløften blev det fundet, at der er særlige forventninger til specielt revisorens opdagelse af besvigelser. Da dette specialeprojekt også vedrører dette emne, vil følgende afsnit være en redegørelse af teorien omkring besvigelser. Her vil der være fokus på lovgivningen om emmet, hvem der udfører besvigelser samt besvigelsestyperne; regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver.

5.2.1 Besvigelser ifølge lovgivningen

I revisionsbranchen handles der blandt andet ud fra standarder, der er lavet af IAASB, hvor det fastlægges, hvad en revisor skal efterleve. Det er altså dette uafhængige organ, der bestemmer, hvad de internationale standarder skal være for, hvordan en revision skal foregå samt hvad

kvaliteten i arbejdet skal være. Det er også denne organisation, som har sat retningslinjer for, hvad revisor skal være særligt opmærksom på i forbindelse med besvigelser, hvilket særligt kan anskues ud fra ISA 240 (IAASB, 2022). Denne internationale standard vil være en af grundstenene til netop dette afsnit. Hvis der skal drages nogle kildekritiske bemærkninger til denne organisation, så er IAASB en del af IFAC, hvis formål er at tjene de interesser, som offentligheden måtte have. Samtidig ønsker IFAC også at der etableres en stærk økonomi på det globale plan, hvor der oprettes en strømlining i forhold til at bygge en holdbar regnskabsprofession (IAASB, 2009).

Besvigelser kan også benævnes som værende en form for bedrageri, hvor der udføres en handling, der er tilsigtet. Dette betyder, at de personer, der er impliceret i bedrageriet, er opmærksomme på, at de er med til at udføre den givne handling. Samtidig har de personer, som laver bedrageri, et ønske om at lave den ulovlige handling og derved opnå den fordel, der måtte være ved at bedrage. Denne fordel er en økonomisk gevinst, som kan opstå i takt med, at der skabes en vildledning i forbindelse med eksempelvis regnskabet i en virksomhed (IAASB, 2009, s. 3).

Når en revisor udfører en revision af en virksomhed, så er der visse besvigelserisikofaktorer, som der skal drages særlig opmærksomhed mod, hvis disse opstår. Disse risikofaktorer er forhold eller begivenheder, hvor der er et særligt incitament til og en mulighed for at begå denne form for økonomiske kriminalitet, som besvigelser er. Dog behøver det ikke blot være et incitament, men der kan også begås bedrageri, hvis den enkelte person handler ud fra et stort pres, hvilket eksempelvis kan ske, hvis der er en deadline, der skal nås (IAASB, 2009, s. 3).

Besvigelsers kendetegn er efter ISA 240, at det kan ske ud fra tre eksempler. Det første er som nævnt tidligere, at besvigeren har et særligt incitament til at gøre handlingerne, hvilket specielt forekommer, hvis der er opsat et alt for urealistisk mål i virksomheden. Det næste eksempel, hvor der kan opstå besvigelser, er hvis besvigeren ser en klar mulighed for at lave den økonomiske kriminalitet. Denne situation opstår oftest, hvis der ikke er opsat de fornødne kontroller, der måtte forventes, hvilket eksempelvis kan være en utilstrækkelig funktionsadskillelse. Som det sidste eksempel på, hvad der kan skabe besvigelser, er det vigtigt at fokusere på, om de typer, der er i virksomheden, har enten en holdning, karakter eller værdier, der gør, at vedkommende kan retfærdiggøre en given ulovlig handling. Derfor skal der drages særlig opmærksomhed mod personlighedstyper, når der arbejdes med besvigelser, da det er specielle typer af

personer, der personligt ville kunne legitimere den økonomiske kriminelle handling (IAASB, 2009, s. 10). Dog vil særligt personlighedsmæssig karakter senere benævnes i dette teoriafsnit.

I ISA 240 fremgår det også, at der indenfor besvigelser findes forskellige typer af denne handling, hvilket er regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Disse to besvigelsestyper vil dog ikke forklares nu, men de redegøres for i et af de kommende afsnit.

Et andet perspektiv på lovgivningen omkring besvigelser kan anskues ud fra den gældende danske lovgivning, og dette er specielt Straffeloven (STRFL). Hvis der fokuseres på kapitel 28 og særligt på §§ 278-280, så forstås det, hvorfor netop denne lovgivning kan bruges til at beskrive besvigelser. Grunden til dette er, at der er en sammenhæng mellem, hvad ISA 240 og STRFL definerer som besvigelser. For at se dette, kan der ledes opmærksomhed på STRFL §279, hvor der står følgende:

"For bedrageri straffes den, som, for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, ved retsstridigt at fremkalde, bestyrke eller udnytte en vildfarelse bestemmer en anden til en handling eller undladelse, hvorved der påføres denne eller nogen, for hvem handlingen eller undladelsen bliver afgørende, et formuetab."

Her står der helt specifikt, at hvis der er en person, der uden ret til det, udnytter og skaber en vildfarelse, hvilken skader en anden person og leder til eksempelvis formuetab, så skal dette bedrageri straffes. Sammenhængen mellem ISA 240 og STRFL er derfor, at der med en forsætlig handling udføres besvigelser i form af vildfarelse i et regnskab, hvilket skader tredjemanden.

Det samme gør sig gældende i STRFL §278, hvor det er underslæb, som der fokuseres på, og dette straffes også, da der er opnået en uberettiget vinding. Ligeledes er udfaldet i STRFL §280, hvor fokusområdet er omkring mandatsvig. Når det er fastlagt, hvad besvigelser er i forbindelse med lovgivningen, så kan der nu fortsættes til næste afsnit, hvor der fokuseres på besvigelsestyperne.

5.2.2 Regnskabsmanipulation

I forbindelse med gennemgangen af ISA 240 blev det fundet, at der er to typer af besvigelser, hvor den ene er regnskabsmanipulation. Da dette projekt vedrører besvigelser, er det derfor også fundet nødvendigt at redegøre for netop denne, fordi dette er et led i at afdække, hvad

besvigelser er, samt hvad revisor skal kunne opdage og lægge særligt mærke til i forhold til revisionen.

Regnskabsmanipulation implicerer, at personen, der udfører denne handling, tilsigtet laver informationer i regnskabet, som er forkerte. Dette kan også benævnes som værende fejlinformation til regnskabsbrugeren. Dette kan eksempelvis anskues ud fra udeladelse af oplysninger eller særlige beløb, som på denne måde har til formål at vildlede regnskabsbrugeren, hvilken enten kan være virksomhedsledelsen eller offentligheden. Med dette menes det, at det enten kan være den daglige ledelse, der er besvigeren, hvor der laves manipulation med regnskabet, så det bliver offentligheden opfattelse, at virksomhedens præstation er god. Dette kan starte med at være relativt små tiltag, men hvis der er det rette pres eller incitament, så kan justeringerne tage til og blive af et større omfang, hvilket derfor er regnskabsmanipulation. Den daglige ledelse af virksomheden kan oprette fejlinformation i forhold til dennes præstation, og dette sker med den personlige begrundelse, at det er en nødvendighed for at kunne matche de forventninger, der er i det specifikke marked. Samtidig kan det modsatte også gøres sig gældende, hvor en virksomheds ledelse kan se en mulighed ved at lave fejlinformation i forbindelse ved at mindske indtjeningen, hvilket derved vil reducere den skat, der skal betales til staten. Et andet incitament til at manipulere regnskabet til at fremstå bedre, end det nødvendigvis er, er hvis der forekommende skal laves en ny finansiering af banken, og derfor kan der ønskes at oppuste indtjeningen, så den fremstår større end, hvad den reelt er (IAASB, 2009, s. 10).

Efter ISA 240 så skal der derfor fra revisoren rettes særlig opmærksomhed mod virksomhedens daglige ledelse, da det er i denne afdeling, der oftest laves regnskabsmanipulation. Dette er tilfældet, da det er ledelsen, der har mulighed for at tilsidesætte kontroller, der egentlig før havde fungeret effektivt og med det formål, som disse var oprettet med. For at finde en retningslinje for, hvad der særlig skal lægges fokus på i forhold til regnskabsmanipulation, så skal det nævnes, at denne besvigelsestype kan opstå i mange former, men at den daglige ledelse og derved besvigeren oftest gør brug af følgende teknikker:

- Fiktive bogføringer af ikke eksisterende resultater
- Tilpasninger af regnskabsposter og skønnet af disse
- Undladelse eller udskydelse af indregning af transaktioner i regnskabet, som er sket i den specifikke regnskabsperiode

- Fortielse af oplysninger omkring udefrakommende viden, som der potentielt kan påvirke de registrerede beløb i regnskabet
- Oprettelse af komplekse transaktioner, der skal fordreje virksomhedens resultat

Efter redegørelse af regnskabsmanipulation på baggrund af regnskabsstandarden; ISA 240, er det opstået en undren i forhold til, i hvilket omfang at der i realiteten bliver begået regnskabsmanipulation. Regnskabsmanipulationen kan opstå ud fra et utilsigtet og tilsigtet grundlag, og det er selvfølgelig de tilsigtede, der er fokus på i dette afsnit. Som et mere nutidigt perspektiv på besvigelser så frygtes det også, at der efter perioden med Covid-19 er mange virksomheder, som lider store tab og står overfor større udfordringer, end de normalt gør. Dette kan få virksomhederne til at føle et større pres for at følge med markedets forventninger, og de sværere økonomiske kår kan eventuelt skabe en risiko for, at virksomheden og særligt ledelsen ser sig nødsaget til at manipulere med regnskabet (Andrade & Wylie, 2020).

For at få et indblik i statistikkerne for regnskabsmanipulation, der er begået i Danmark, så kan der henledes opmærksomhed på en undersøgelse, der er lavet af revisionsvirksomheden PWC. Dette er en international undersøgelse for perioden 2005-2007, hvor der herefter kan henledes opmærksomhed mod de danske respondents svar. Det er på nuværende tidspunkt ikke nogen statistikker, der er mere nutidige, hvilket der ud fra et kildekritisk synspunkt skal tages forbehold for. Dog kan netop denne statistik stadig benyttes til at redegøre for, hvor mange virksomheder der i denne periode har oplevet regnskabsmanipulation. Her fremgår det at 10% af de adspurgte danske virksomheder har stiftet bekendtskab med regnskabsmanipulation, hvilket var en langt højere procentdel, end hvad gjorde sig gældende i de øvrige vesteuropæiske lande, der var med i undersøgelse. Gennemsnittet i Vesteuropa lå på knap 8%, hvor det globale niveau var på 12%, hvilket derfor placerer Danmark i midten af de to gennemsnit (PWC, 2007).

En mere nutidig undersøgelse er også udarbejdet af PWC, hvor regnskabsmanipulation igen er undersøgt i året 2020. Her opdages der gennem undersøgelsen, at netop besvigelsestypen; regnskabsmanipulation, er en af de mest hyppige former for økonomisk kriminalitet, der forekommer. Dette gør sig gældende ved, at det bliver fastlagt, at der bliver begået regnskabsmanipulation i 5 ud af 7 industrier, og det er derfor udbredt på de fleste markeder (PWC, 2020).

Som et ekstra element til denne redegørelse af regnskabsmanipulation, så skal det nævnes, at netop denne besvigelsestype er særlig besværlig at afdække for revisoren. På grund af denne

kompleksitet, kan der derfor også stilles spørgsmålstejn til den ovenstående undersøgelse af PWC, da det eventuelt kan være en misvisende konklusion, fordi alle tilfælde af regnskabsmanipulation ikke er opdaget endnu. Regnskabsmanipulation er komplekst, fordi de personer, der udfører disse handlinger, oftest er gode til at maskere deres gerninger, hvilket gøres gennem dokumentfalsk og lignende. Derfor kan revisoren have besværligheder i forbindelse med at afdekke denne type besvigelse. Hvis denne kompleksitet derfor sammenholdes med hovedformålet af en revision, som er, at revisoren med en høj grad af sikkerhed skal lave de nødvendige handlinger, så kan det derfor anskues, at der er udfordringer forbundet med at bedømme, om et regnskab er retvisende eller ej (Langsted, Kiertzner, & Andersen, 2013).

I forbindelse med netop denne kompleksitet, kan dette også sammenholdes med de krav, der er oplistet i RL §16, hvor revisoren skal agere efter principperne om god revisorskik, være nøjagtig samtidig med at udvise hurtighed. Ud fra dette kan det derfor begrundes, at revisoren på en måde er begrænset af den opsatte lovgivning, hvilket kan være en fordel for de gerningspersoner, der har til formål at begå den økonomiske kriminalitet. Dog er regnskabsmanipulation ikke den eneste slags besvigelse, og derfor vil det kommende afsnit lægge fokus på, den anden type besvigelse, hvilken er misbrug af aktiver.

5.2.3 Misbrug af aktiver

Efter ISA 240 så dækker besvigelse i form af misbrug af aktiver over, at der stjæles af virksomhedens aktiver til egen vinding. Det er altså tyveri, som ofte begås af virksomhedens ansatte, hvor der stjæles for forholdsvis små og ikke særligt væsentlige beløb. Dog kan misbrug af aktiver også ske ved den daglige ledelse i virksomheden, og i denne forbindelse kan det være lidt større beløb end, hvis det er medarbejderne. Dette er tilfældet, fordi ledelsen har en bedre evne og position til at skjule eller maskere tyveriet. Hvis det derfor er ledelsen, der misbruger virksomhedens aktiver, så er det igen en situation, der er særlig kompleks, som det også var ved regnskabsmanipulation.

I ISA 240 er det også oplistet hvad fremgangsmåder, der findes for at kunne misbruge virksomhedens aktiver, og de er følgende:

- Underslæb
- Tyveri af fysiske eller immaterielle aktiver
- Udbetalinger til fiktive forhandlere

- Privat benyttelse af virksomhedens aktiver

Alle fire ovenstående typer af misbrug af aktiver er et led i at udføre besvigelser. For at forklare fremgangsmåderne mere dybdegående, så er underslæb, at forskellige transaktioner ikke overføres til virksomhedens konti, men at det henføres til en privat konto. Her kan det eksempelvis være, at nogle indbetalinger fra virksomhedens debitorer overføres til besvigerens egen konto, og derfor får denne en uretmæssig økonomisk gevinst ved dette. Tyveri af fysiske aktiver kommer til udtryk ved, at der enten stjæles af virksomhedens varelager, hvorefter det videresælges. Dog kan det også være tyveri af de immaterielle aktiver, hvor specifikke data videresælges til en af virksomhedens konkurrenter. En anden måde hvorpå der kan opstå misbrug af aktiver er, hvis besvigeren laver udbetalinger til en fiktiv forhandler, og dette gøres ved at lade virksomheden betale en anden virksomhed for varer, der endnu ikke er modtaget. Herved kan besvigeren agere den fiktive virksomhed, og derfor får besvigeren også indbetalingen for de fiktive varer. Til sidst er det misbrug af aktiver, hvis virksomhedens aktiver bruges til privat afbenyttelse. Et eksempel på dette kunne være, hvis virksomhedens aktiver bliver brugt i forbindelse med et privat lån i forhold til sikkerhedsstillelse ved banken. På samme måde må virksomhedens biler heller ikke benyttes til privat brug, da det også er misbrug af virksomhedsmæssige aktiver. For at kunne lave sådanne besvigelser, så laves der ofte i led med disse forbudte handlinger andre kriminelle gøremål. Dette kan være alt fra forfalskning af dokumenter eller vildledning af forskellige registreringer i regnskabet, hvilket gøres for at skjule de aktiver, der er misbrug og derfor ikke er til stede i virksomheden (IAASB, 2009, s. 11-12).

Misbrug af aktiver kan betragtes ud fra to tilgange, hvilket er, at denne besvigelsestype kan være enten direkte eller indirekte. Hvis der er tale om den direkte form af misbrug af aktiver, så sker dette, når gerningspersonen er en ansat i virksomheden og laver handlingen alene eller i en gruppe med andre, hvor selve besvigeltesgerningen foregår fysisk i virksomheden. Dette kan eksempelvis være, hvis den, der betaler løn, udbetaler løn til en ikkeeksisterende konto og derefter overfører beløbet til egen konto. Ved den direkte form kan det ligeledes være, hvis der stjæles fysiske penge fra kasseapparatet. Derefter er der den indirekte form for misbrug af aktiver, og dette er tilfældet, når besvigelsen udføres i samarbejde med en anden, der ikke er en del af virksomheden. Dette kan eksemplificeres ved, at medarbejderen sælger informationer til tredjemanden, hvilke enten kan være i form af kunde-, strategi eller forretningsoplysninger. Samtidig kan det her også være et samarbejde med en medarbejder, der arbejder sammen med

en leverandør, hvor medarbejderen modtager betaling for at have overført et større beløb til leverandøren, end det først var aftalt i virksomhedsøjemed (Warming-Rasmussen, Christensen, & Kristensen, 2012, s. 18).

For at lave en sammenfatning for dette afsnit så er misbrug af aktiver, som det er beskrevet i det ovenstående, meget alsidigt, og det opleves i mange forskellige skikkelser. Ydermere er de ovenstående eksempler langt fra en udtømmende liste for misbrug af aktiver, hvoraf nogle er mere relevante end andre i forhold til, om der opstår fejlinformation i regnskabet på baggrund af den specifikke besvigelser. I forbindelse med dette kan det stadfæstes, at tyveri af aktiver, der indebærer kontorartikler eller mindre værdifulde varer fra virksomhedens lager, ikke er yderligere væsentlige. Samtidig er de tæt på umulige for revisoren at afdække. Modsat er det med de lidt større former for misbrug af aktiver, der blandt andet vedrører tyveri af likvider. Denne form for misbrug af virksomhedens aktiver har en negativt bidragende effekt på virksomhedens regnskabsaflæggelse, da det derfor vil have en væsentlig mængde fejlinformation. Til trods for at det kan bevirke det retvisende regnskab i en sådan grad, så opdages disse typer besvigelser oftest ved et tilfælde af enten revisoren eller besvigerens kollegaer, og dette kan være bekymrende i forhold til mængden, der så ikke bliver opdaget. Grunden til dette er igen, at dem, der laver de mere omfattende besvigelser, er personer i virksomheden, der har evnen og muligheden for at begå den økonomiske kriminalitet og maskere den samtidig.

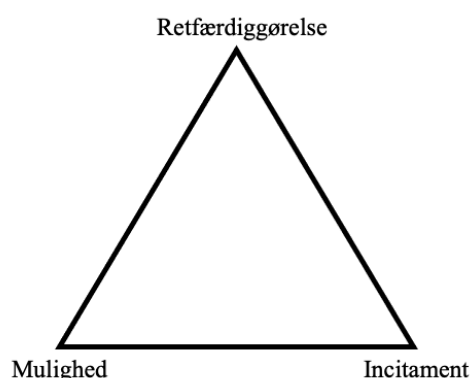
Efter gennemgang af henholdsvis regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, så kan der nu laves en kort sammenfatning af de to typer besvigelser, hvor der fokuseres på de fællestræk der er, samt hvordan besvigelsestyperne adskiller sig fra hinanden. Der er flere fælles egenskaber og karaktertræk, hvilket derfor også kan bidrage til forvirring om, hvilket type en given besvigelser hører indenunder. Af ISA 240 fremgår det, at regnskabsmanipulation kan være i forbindelse med små og egentlig uvæsentlige beløb, og dette adskiller sig en smule fra forskellige afgørelser, hvor der er lavet regnskabsmanipulation for beløb, der er i millionklassen, og hvor der er hemmeligholdt nødvendige oplysninger, der har haft direkte effekt på det retvisende billede efter ÅRL §11. Derfor er der lavet en begrebsafklaring i dette projekt, hvor det er fastlagt, at når forskellen mellem besvigelsestyperne skal vurderes, så kan der blandt andre observationer også tages afsæt i størrelsen af besvigelsen. Denne fremgangsmåde kan derfor benyttes, hvis der er tvivl om typen af besvigelser. Det er derfor også, hvad der subjektivt er af forståelse af begrebet, når det senere benyttes.

5.2.4 Hvorfor udføres besvigelser?

I ovenstående afsnit blev det afdækket, hvad en besvigelse er, og i denne forbindelse blev der fundet en undren i forhold til, hvorfor besvigelser egentlig udføres, samt hvilke faktorer af incitamenter, der findes. Dette vil derfor være emnet for dette afsnit, hvor der vil blive gjort brug af besvigelsestrekanten som led i at forklare, hvad der er medvirkende til at besvigelser udføres.

5.2.4.1 Donald Cresseys besvigelsestrekant

Teorien omkring besvigelsestrekanten er udarbejdet af Donald Cressey, som var en nytænkende kriminolog, hvis formål var at klargøre og forenkle, hvad det var af faktorer, der gjorde, at et menneske gerne ville udføre den økonomiske kriminalitet, som en besvigelse er. Besvigelsestrekanten blev udarbejdet i midten af 1900-tallet, og det er derfor en lidt ældre teori, som stadig danner grobund for meget uddannelse og forskning den dag i dag. I forbindelse med at denne lidt ældre teori stadig er aktuel, kan det også afspejles ved, at denne tænkning er en del af det, der står i ISA 240. Da det er en trekant, der er tale om, så er teorien altså lavet ud fra tre forudsætninger, som er; incitament, mulighed og retfærdiggørelse. De tre forudsætninger skal være til stede ved personen, før denne kan begå en besvigelse ifølge Cressey (ACFE, 2017). For at give en mere grafisk forklaring af teorien kan de tre forudsætninger ses afbilledet nedenfor, hvor det er muligt at se sammenspillet mellem emnerne.

Figur 4: Besvigelsestrekanten, egen tilblivelse

Incitament som forudsætning

Følgende vil nu være en forklaring af, hvad de tre forudsætninger indebærer, hvor den første, der vil blive afdækket, er omkring incitament. Incitament er vedrørende personenes

økonomiske problemer, som denne ikke kan dele med resten af offentligheden. Grunden til, at vedkommende måske ikke har lyst til at indvie nogle andre i problemerne, kan være, at emnet er pinligt eller skamfuldt for vedkommende at dele. Dog skal problemet også være af en økonomisk karakter for at kunne passe ind i Cresseys besvigelsestrekant. Et ekstra led i forhold til disse emner, der skaber incitament, er, at det er subjektivt, hvornår den pågældende person finder problemet skamfuldt at dele. Derfor er der ikke nogen retningslinje at følge, da en person kan finde det angerfuldt at miste 3.000 kr, hvor en anden ikke anser dette beløb som værende af nogen særlig karakterfuld mængde. Ud fra dette perspektiv skal det derfor også overvejes, at en ustraffet og etisk korrekt person også kan opleve det incitament, der skal være til stede for at begå en besvigelse (ACFE, 2017).

Disse problemer, der ikke ønskes delt med offentligheden, kan ifølge Cressey deles op i seks forskellige kategorier, hvilke er:

- Personlige fejltagelse
- Fysisk isolation
- Økonomiske problemer
- Ikke succesfulde forretninger
- Forholdet mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren
- Opretholdelse af status

De personlige fejl er i de tilfælde, hvor vedkommende har ageret fejlagtigt, hvor det derfor har været personen skyld, at en fejl er opstået. I denne forbindelse kan det være svært for en almindelig medarbejder at indrømme denne fejl, da denne gerne vil opretholde et godt samarbejde og samtidig være anderkendt af dennes ledere. Dette kan være et tydeligt incitament til at lave besvigelsen og derved gemme denne personlige fejl (ACFE, 2017).

Det er en lidt anden situation med den fysiske isolation, hvor det her ikke nødvendigvis er hensigten at holde fejlen eller problemerne hemmelige. Grunden til at der her kan begås besvigelser er, hvis vedkommende ikke har mulighed for at forklare sine problemer til andre, som så ville kunne hjælpe. Dette kan være en realitet, hvis vedkommende er freelancer eller eksempelvis arbejder hjemmefra. Dog kan det også ske, hvis der ikke er skabt nogle bånd til de øvrige kollegaer på arbejdspladsen, så vedkommende ikke føler, at denne kan stole på de andre. Hvis dette er tilfældet, så har medarbejderen ikke særlig høj grad af ansvarsfølelse og loyalitet i

forbindelse med virksomheden, hvilket derfor vil give et større incitament til at lave en besvigelser end en medarbejder, der føler sig inkluderet i arbejdsmiljøet (ACFE, 2017).

Dernæst er der de økonomiske problemer, og her er det vedrørende besvigerens egne private økonomi. Incitamentet til besvigelser kan her opstå, hvis personen skal leve op til forskellige standarder, og at dette ikke er muligt. Dette kan gøre sig gældende, hvis vedkommende er af en relativ høj lederstilling, og her kan det derfor forventes, at en sådan person vil have en høj levestandard og være rigere end gennemsnittet ud fra et økonomisk aspekt. Hvis denne person ikke har muligheden for at leve op til dette ideal, så kan det være incitament til at begå besvigelser for at få flere økonomiske midler. På samme måde kan virksomhedens økonomi være skrantende, og hvis der er sådanne problemer vil dette også give incitament til at lave eksempelvis regnskabsmanipulation, hvis der ønskes tegnet et nyt lån i banken, som derved kigger på virksomhedens værdier (ACFE, 2017).

En anden kategori af incitamenter er, hvis vedkommendes forretning ikke er succesfuld, og her er det nødvendigvis ikke personens eget ansvar, men dette bliver påvirket af eksterne faktorer, der måtte være på markedet. Dette kan eksempelvis være forhold såsom en lavkonjunktur, inflation og det aktuelle niveau af renter. Hvis der er sådanne faktorer, der påvirker virksomheden negativt i form af, at denne eventuelt ikke ville kunne nå de mål, der er opsat for virksomheden, så er dette et klart incitament for at begå besvigelser. Samtidig kan det også være incitament nok for en almindeligt ansat, der er bonus aflønnet, da det i en periode med lavkonjunktur kan være særligt svært at nå de fastsatte bonusniveauer (ACFE, 2017).

Hvis der er gnidninger i forholdet mellem den ansatte og arbejdsgiveren, kan dette også være incitament for arbejdstageren til at begå besvigelser. Dette kan være i en situation, hvor den ansatte af økonomiske årsager er nødt til at arbejde på en arbejdsplads, hvor denne ikke kan lide at arbejde. Problemerne kan samtidig også opstå, hvis der er kontroverser vedrørende lønniveauet eller arbejdsbyrden. Incitamentet, som medarbejderen her får til at lave besvigelser, er i forhold til at straffe virksomheden og hævne sig, da denne ikke føler, at der har været tilstrækkelig anerkendelse (ACFE, 2017).

Den sidste kategori af incitamenter er, hvis personen har store ambitioner om status. Her er det særligt den økonomiske status, og incitamentet opstår ved, at vedkommende ikke har tilstrækkeligt med økonomiske midler til at opretholde denne status, der er blevet opbygget over tid.

Hvis den ansatte derfor ikke vil ændre de dyre levevaner, så kan det være incitament til at begå besvigelser for at kunne leve det ønskede liv. Denne kategori kan i nogen grad sammenholdes med de økonomiske problemer i forhold til ikke at ville tabe ansigt for resten af offentligheden, der har visse forventninger til vedkommendes status (ACFE, 2017).

For at lave en opsummering af kategorierne indenfor incitament som forudsætning, så kan det erkendes, at dette særligt handler om besvigerens status og adfærd udadtil. Denne vil ikke tabe ansigt og begår derfor besvigelser for at kunne opretholde de opstillede forestillinger om vedkommende.

Retfærdiggørelse som forudsætning

Udover incitament så skal der også eksistere en mængde af retfærdiggørelse, hvis en person skal kunne udføre besvigelser. Dette element er igen en intern proces, hvor vedkommende prøver at forsikre sig selv om, at en handling ikke er etisk eller moralsk ukorrekt. Denne handling, der her hentydes til, er besvigelsen i form af regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. Personen er i en proces af overbevisning om, at besvigelsen ikke er forkert og derfor ikke gjort ud fra et ukorrekt grundlag. Det er derfor også en forudsætning, der finder sted inden i vedkommendes egne tanker, og det sker inden besvigelsen finder sted. Retfærdiggørelseselementet kan kombineres med forudsætningen om incitament, som blev forklaret i ovenstående afsnit, og disse to elementer skal derfor også være til stede for, at der er motivation for at begå den økonomiske kriminalitet.

Det skal understreges, at Cressey ikke mener, at retfærdiggørelsen kan bruges som undskyldninger efter hændelsen, men der skal bruges retfærdiggørelse, så besvigeren er afklaret med handlingen inden den begås. Med dette menes det, at vedkommende heller ikke ændrer syn på sig selv, og på den måde er forudsætningen om retfærdiggørelse en sikring af personens egen selvtillid, selvopfattelse og derved også respekt for personen selv.

For at give forskellige eksempler på hvordan sådanne retfærdiggørelser kunne lyde, så kan der tages afsæt i Schuchter og Levis undersøgelse fra 2016, der er lavet en videre undersøgelse af besvigelsestrekanten. Her lyder nogle af rationalerne således: "Everyone else does it", "The organization owes it to me", "I am only borrowing the money and I will pay it back", "Nobody will get hurt" osv. Det er altså sådanne tanker, som personen bruger til at retfærdiggøre sine handlinger overfor sig selv. På denne måde bliver en ulovlig handling omgjort til at være lavet ud fra

intentioner, der er gode og reelle. Samtidig bliver den økonomiske gevinst, der kommer ud af besvigelsen, anset som værende noget, som vedkommende har gjort sig fortjent til (Schuchter & Levi, 2016). Når denne form for retfærdiggørelse sammenholdes med de forskellige kategorier af incitament, der kunne være til stede, så giver det den ansatte dobbelt grad af forudsætninger for at begå besvigelsen (Abdullahi & Mansor, 2015).

Mulighed som forudsætning

Det sidste led i at kunne begå en besvigelse er omkring muligheden. Her er det essentielle, om den potentielle besviger har muligheden for at kunne lave enten regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. På den måde kan dette sammenholdes med incitamentet, fordi personen kun ser en eneste mulighed på en løsning af de personlige problemer, der gav incitamentet. Ved at inddrage forudsætningen omkring mulighed, så er alle tre aspekter opfyldt. Hvis dette er tilfældet, så er det sandsynligt, at vedkommende kan udføre besvigelsen, da denne har både muligheden for, incitamentet til og retfærdiggørelsesaspektet i forhold til besvigelsesakten.

I forbindelse med mulighed så skal besvigeren også have overvejet, om besvigelsen eventuelt kan blive opdaget, og dette er endnu et niveau af at overveje muligheden. Grunden til dette er, at det ikke altid vil blive anset som værende en mulighed, hvis der er en stor risiko for, at besvigelsen kan blive opdaget. Her kan vedkommende overveje, om der er nogle interne kontroller, der er opstillet, så besvigelsen ikke kan gøres mulig. Hvis der er gode og stærke kontroller, så besværliggøre det hele processen for besvigeren, men hvis virksomheden ikke har tilstrækkelige kontroller, vil dette skabe muligheder for besvigeren, da det er mere sandsynligt, at regnskabsmanipulationen ikke bliver opdaget.

Der kan også være tilfælde, hvor de interne kontroller er stærke, men hvor den ansatte har en ekstra viden og derved har muligheden for at forbigå disse opsatte kontroller. Samtidig kan en ansat have opdaget, at der mangler en kontrol på et bestemt område, som denne ansatte arbejder indenfor. Dette kan eksempelvis være, hvis der er en utilstrækkelig grad af funktionsadskillelse. Hvis den ansatte, der har en stilling med mindre grad af funktionsadskillelse, samtidig har personlige problemer og kan retfærdiggøre en uetisk handling, så er der stor sandsynlighed for, at den ansatte kan begå besvigelsen. For at en sådan besvigelse kan gå uset hen, så er det en nødvendighed, at virksomhedens revisor ikke opdager denne handling ved måske ikke at udvise nøjagtighed. Som en ekstra tilføjelse nævner Schuchter og Levi, at en virksomhed i

forbindelse med besvigelser skal være særligt opmærksomme på områderne såsom; overvågning, virksomhedskultur, beføjelsesgrader og dominans blandt ledelsen (Schuchter & Levi, 2016).

5.2.5 Hvem udfører besvigelser?

Når det er gennemgået, hvad der gør, at ansatte vælger at begå besvigelser, hvilket kunne ansues ud fra Cresseys besvigelsestrekant, er det fundet relevant at tilføje endnu en vinkel på besvigelserbegrebet. Derfor vil følgende afsnit være vedrørende, hvem der begår besvigelserne, hvor det vil blive redgjort for hvilken type ansat, der har evnen til at kunne udføre regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver.

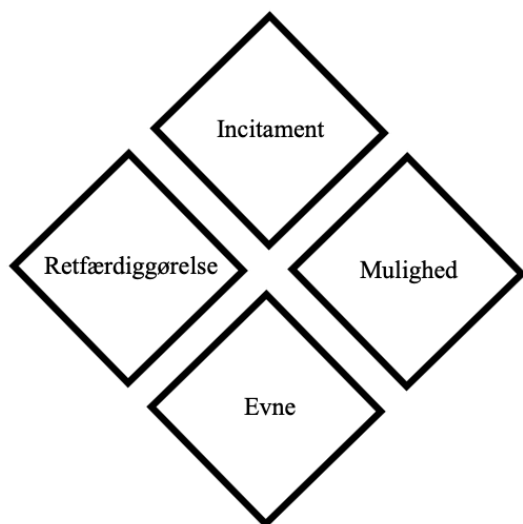
5.2.5.1 Wolfe & Hermansons besvigelsesdiamant

Da besvigelsestrekanten kan dateres tilbage til midten af 1900-tallet, er der gennem årene lavet flere forskellige undersøgelser, hvor besvigelsestrekanten er blevet testet. Dette gjorde David T. Wolfe og Dana R. Hermanson også, hvor de fandt, at det var nødvendigt at videreudvikle på trekanten. Dette har foranlediget, at der er blevet tilføjet et ekstra element, så figuren nu ifølge Wolfe og Hermanson kan kaldes for besvigelsesdiamanten (Wolfe & Hermanson, 2004).

Det ekstra element, der er tilføjet, er omkring, hvorvidt besvigeren har evnen til at kunne begå den økonomiske kriminalitet, og derfor er dette også et subjektivt element, ligesom retfærdiggørelse var. Det subjektive betegner, at det er forskelligt fra person til person, hvordan vedkommende opfatter en handling, samt hvordan den ansattes personlighed er. Revisor skal altså som led i sit arbejde kunne vurdere, om de ansatte i virksomheden har et kriminelt synspunkt, der skaber den rette mentalitet til at kunne lave en besvigelse uden at blive etisk udfordret. På denne måde er det de ansattes personlige karaktertræk, der skal vurderes (Wolfe & Hermanson, 2004).

Derudover er det en nødvendighed, at vedkommende også har de tekniske evner, hvilke eksempelvis kan være inden for en speciel økonomisk viden, der indebærer, at vedkommende kan regnskabsmanipulere uden at blive opdaget. Derfor kræver det også den rette uddannelse og en form for erfaring indenfor det fag, hvori der ønskes at lave besvigelser. På en måde ligner denne forudsætning også nogle af de andre forudsætninger, da forudsætningen omkring mulighed også indebar en teknisk kunnen. Men her er det vigtigt at fastlægge, at det, der er det konkrete i forhold til evnen som forudsætning, er, at det er den personlige tankegang, der er

det essentielle, hvor det skal vurderes, om vedkommende er i stand til at handle ud fra et kriminel synspunkt (Wolfe & Hermanson, 2004). Det ekstra element, der er tilføjet, kan anskues på nedenstående figur, hvor det er forsøgt at skabe en visuel forståelse af, hvordan de forskellige forudsætninger er opstillet:

Figur 5: Besvigelsesdiamanten, egen tilblivelse

Dog indebærer det ikke blot, at en besviger skal have evnen til at kunne handle kriminelt, men forudsætningen om at have evnen, omhandler også at vedkommende skal være manipulerende. Med dette menes det, at vedkommende kan manipulere med sine kolleger, så der opstår en mulighed for enten at kunne lave regnskabsmanipulation eller misbruge aktiver. Dette aspekt er en svær del at afdække for revisoren, da det kræver meget observation, for at det kan opda- ges (Wolfe & Hermanson, 2004).

Til sidst i det tilføjede element skal besvigeren kunne håndtere den stress, der kan være en del af at udføre kriminelle handlinger. Det kan også være stress i forhold til frygten for at blive opdaget i besvigelsesgerningen eller efter handlingen. Dette er endnu et element, der er svært for revisoren at opdage, da revisoren ikke kan have det samme personlige bekendtskab med alle de ansatte i den reviderede virksomhed, og denne kan derfor ikke bedømme, om den enkelte ansatte kan kapere den stressede situation (Wolfe & Hermanson, 2004).

For at opsummere besvigelsesdiamanten kan det fastlægges, at den ekstra forudsætning om at have evnen ifølge Wolfe og Hermanson vedrører, at revisoren skal have særlig fokus på, om den

ansatte har en særlig viden eller er meget højt fagligt uddannet indenfor et bestemt område. Når dette er fundet, kan revisoren, hvis der er ressourcer til dette vurdere, om medarbejderne er i stand til at være manipulerende og håndtere pressede situationer (Wolfe & Hermanson, 2004).

5.2.5.2 Køn, alder og stillingsbetegnelse

For at komme nærmere på hvem det er, der begår besvigelser, er det valgt at skabe en redegørelse ud fra et mere biografisk perspektiv. Dette indebærer at finde ud af, hvilket køn, aldersgruppe og hvilke stillinger, der er mest tilbøjelige til at begå besvigelser. Dette kan anskues ud fra en rapport, der er udarbejdet af KPMG, som er en revisionsvirksomhed. Undersøgelsen, der ligger til grunde for konklusionerne i rapporten, er lavet i 2013-2015, hvor det blev analyseret på 750 tilfælde af besvigelser. Når der fokuseres på kønnet, så er det 79% mænd, der vælger at udføre den økonomiske kriminalitet, hvilket er en klar overrepræsentation. Hertil skal det dog nævnes, at der gennem årene er set en stigning i forhold til kvinder, der udfører besvigelser. Men i tiden indtil 2015 står det klart, at det i størstedelen af tilfældene er mænd, der er besvigere (KPMG International, 2016, s. 7). Hvis der tages afsæt i alderen, konkluderer KPMG's rapport, at det er ansatte i alderen af 36-55 år, hvor der er flertal i forhold til, hvem der begår besvigelser, da det er i denne aldersgruppe, at 68% af besvigelsestilfældene finder sted. Til sammenligning er 14% af tilfældene i aldersgruppen 18-35 år, hvor 8% af besvigelserne begås af ansatte over 55 år (KPMG International, 2016, s. 7).

KPMG's undersøgelse indebar også et aspekt omkring, hvor i virksomheden besvigelsen oftest blev begået, og her var 19% af tilfældene vedrørende den øverste ledelse i virksomheden. I samme forbindelse blev det fundet, at det i 38% af besvigelsestilfældene var en velanset ansat, der begik handlingen, hvor det kun var 10%, der modsat havde et dårligt ry i virksomheden (KPMG International, 2016).

Ud fra disse observationer i rapporten og af teorien omkring besvigelsestrekanten og -diamanten kan det udledes, at den subjektive forståelse af, hvad en revisor skal være særligt opmærksom på, er de ansatte, der er en del af den øverste ledelse, de personer, der er velanset blandt de andre kolleger samt dem, der er mænd og er imellem 35 til 55 år. Samtidig skal revisoren også vurdere om vedkommende har det rette incitament, mulighed, retfærdiggørelse og evne til at kunne udføre en besvigelse.

6. Analyserende afsnit

I det ovenstående har der været en gennemgang og redegørelse af, hvad begreberne; forventningskløften og besvigelser, indebærer, og derfor er det nu fundet passende at fortsætte til dette projekts analyserende afsnit, hvor det skal forsøges at besvare dette projekts problemstillinger. Her vil det først blive forklaret, hvordan netop empiriindsamlingen i dette projekt er udformet, hvorefter det vil undersøges, hvilke lovmæssige krav der er til revisor i forbindelse med at opdage besvigelser. Derefter vil det undersøges, hvad offentlighedens forventninger er til revisor inden for samme emne, og til dette vil den primære empiri samt passende domsafgørelser bruges. Alt dette vil give en fornemmelse og indikation af, hvad for forventninger der stilles til revisor på lovgivningsmæssigt og fra offentligheden.

6.1 Hvordan er de retsmæssige krav til revisor i forbindelse med at opdage besvigelser?

Som en start af dette afsnit vil der opstilles en analyse af, hvad der rent lovmæssigt er af krav til en revisor, og dette gøres særligt ud fra et perspektiv af krav i forbindelse med opdagelsen af besvigelser i virksomheden.

6.1.1 Revisorloven

Et essentielt middel i forhold til at få afdækket netop dette emne er Revisorloven (RL), hvor det er skildret og fastlagt, hvilke lovregler som revisor skal agere indenfor. Her skal der rettes særlig opmærksomhed mod RL §16, hvor det i stk. 1 lyder således:

"Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af opgaver efter § 1, stk. 2. Revisor skal udføre opgaverne i overensstemmelse med god revisorskik, herunder udvise den nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. God revisorskik indebærer desuden, at revisor skal udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne."

Ud fra denne lovregel stiftes der bekendtskab med begrebet; god revisorskik, hvilket er en adfærd, som revisoren skal følge, når denne udfører sit arbejde. Dette begreb bliver også beskrevet i lovteksten, hvor det præsenteres, at revisor alt efter opgavens karakter skal vise den fornødne nøjagtighed samtidig med, at der skal arbejdes ud fra et koncept om hurtighed. Disse to begreber kan anskues som værende modsigende, hvilket derfor er paradoksalt for revisoren, da det er svært at opnå perfektion i tilfælde, hvor fuld nøjagtighed og hurtighed skal efterleves.

Dog skal revisoren her finde den mellemvej, der gør, at vedkommende opnår en tilfreds mængde af begge begreber.

I RL §1, stk 1 fremgår det også, at god revisorskik indebærer, at revisoren skal agere med en professionel skepsis og adfærd inden for faget, og samtidig skal revisoren forsøge at udvise integritet, fortrolighed, objektivitet, omhu og kompetence. Dette betyder altså, at revisoren skal handle professionelt, ud fra en tankegang om at være kvalitetsbevidst og med et klart værdisæt. Alt dette skal gøres for at kunne sige, at revisoren handler efter god revisorskik, og denne fremgangsmåde skal være en del af alle revisorens daglige gøremål og opgaver.

Særligt ordet integritet er sigende omkring revisors rolle i forbindelse med kunderelationen, da integritet betyder, at der er elementer af selvstændighed, ærlighed og redelighed til stede samtidig med, at der ikke tages hensyn til nogle parter. Denne formulering omkring integritet hænger sammen med RL § 24, som beretter om revisorens uafhængighed af den reviderede virksomhed. Dette er endnu et element, som revisoren skal være opmærksom på igennem hele revisionsprocessen, men der kan særligt tages stilling til dette aspekt under de indledende øvelser. At være uafhængig af virksomheden er efter RL § 24, at revisoren ikke er en del af beslutningsprocessen i virksomheden. Samtidig må revisoren ikke være en interessent af virksomheden eller have et nært forhold til personer i den reviderede virksomhed. Dette indebærer også, at der ikke kan laves selvrevision, være partiskhed, egeninteresse eller nære familiære relationer mellem revisoren og virksomheden uden at dette bliver anset som værende en trussel for uafhængigheden. Dette kan der laves forskellige foranstaltninger for at sikre, at dette ikke bliver en realitet, men hvis det vurderes, at uafhængigheden er bragt i fare, så er det revisorens opgave at afstå fra revisionen af den konkrete virksomhed, jf. RL § 24, stk. 3.

6.1.2 Revisionsrisikomodellen

Der findes en grad af revisionsrisiko, som revisoren skal være opmærksom på, og denne er sammensat af den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen. Det er revisionsrisikoen, som er den, der betegner risikoen for, at der forekommer væsentlige fejl i regnskabet, som revisoren i sit arbejde med revision af virksomheden ikke har fundet. Denne risiko vurderes ofte til at være omkring 5%, og derfor kan revisor i takt med, at der gives en erklæring på regnskabet stille 95% sikkerhed for, at der ikke er væsentlige fejl eller mangler i virksomhedens regnskab. Dette er i tilfælde, hvor der gives høj grad af sikkerhed, og heraf kan det også

henledes, at revisor ikke giver en erklæring på, at der absolut ikke er nogle aspekter i regnskabet, hvor der kan være fejl, mangler eller i dette tilfælde besvigelser (Kiertzner, 2009).

Dette skal regnskabsbrugeren være særligt opmærksom på, da det er ud fra denne grad af sikkerhed, at der eventuelt skal træffes økonomiske beslutninger ud fra. Dog er 95% også anset som værende en relativ høj sikkerhedsgrad, og derfor kan der som udgangspunkt sagtens træffes beslutninger ud fra et regnskab, hvorpå revisoren har afgivet en erklæring på, at der er et retvisende billede efter ÅRL § 11.

Begreberne i revisionsrisikomodelen er som nævnt den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen. I forbindelse med den iboende risiko, så er det den eksisterende risiko for, at der kan opstå fejl eller mangler. Med andre ord så er dette den risiko, der er for, at der er væsentlige fejl og mangler, inden der er opsat de fornødne kontroller, der ellers skulle have opdaget disse fejl. I forbindelse med denne risiko kan revisoren eksempelvis bedømme, om virksomheden eller personer i virksomheden har nogle af forudsætningerne, som blev nævnt i teori afsnittet omkring besvigelsestrekanten og -diamanten. Dette er derfor elementer såsom incitament, mulighed, evne og retfærdiggørelse. Dernæst er der kontrolrisikoen, som er risikoen for, at de væsentlige fejl, der måtte eksistere, ikke bliver opdaget eller forbygget i rette tid af en internt opstillet kontrol i virksomheden. Det menes, at kontrolrisikoen altid er til stede, da der er visse begrænsninger i kontrollerne, og det er derfor ikke muligt at skabe kontroller, der fuldt ud sikrer, at der ikke opstår fejlinformationer. For at mindske kontrolrisikoen skal revisoren finde de interne kontroller og herefter vurdere den enkelte kontrols evne i forhold til det formål, som denne måtte have. Herefter skal revisoren teste kontrollerne og derved finde ud af, om disse fungerer effektivt og har gjort det igennem hele den regnskabsperiode, som der bliver revideret. Til sidst er der opdagelsesrisikoen, som er risikoen for, at revisoren ikke opdager eller finder en eksisterende fejlinformation, der er væsentlig for regnskabet retvisende billede. Dette element omkring opdagelsesrisiko er til stede, fordi revisionen baseres på stikprøver, og der konkluderes derfor kun på en del af helheden. Hvis denne stikprøve ikke er repræsentativ, kan der opstilles et forkert resultat, som derfor er en fejlfortolkning af regnskabet. Samtidig kan der være en risiko for, at revisoren ikke formår at vælge de rette revisionsmetoder, der passer på den enkelte virksomhed, og dette kan medføre, at der ikke findes eventuelle fejl (Füchsel, Gath, Langsted, Olsen, & Skovby, 2017, s. 197).

Disse tre elementer, der nu er analyseret, udgør tilsammen opdagelsesrisikoen, som er planlagt til typisk at være omkring 5%, men hvis opdagelsesrisikoen overstiger dette niveau, kan revisoren gøre forskellige tiltag for at mindske denne risiko. Der kan laves en mere nøjagtig vurdering af den iboende risiko. Samtidig kan der laves en udvidet gennemgang af de interne kontroller, hvor disse testes af. Derudover kan revisor også forøge mængden af substansrevision, hvor der laves flere stikprøvemæssige kontroller. Ud fra dette kan det derfor afledes, at det kun er den planlagte revisionsrisiko og opdagelsesrisikoen, som revisoren har en indflydelse på direkte at påvirke (Kiertzner, 2009).

Revisionsrisikoen nævnes, fordi det i de redegjorte undersøgelser omkring forventningskløften kan anskues, at der er relativt høje forventninger fra offentligheden i forhold til, hvad revisorens opgaver er, og hvad en revisionspåtegning indebærer. Derfor kan der nu ud fra et lovmæssigt perspektiv konkluderes, at revisor kan agere inden for revisionsrisikoen, hvor det nødvendigvis ikke er alle fejl, der bliver opdaget, men det er de væsentlige fejl, der ikke skal være tilstedeværende. Ud fra dette sikres det, at der er et retvisende billede, som regnskabsbrugeren kan træffe beslutninger ud fra.

6.1.3 Revisionsprocessen

Der er en proces, som revisoren skal følge, og denne består af forskellige delelementer. Nogle relevante af disse er udvalgt, da disse er et led i at forklare, hvad revisoren rent lovmæssigt er underlagt at tage forbehold for i sin revision af en virksomhed. I forbindelse med dette afsnit omkring revisionsprocessen skal det nævnes, at dette laves umiddelbart på baggrund af de internationale standarder, der er opstillet for revisor indenfor de forskellige processer.

6.1.3.1 Revisionsplanlægning

Et af de emner, der er udvalgt, er vedrørende revisionsplanlægningen, hvilken skal gøres i henhold til ISA 300. I denne internationale standard fremgår det, at revisoren skal udføre den essentielle planlægning og strategi for revisionen, inden denne påbegyndes. Når dette gøres, så sikrer revisoren, at der handles nøjagtig og effektiv med en vis grad af hurtighed, som det skal gøres i henhold til RL §16. I planlægningen er det også muligt for revisoren at forstå virksomheden og derved få et indblik i hvilke risikofyldte områder, der kunne være i den respektive virksomhed. Selve denne planlægningsproces kan opdeles i to områder, der nu vil rettes fokus mod, og det er indledende aktiviteter og planlægningsaktiviteter. Forskellen mellem disse er,

at de indledende aktiviteter udføres inden kunden definitivt accepteres, hvorimod planlægningsaktiviteterne først finder sted efter kundeaccepten jf ISA 300.

En af de indledende aktiviteter omfatter at acceptere virksomheden som værende en klient. Her skal revisor med professionel skepsis bestemme, om der kan laves et samarbejde med en eventuel ny kunde. I forbindelse med netop klientaccepten skal revisor efter ISA 220 overholde de etiske krav, der er stillet til denne for at sikre kvaliteten. Her kan personer i virksomheden såsom ledelsen, ansatte og eventuelt bestyrelsen vurderes, for at finde ud af om disse har den rette evne og kompetence til at kunne styre virksomheden og have et samarbejde med revisoren igennem revisionen. Et andet led i klientaccepten er også at finde ud af, om revisor er uafhængig af virksomheden jf. RL § 24, som det blev forklaret tidligere i dette analyseafsnit. Et resultat af, at revisoren ikke er uafhængig, er, at det er besværligt for revisoren at vurdere om informationer i virksomheden er korrekte eller ej, og derfor kan konklusionen på et ikke uafhængigt samarbejde være, at væsentlige fejl ikke findes af revisoren, hvilket ikke ville give regnskabsbrugeren det retvisende billede, som er nødvendigt. Dog er det ikke kun parterne inde i virksomheden, der skal have de rette kompetencer, men revisoren skal også selv overveje, om denne har den rette viden og ressourcer til at kunne lave revision på en eventuel virksomhed. En sidste del af klientaccepten og starten på et nyt revisionssamarbejde er, at revisoren skal kontakte virksomhedens tidligere revisor for at opnå eventuelle oplysninger om den pågældende virksomhed. Denne information kan eksempelvis være omkring virksomhedens etiske overvejelser, som er essentiel for revisoren at kende til.

En anden del af de indledende aktiviteter er at forstå virksomheden, og for at gøre dette skal revisoren finde den viden, der er nødvendig, så denne kan forstå den måske kommende klient. Sådan en viden kan eksempelvis være i forhold til det marked, som virksomheden opererer på, ellers kan det også være relevant at overveje virksomhedens forretningsmodel og tidligere virksomhedsmæssige handlinger. Denne indsamling af viden om virksomheden har det formål, at revisoren senere har mere tilgængelighed i forhold til eksempelvis at kunne opdage besvigelser i virksomheden. Her kan der igen drages fokus mod besvigelsestrekantens forudsætninger, hvor incitament var en af disse. Hvis revisoren har viden omkring virksomhedens branche, hvor markedet måske har en meget hård konkurrence, så kan revisoren have særligt fokus på, om der er incitament til at kunne begå besvigelser i form af regnskabsmanipulation.

De indledende aktiviteter skal ende ud i et aftalebrev efter ISA 210. Heri aftales det, hvad der forventes af revisionen, samt hvad formålet er med udførelsen af denne. Det afklares også, hvad revisorens og ledelsens ansvar er hver især, og gennem dette aftalebrev kan offentligheden også anskue, hvilke parter der er ansvarlige for forskellige handlinger i revisionen og regnskabsaflæggelsen. Oftest vil revisoren i aftalebrevet fremhæve, at det er ledelsens ansvar at udarbejde et retvisende årsregnskab efter ÅRL §11. Det er herefter revisorens opgave at vurdere dette regnskab ud fra tilstrækkeligt med beviser for til sidst at kunne erklære, om regnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler eller ej.

Efter de indledende aktiviteter kan der fortsættes til planlægningsaktiviteterne, hvis klienten blev accepteret. Efter ISA 300 skal revisoren vurdere, hvilke risici der kan være i den specifikke virksomhed. For at kunne gøre dette skal revisoren fysisk ud i virksomheden og adspørge de ansatte samt den daglige ledelse om eventuelle oplysninger, som disse kunne have til særligt regnskabsaflæggelsen. Samtidig skal revisoren i sin planlægning lave analytiske handlinger, hvor det ønskes opdaget, om der er nogle sammenhænge i virksomheden, der er udsædvanlige. Hvis dette er tilfældet medfører det, at revisoren skal planlægge en observation eller test af netop dette område for at finde ud af, om der er eventuelle fejl herunder.

Denne identifikation og risikovurdering gøres i takt med ISA 315. For at lave vurderingen skal revisoren analysere, hvad ledelsens holdning er til de interne kontroller i virksomheden, hvilket er et led i at vurdere om kontrollerne er effektive. Revisors opgave er også at tale med personer i virksomheden for at få et indblik i, hvad disse mener omkring risici i virksomheden, samtidig kan der her opnås en viden om, hvad virksomheden selv gør for at forhindre eksempelvis besvigelser. Svaret på dette er oftest, at der er opstillet forskellige interne kontroller, og herefter er det derfor revisors opgave at lave en risikovurdering af disse, jf. ISA 315.

En sidste del i forhold til planlægningsaktiviteterne er omkring revisorens vurdering af væsentlighed, jf. ISA 320. Regnskabsbrugeren har opstillet et væsentlighedsniveau for, hvornår en fejl er væsentlig i forhold til påvirkning på regnskabsbrugers beslutningsgrundlag. For at kende dette niveau er det en nødvendighed, at revisoren i revisionsplanlægningen opnår en forståelse af, hvem der er brugere af den konkrete virksomheds regnskaber. Det er også dette niveau, som revisoren arbejder ud fra i forhold til den planlagte revisionsrisiko, og hvis dette niveau af acceptable væsentlige fejl overskrides, skal det være afbilledet i revisorens påtegning, da der

derfor er for mange væsentlige fejl til at kunne erklære, at regnskabet er retvisende (Füchsel, Gath, Langsted, Olsen, & Skovby, 2017, s. 196).

Slutteligt omkring revisionsplanlægningen kan det konkluderes, at revisoren er underlagt forskellige krav i form af ISA 210, 220, 300 og 315. Her skal der forsøges at få tilrettelagt den rette mængde viden omkring virksomheden for at kunne erklære sig uafhængig og lave en klientaccept samt et aftalebrev. Hernæst skal den opnåede viden være et led i at kunne planlægge revisionen, så den er effektiv, og der kan opdages de væsentlige fejl, der eventuelt kan være.

6.1.3.2 Revisionsstrategi

En anden proces, som revisoren skal tage stilling til, er omkring valg af revisionsstrategi, hvor der kan vælges mellem de to følgende strategier; kontrolbaseret revision eller substansrevision. Sidstnævnte skal vælges, hvis revisor i de indledende øvelser kom til den konklusion, at de interne kontroller var ineffektive. Ud fra dette kan det derfor erkendes, at der skal gøres brug af substansrevision, hvis kontrolrisikoen er for høj, og revisor derfor ikke har tiltro til deres virkning. Det modsatte valg af revisionsstrategi skal gøres, hvis der er en forholdsvis høj tiltro til de interne kontroller fra revisors side. Hvis revisor derfor er i en situation med relativ lav kontrolrisiko, så kan revisor med fordel vælge at benytte sig af den kontrolbaserede revision. Med denne strategi skal revisoren opstille test af de interne kontroller, hvorefter det kan vurderes, om der reelt er en kontrolrisiko, og om den er på et acceptabelt niveau for regnskabsbrugerens. Hvis det dog findes, at kontrolrisikoen efter test af kontrollerne er højere, end det først blev antaget af revisor, så er revisoren jf. ISA 500 nødsaget til at lave substanshandlinger for at kunne opnå den egnede mængde revisionsbevis, der skal til for at kunne give en erklæring på regnskabet.

6.1.3.3 Revisionspåtegningen

Et tredje element, som revisoren særligt skal drage opmærksomhed på i revisionsprocessen i forhold til ansvaret omkring besvigelser, er revisionspåtegningen. Denne påtegning gives, når revisionen er fuldført, og heri erklærer revisoren sin konklusion på regnskabet, hvilket gøres ud fra et grundlag af de aspekter, som revisoren fandt gennem revisionen. Hvis der findes nogle fejl eller usikkerheder, så skal dette fremhæves i påtegningen, så regnskabsbrugerens har mulighed for at træffe beslutninger ud fra denne viden. Samtidig er det også i påtegningen, at revisoren, som det også blev gjort i aftalebrevet, stadfæster sit eget ansvar i forbindelse med revisionsprocessen, jf. bekendtgørelse om godkendte revisors erklæringer § 5, stk. 1. Revisors

lovmæssige krav i forhold til revisionspåtegningen findes også i følgende internationale standarder; ISA 700, 701, 705 og 706.

Revisor er pålagt at skulle modificere sin konklusion på regnskabet, hvis det er fundet, at der eksisterer væsentlige fejl og mangler. Det samme er tilfældet, hvis revisor af forskellige grunde ikke har kunnet opnå det tilstrækkelige revisionsbevis, der er nødvendigt i forhold til at kunne skabe en konklusion og erklæring. Fremgangsmåden er, at revisor i princippet kan afgive sin erklæring, men at denne skal gives med forbehold for de væsentlige fejl, der er opdaget. Det er også muligt for revisoren at afkræfte en konklusion eller blot vælge slet ikke at give nogen konklusion på sit arbejde. Der kan eksempelvis afgives en afkræftende konklusion, hvis revisor efter revisionen mener, at der ikke er tilstrækkeligt revisionsbevis, eller hvis der opdages et for stort antal af væsentlige fejl. For at kunne vælge at lave en modifikation på en erklæring, så er det en nødvendighed, at revisoren begrunder dette valg i erklæringen (Füchsel, Gath, Langsted, Olsen, & Skovby, 2017, s. 244). Ovenstående omkring den modificerede konklusion er jf. bekendtgørelse om godkendte revisorerers erklæringer § 6.

6.1.4 Krav til revisor ifølge IAASB

Når det er analyseret, hvad der generelt er af lovmæssige krav til revisor i forhold til Revisorloven, revisionsrisikoen og de internationale regnskabsstandarder i henhold til revisionsprocessen, vil følgende afsnit være en dybdegående gennemgang af, hvad der står i den internationale regnskabsstandard, ISA 240. Denne er tidligere gennemgået med henblik på at redegøre for, hvad besvigelser er, men i dette afsnit vil perspektivet være på, hvad der konkret forventes af revisoren, og hvad dennes opgaver samt formål er i forbindelse med besvigelser.

Først skal det nævnes, at det i ISA 240 står, at den part, der primært er ansvarlig for at forhindre og opdage besvigelser, er ledelsen i den pågældende virksomhed. Det er derfor den daglige ledelses opgave at opstille forhold, der gør, at der ikke er direkte incitament og mulighed for at begå besvigelser internt i virksomheden. Herunder nævnes det også i ISA 240, at det er et vigtigt redskab, at ledelsen er med til at skabe et miljø og en kultur i virksomheden, der signalerer, at der er ærlighed og en etisk korrekt adfærd, hvilket også skal være en del af at forebygge misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation (IAASB, 2009, s. 1).

Det er nu fastlagt, at ledelsen også har et stort ansvar i forbindelse med besvigelseforebyggelse, men hvilket ansvar har revisor i grunden ifølge ISA 240? I denne standard stadfæstes det,

at særligt den risiko for, at revisor ikke finder besvigelser, er større end ved almindelige fejl i virksomheden. Grunden til dette er, at besvigelser gøres tilsigtet, og dem, der vælger at udføre besvigelser, har eventuelt evnerne til at kunne skjule eksempelvis regnskabsmanipulation for revisoren. Dette er tiltag såsom forfalskninger, bevidst undladelse af forskellige beløb og transaktioner eller fejlinformation. Det afhænger derfor af besvigerens evner i forhold til revisorens mulighed for at opdage den enkelte besvigelse. Samtidig nævnes det også i ISA 240, at selvom revisoren kan være i stand til at opdage de muligheder, der kan være for at begå besvigelser i virksomheden, så kan det være en svær opgave for revisoren at afgøre, om det er en utilsigtet eller tilsigtet fejl, og derfor om det er en besvigelse eller ej (IAASB, 2009, s. 2).

Et andet perspektiv, der bliver nævnt i ISA 240, er vedrørende forskellen mellem, fejlinformationen der er lavet af ledelsen, og fejlinformation der er udført af de almindelige medarbejdere. Det er sværere for revisoren at opdage besvigelse begået af ledelsen, fordi denne har muligheden og evnen til direkte at kunne påvirke og manipulere med de finansielle oplysninger, der fremgår af regnskabet. Det er også den daglige ledelse, der potentielt har rettighederne til at enerådigt kunne tilsidesætte en kontrol, og hvis dette er tilfældet, er det også et spørgsmål om, hvorvidt der er nok funktionsadskillelse til stede i virksomheden. I forbindelse med dette inddrages et begreb fra RL §16 og ISA 200, hvilket er vedrørende at udvise professionel skepsis. Med dette menes det, at revisoren ud fra sin professionelle skepsis skal være i stand til kunne vurdere, om ledelsen har disse muligheder for at begå besvigelser (IAASB, 2009, s. 2).

Som det tidligere er nævnt i dette analyseafsnit, så skal revisor i forbindelse med de indledende handlinger forklare de andre ansatte omkring de potentielle muligheder, som denne måtte have fundet for at regnskabet kan have fejlinformation. Dette medfører, at hele opgaveteamet er blevet meddelt sådanne faktorer.

I ISA 240 er det skildret, hvad revisor specielt skal gøre i forhold til risikovurderingshandling med henblik på opdagelsen af besvigelser. Revisoren skal adspørge den daglige ledelse om dens vurdering af risikoen for besvigelser i virksomheden, processen for identifikation af besvigelser og kommunikation med den øvre ledelse og øvrige medarbejdere. Til sidst skal det evalueres, om der nogle i den daglige ledelse, der har viden omkring, at der bliver begået besvigelser i virksomheden. Dog skal der også laves en vurdering af den øvre ledelse, hvor revisoren skal finde ud af, om den øvre ledelse fører tilsyn med den daglige ledelse, og i denne forbindelse om denne har viden omkring, hvorvidt der er nogle risici for, at der kan begås besvigelser. I

revisorens risikovurdering skal denne også undersøge, om der er nogle uventede eller usædvanlige sammenhænge, som kan være et tegn på en besvigelse. Som sidste led i denne risikovurderingshandling skal revisor opsummere på den information, der er fundet, og det kan herefter vurderes, om der er nogle forhold, der indikerer, at der kan være faktorer for besvigelser i virksomheden. Dog betyder besvigelsefaktorer nødvendigvis ikke, at der rent faktisk er begået besvigelser i virksomheden, men det er en rettesnor, som revisoren kan bruge i sit videre arbejde. Hvis der eksempelvis er besvigelsefaktorer, kan revisoren fokusere på, om der er opstillet nogle passende interne kontroller (IAASB, 2009, s. 4-5).

Revisoren skal have nogle generelle reaktioner på de risici, der er vurderet til at være tilstedeværende. Dette indebærer, at revisoren skal føre tilsyn og derved observere personalet, der er involveret ved de områder, hvor der er risiko for besvigelser. Samtidig skal revisoren overveje, om virksomheden bruger den rette regnskabspraksis, hvilket særligt kan være relevant ved målinger, der er subjektive, hvor der derfor er ekstra risiko for besvigelser. Derudover er revisoren pålagt at arbejde ud fra et uforudsigeligt mønster i forhold til de stikprøver og områder, der laves revision af.

Da den daglige ledelse er i en position, hvor denne har en større mulighed for at lave økonomisk kriminalitet, så er det pålagt, at revisoren skal udføre ekstra revisionshandlinger overfor særligt denne gruppe. Dette indebærer, at det skal testes, om den daglige ledelse har tilsidesat eventuelle kontroller i virksomheden. Dette gøres ved at spørge det øvrige personale, om der er sket nogle usædvanlige ændringer, og derudover skal der udvælges nogle finansielle poster, der skal testes for, om de er af en passende karakter i forhold til konteksten. Derudover skal revisoren vurdere, om den daglige ledelses regnskabsmæssige skøn er af de korrekte værdier, da disse skal være præget af neutralitet, hvilket kan være svært, når det er en handling, der kan have en art af subjektivitet. Dette gør revisoren ved at gennemgå de forrige års vurderinger. Til sidst skal revisoren vurdere, om der er en god virksomhedsmæssig forklaring på de transaktioner, der ligger udenfor virksomheden almindelige drift, og som derfor er udsædvanlige poster (IAASB, 2009, s. 6-7).

Når det igennem de ovenstående handlinger er fundet det rette revisionsbevis, så er det revisorens opgave at vurdere på dette bevis, hvor det skal findes, om der er nogle risikofaktorer for væsentlige fejl, der ikke er opdaget. Derudover skal revisoren i henhold til besvigelser vurdere, om det konkrete revisionsbevis indikerer, at der er tale om økonomisk kriminalitet, og hvis

dette er tilfældet skal det undersøges, om dette har været en enestående begivenhed eller ej. Til sidst i forhold til revisionsbeviset skal revisoren bedømme, om det fundne bevis er pålideligt, og hvorvidt det er muligt at reagere ud fra dette (IAASB, 2009, s. 7).

Hvis det er tilfældet, at der er fundet besvigelser i virksomheden, så skal revisoren rapportere dette. Men for at gøre dette, så skal der forefindes dokumentation for dette i form af eksempelvis skriftlige udtalelser fra den øvre og daglige ledelse, hvor det stadfæstes, at disse har givet den nødvendige information og derfor anerkender deres ansvar i forbindelse med regnskabet. Derudover skal revisionsdokumentation laves efter ISA 230 og inkludere følgende: drøftelser om virksomheden regnskab, de identificerede risici som følge af besvigelser, revisorens handlinger på baggrund af opdagelsen af væsentlig fejlinformation samt resultaterne af disse handlinger (IAASB, 2009, s. 9).

For at opsummere på dette afsnit omkring IAASBs krav til revisor i forhold til besvigelser, så skal revisoren først lave en risikovurdering, hvor det bedømmes, om der er fare for væsentlige fejl, der er både tilsigtet og utilsigtet. Er der et tilfælde med risici, så skal revisoren lave yderligere handlinger internt i virksomheden, for at betragte, om der rent faktisk er blevet begået besvigelser eller ej. Her kan revisoren med fordel overveje besvigelsestrekanten og -diamanten for at vurdere, om den konkrete medarbejder har mulighed, incitament, retfærdiggørelse og evnen til at kunne begå den pågældende besvigelse. Ved opdagelsen af besvigelser skal revisoren udforme den rette dokumentation og vurdere det revisionsbevis, der er kommet som led i revisionshandlingerne. Men hvad skal revisoren gøre efter opdagelsen af besvigelserne? Her er der en helt klar fremgangsmåde, som nu kort vil blive beskrevet.

Ved opdagelsen af besvigelser, så er det revisorens pligt at underrette alle ansatte i ledelsen. Herefter har ledelsen i alt 14 dage til at kunne stoppe den aktivitet eller afværge den ansatte, der er grunden til besvigelsen. Er det tilfældet, at ledelsen ikke har gjort de påkrævede handlinger inden tidsfristen på de 14 dage, så skal revisor efter RL §22, stk. 2 underrette den økonomiske kriminalitet til Særlig Økonomisk og International Kriminalitet, hvilken også i folketunde beskrives som SØIK. Det er dog en anden situation, hvis revisor har en mistanke om, at det er den del af den øverste ledelse, der har været med til at lave besvigelsen, og hvis dette er tilfældet, skal revisor underrette SØIK med det samme. Besvigelser begået af den øverste ledelse er typisk i form af regnskabsmanipulation, da den øverste ledelse kan være udsat for et

ekstra pres fra eksempelvis en tredjepart, og dette kan give den pågældende leder det rette incitament til at begå den økonomiske kriminalitet.

6.2 Hvordan er offentlighedens forventninger til revisor i forhold til at afdække besvigelser?

I den første del af analysen blev det undersøgt, hvad de lovmæssige krav var for revisorens arbejde med opdagelsen af besvigelser, og derfor kan der nu fortsættes til at undersøge, hvad offentlighedens forventninger er til dette emne. Dette vil blive gjort i de følgende afsnit, hvor revisors rolle vil blive kort beskrevet ud fra principal-agent-teorien. Derefter vil offentlighedens forventninger ansues ud fra en analyse af forskellige domme, hvor revisor er sat under luppen i forhold til besvigelser. Til sidst vil dette analyseafsnit afrundes med et afsnit omkring offentlighedens forventninger ud fra dette projekts primære empiri i form af spørgeskemaundersøgelsen.

6.2.1 Revisors funktion mellem offentligheden og virksomheden

For at kunne forstå hvorfor der kan opstå urealistiske forventninger fra offentligheden, så inddrages dette afsnit, hvori formålet er at skildre revisorens rolle ud fra principal-agent-teorien. Offentligheden er interessenter i virksomheden, da nogle borgere i samfundet er brugere af virksomhedens regnskab, og derfor er disse afhængige af, at disse regnskaber er retvisende efter ÅRL §11. Der skabes forskellige relationer, hvor der er en stor mængde af asymmetrisk information, da der ud fra tidligere undersøgelser er fundet, at der er højere forventninger til revisoren, end der rent faktisk er stillet af lovmæssige krav.

Principal-agent-teorien er opstillet som en samspil mellem to parter, men i denne sammenhæng i dette projekt, er der tre parter, der fungerer i en relation. For at opsummere så er disse tre parter; virksomhedsledelsen, offentligheden og revisor. I denne relation er der flere situationer, hvor hver part ikke fuldt ud kan observere hinanden, og der opstår altså den asymmetriske information, der kan medvirke til, at der indtrædes moral hazard. Hvis dette er tilfældet, så har agenten ikke den rette motivation, og denne vælger derfor at handle anderledes, end principalen havde af forventninger til samarbejdet.

Det er ledelsen, der står for virksomhedens aktiviteter, og selve disse processer har virksomhedens interessenter ikke mulighed for at observere. Af denne grund opstår der mistanke fra offentlighedens side, og det er derfor nødvendigt for relationen, at der kommer en verificering af processerne, så den asymmetriske information nedbringes. Hvis der kunne opstilles en

erklæring på virksomhedens regnskabs rigtighed, så kan offentligheden, som er regnskabsbrugere, med en større grad af sikkerhed træffe beslutninger ud fra dette. Det er i forbindelse med dette, at revisoren bliver draget ind i relation, som så bliver en treparts-relation. Revisoren skal med sit arbejde fungere som mellemmand mellem principalen og agenten, og igennem de rette revisionshandlinger vil revisoren være i stand til at lave sin revisionspåtegning, som eventuelt kan verificere om regnskabet er retvisende.

Revisorens rolle som mellemmand kan eksistere, fordi revisorens funktioner er pålagt forskellige regler, som denne skal overholde. Dette er eksempelvis emner såsom uafhængigheden efter RL § 24 samt objektivitet, egenrådighed og rollen som tillidsrepræsentant for offentligheden jf. RL § 16.

Problemet opstår som led i, at offentligheden ikke har de rette informationer og måske den rigtige viden indenfor revisorfaget, og derfor kan denne ikke vide, hvad revisor i princippet er underlagt af krav. Derfor vil hypotesen være, at der altid stilles højere forventninger, end hvad der reelt er af krav, da regnskabsbrugere skal træffe økonomiske beslutninger ud fra regnskabet, og disse ønsker derfor den størst mulige grad af sikkerhed. Derfor kan forventningerne eksempelvis være, at revisorens erklæring er et udtryk for, at der absolut ikke er nogle væsentlige fejl eller mangler. Dette kunne også anskues ud fra Bent Warming-Rasmussens undersøgelse, som var nævnt tidligere i teoriafsnittet, men hvorvidt, der stadig er så store forventninger kan senere analyseres i forbindelse med dette projekts spørgeskemaundersøgelse.

6.2.2 Domsafgørelser i forbindelse med besvigelser og revisors rolle

Dog inden der arbejdes i dybden med denne primære empiri, så skal det skildres, hvad offentlighedens forventninger er ud fra domstolens synspunkt. Dette gøres ud fra relevante domme, som behandler revisorens ansvar i forhold til opdagelsen af besvigelser.

Først kan der rettes fokus mod domsafgørelsen omkring sagen med virksomheden; IT-Factory. Virksomheden blev sagsøgt, fordi denne havde forfalsket nogle softwarelicenser, hvis rettigheder var solgt til et finansieringsselskab. IT-Factory ender med at gå konkurs og i denne proces opdages det, at licenserne var forfalskede og aldrig havde været til stede. Sagen var, at den administrerende direktør i firmaet havde bedraget for 500 mio. danske kroner og var forsvundet efterfølgende. Disse forfalskede dokumenter, som de her leasingkontrakter var, kan også benævnes som værende regnskabsmanipulation, da det var en del af virksomhedens regnskab,

der ikke var retvisende, og som gav en ekstra værdi, der i princippet var værdiløs og som opstuede årets resultat i virksomheden. Afgørelsen for den administrerende direktør blev en fængselsdom, og derefter blev det revisionsselskab, som virksomhedens havde benyttet, også stævnet, fordi dette ikke havde opdaget de begåede besvigelser i virksomheden, og revisoren havde derfor afgivet en blank påtegning uden nogle modifikationer. I denne sag havde revisoren handlet uforsvarligt og groft uagtsomt, og af denne grund endte den pågældende revisionsvirksomhed også med at indgå et forlig og derved betale en erstatningssum på i alt 333 mio. danske kroner. Ud fra denne sag kan det derfor konkluderes, at der ikke var gjort de nødvendige handlinger, som offentligheden i form af domstolen måtte forvente af revisoren. Revisoren havde derfor i dette tilfælde tilsidesat sin rolle som værende offentlighedens tillidsrepræsentant, da en så stor mængde af dokumenter var forfalskede og stadig ikke opdaget af revisoren.

Samme princip gør sig gældende i revisornævnets afgørelse; R2002.02-106.215. Her blev to revisorer erstatningspligtige, fordi disse ikke havde fulgt deres pligter, som det med rette måtte være forventet. Revisorerne havde revideret en koncern, og denne havde lavet nogle tilbageførsler af forskellige nedskrivninger, som ikke kunne anses som værende passende i forhold til selskabets likviditet. Ydermere blev det fundet, at koncernens værdisætning ikke var retvisende i forhold til den reelle værdi. Disse to forhold havde revisorerne ikke taget forbehold for i sin revision af koncernen, og det blev derfor afgjort, at de to revisorer ikke havde handlet ud fra god revisorskik efter RL §16. Da handlinger i forbindelse med den gode revisorskik var blevet tilsidesat, så var det derfor heller ikke blevet opdaget af revisorerne, at koncernen havde lavet besvigelsen; regnskabsmanipulation. Dette havde koncernen gjort ved at yde et lån til et udenlandsk selskab, hvilket ikke var blevet noteret i virksomheden regnskab. Med denne sag blev det derfor også konkluderet, at de krav, der er stillet i henholdsvis Revisorloven og de internationale standarder, er nødvendige for revisoren at følge, og hvis dette ikke er tilfældet, er det den pågældende revisor, der bliver dømt erstatningsansvarlig overfor en eventuel tredje mand. Hertil kan der også drages paralleller til Brenda Porters samt Bøg & Kiertzners forventningskløft, hvor der blev opstillet en rimelighedsgrænse for, hvad der måtte forventes af revisoren, og i forhold til netop R2002.02-106.215 kan det derfor konkluderes, at forventningerne var indenfor denne grænse.

Endnu en dom, hvor revisoren havde tilsidesat god revisorskik, er i forbindelse med U.2015.2075, hvilken også kan kaldes for Memory-Card-dommen. I denne sag havde

virksomhedens direktør lavet opskrivinger af virksomhedens varelager, hvilke ikke var berettigede, og derfor anses dette som værende regnskabsmanipulation. Denne besvigelse udgjorde, at virksomheden blev anset som værende et sundt selskab, men det virkelige billede var det modsatte, da det var på baggrund af falske oplysninger i regnskabet, og virksomheden gik senere konkurs. Virksomhedens bestyrelse og den anvendte revisor blev sagsøgt som værende erstatningsansvarlige for det tab, som konkursboet havde lidt, fordi driften i virksomheden ikke var stoppet, da det var nødvendigt. Revisorens forsvar var, at denne ikke havde begået nogle revisionsmæssige fejl, der havde direkte sammenhæng med de tab, som virksomheden måtte have lidt. Denne forklaring var Landsretten enige i, og revisor blev derfor i denne forbindelse ikke dømt noget erstatningsansvar. I henhold til forventningskløften kan der ifølge Landsrettens domsafgørelse nævnes, at de interessenter, der sagsøgte revisoren, havde urimelige forventninger til revisorens arbejde og handlinger.

Dog blev denne sag anket og opstillet for Højesteretten, hvor udfaldet blev det modsatte, fordi revisor her blev dømt erstatningsansvarlig. Argumentet var her, at revisoren havde et ansvar i forhold til det retvisende billede i virksomhedens regnskab, og da dette i sin egentlighed var misvisende for regnskabsbrugeren, så var dette en fejl, som revisoren måtte forventes at kunne opdage. Hvis revisoren havde lavet de rette revisionshandling, kunne konkursen eventuelt være undgået, og driften kunne være stoppet i tide uden de samme store tab.

Til netop denne sag har advokat; Georg Lett lavet forskellige udtalelser om, da det er en speciel dom, hvor Højesteretten kommer med en anden dom, end hvad Landsretten i starten mente. Lett mener, at dette er en besværlig domsafgørelse, fordi revisoren rent lovkravsmæssigt ikke har noget ansvar i forbindelse med at opstille virksomheden regnskab, og derfor er det i princippet ledelsens fejl, at virksomheden gik konkurs. Samtidig er det også interessant, hvordan de to domstole har en forskellig opfattelse og forventning til revisors rolle og ansvar, da Landsretten ikke ser nogen kausalitet mellem konkursen og revisors arbejde. Højesteretten mente derimod, at revisoren burde have opdaget og nævnt disse fejl i sin påtegning, så det var muligt for eventuelle regnskabsbrugere at agere ud fra denne viden. Som et ekstra perspektiv nævner Lett, at konkursen i virksomheden måske nærmere skete på baggrund af IT-boblen og et tab, som virksomheden led, da den amerikanske dollar steg, og derved voksede virksomhedens kredit betydeligt (Lett, 2015).

For at opsummere på de tre nævnte domsafgørelser, så kan det konkluderes, at revisor i de fleste tilfælde bliver dømt erstatningsansvarlige. Det skal dog også som en kritisk bemærkning nævnes, at ovenstående afgørelser ikke er en udtømmende liste i forbindelse med dette emne. Men der er dog en overordnet konsensus i offentligheden ud fra domstolens synspunkt om, at revisorens formål også indebærer at opdage besvigelser. Til dette kan det vurderes, om der er taget forbehold for, at besvigelser er væsentlige fejl, som i nogle tilfælde kan være besværlige for revisoren at opdage, da det er medarbejdere med en særlig teknisk kunnen, der begår denne form for økonomiske kriminalitet. Derfor har disse typer besvigere derfor også en særlig evne og mulighed for at kunne forbigå kontroller og derefter gemme besvigelsen for revisoren, når denne laver de nødvendige revisionshandlinger.

6.2.3 Offentlighedens forventninger i forbindelse med spørgeskemaundersøgelsen

Følgende afsnit vil bygge på den empiriske undersøgelse, der er lavet i forhold til dette specialeprojekt, hvor det herigennem vil være muligt at afdække og uddybe, hvad offentlighedens forventninger er til revisorens arbejde generelt og i forhold til besvigelser.

6.2.3.1 *Beskrivelse af spørgeskemaundersøgelsen*

Før der fokuseres på en analyse af de data, der er genereret fra spørgeskemaundersøgelsen, er det fundet nødvendigt at forklare, hvordan den empiriske undersøgelse i dette projekt er bygget op og formuleret, hvilket vil blive gjort i det følgende afsnit.

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen var at afdække, hvad offentlighedens forventninger er til revisorens arbejde, og selve undersøgelsen blev skabt ud fra inspiration fra de tidligere undersøgelser af Warming, Porter samt Bøg & Kiertzner, der er oprettet med henblik på forventningskløften mellem offentligheden og revisoren. Det største fokus i disse undersøgelser var på at skildre de forskellige forventninger, der var fra henholdsvis revisoren og offentligheden. For at oprette et andet perspektiv, så er fokuset i dette specialeprojekt at undersøge, om den forventningskløft, der eksisterer kan gøres mindre, hvis offentligheden præsenteres for mere viden omkring de konkrete regler, som revisoren skal følge. Afledt af dette blev det fundet interessant at dele respondenterne op i to grupper, som begge blev præsenteret for de samme spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen. Dog ville den ene gruppe af respondenter inden besvarelsen af spørgsmålene blive introduceret for en udvidet viden omkring revisors arbejde. Det interessante er herefter, om der egentlig opstår en forskel i de svar og derved forventninger, som respondenterne har givet alt efter, om de er blevet eksponeret for den udvidede viden

eller ej. Om der er forskel på forventningerne mellem de to grupper vil blive afdækket i dette projekts diskussionsafsnit, og derfor skal det pointeres, at det analyserende afsnit vil bygge på de forventninger, som den første gruppe af respondenter har til revisoren, og det er denne gruppe, der ikke har fået en udvidet viden.

Selve spørgeskemaet kan anskues ud fra bilag 1, der er placeret nederst i dette projekt. For at stadfæste dette, så er det altså de samme spørgsmål, som begge testgrupper har fået, da det herefter vil være lettere at sammenligne de to gruppers svar og forventninger til revisoren. Formålet med de første fire spørgsmål er at afdække, hvad respondentens biografi er, og derfor spørges der til køn, alder, uddannelse og arbejdsområde. Med disse spørgsmål opnås der et indblik i, hvilke typer af mennesker der har svaret på spørgeskemaet, og hermed bliver det også muligt at vurdere, hvorvidt undersøgelsen er repræsentativ, og hvorvidt det er muligt at konkludere et udsagn som værende gældende for hele offentlighedens mening. Hvis undersøgelsen er repræsentativ, kan der derfor ud fra en stikprøve, som undersøgelsen egentlig er, antages, at dette er et udtryk for hele offentlighedens mening. Dog skal der stadig lægges fokus på, at det er en stikprøve, hvilket skal medtages i et kildekritisk perspektiv. Selve repræsentativiteten af den egentlige undersøgelse vil blive undersøgt, når testsvarene bruges i henholdsvis dette analyseafsnit og senere i det diskuterende afsnit. Men da dette emne her også er relevant, skal det siges, at der er i alt 118, der har svaret på spørgeskemaet, hvor der er 58 respondenter i den vidende kategori og 60 respondenter i den ikke-vidende kategori. Heraf kan det afledes, at der ikke er nogen overrepræsentativitet i den ene gruppe frem for den anden, hvilket bidrager til, at der opnås en mere repræsentativ stikprøve, hvorpå der kan konkluderes udsagn omkring populationen. Som en ekstra bemærkning, så blev det sikret, at personer, der havde en forudgående viden inden for revisorfaget, ikke kom i den udvidende gruppe, men at disse blev repræsenteret for spørgeskemaet med den udvidede viden. Med dette menes der, at der blev opstillet instrukser til, at revisorer, revisorstuderende eller andre med en revisorfaglig erfaring valgte at besvare det pågældende spørgeskema, hvor respondenterne fik en udvidet viden.

I forhold til den udvidede viden, som den ene testgruppe havde fået tildelt, så lyder denne således:

"Inden der startes på besvarelsen af spørgeskemaet, er det nødvendigt, at du læser og forstår følgende, som er det lovgivningsmæssige, som en revisor er underlagt at følge:

Lovmæssigt skal revisoren følge god revisorskik, hvilket indebærer, at vedkommende skal arbejde med professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne i revisionen. Samtidig agerer revisoren som offentlighedens tillidsrepræsentant og skal sikre regnskabsbrugerens interesser.

Et led i revisorens arbejde er at opdage besvigelser, hvilket også er hovedemnet i det følgende spørgeskema. Derfor gives der nu en forklaring af besvigelser:

Der kan være fejl i årsregnskabet, som sker enten utilsigtet eller tilsigtet. Det er de tilsigtede fejl, der er en besvigelser. Her er der udført en bevidst handling, der er ulovlig, og som giver en fejlinformation i virksomhedens regnskab. Besvigelser kan eksempelvis være tyveri, underslæb eller manipulation med regnskabet. Hvis revisoren opdager en besvigelser, så skal dette først indberettes til ledelsen, som så kan rette op på fejlen, og hvis dette ikke er gjort inden 14 dage, skal revisoren indberette dette til en instans, der hedder SØIK.

Når revisoren skal revidere virksomheden, vil det være en alt for ressourcetung proces at gennemgå samtlige bilag, og derfor må revisoren ifølge lovgivningen gøre brug af stikprøver for at teste de interne kontroller og processer i virksomheden. På denne måde skal revisoren indsamle tilstrækkeligt med beviser, så der kan gives en erklæring af virksomhedens regnskab med høj grad af sikkerhed.

Revisoren handler ud fra et væsentlighedsniveau, og dette betyder, at når der gives en erklæring på et regnskab, så gives denne med en høj grad af sikkerhed. Dette betyder, at der stilles 95% sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlige fejl og mangler. Der gives derfor ikke en garanti for, at regnskabet absolut er uden nogen fejl."

Denne udvidede viden er lavet på baggrund af dette projekts teoretiske afsnit samt den første del af det analyserende afsnit. Respondenten får med denne udvidede viden et kort indblik i, at revisoren eksempelvis må arbejde ud fra stikprøver i forbindelse med eksempelvis test af kontroller, og derfor skal absolut alle bilag ikke gennemgås. Samtidig forklares det også, hvad en besvigelser er, da dette blev fundet nødvendigt ved testen af denne spørgeskemaundersøgelse, da flere almindelige borgere ikke kendte til dette begreb, hvilket derfor var begrundelsen for at tilføje dette til den udvidede viden. Slutteligt blev det fundet nødvendigt at redegøre for, at revisoren arbejder ud fra et væsentlighedsniveau, og der derfor blot stilles oftest 95% sikkerhed for, at regnskabet ikke har nogle væsentlige fejl eller mangler.

Et andet aspekt i forhold til udarbejdelsen af den udvidede viden var, at den viden, der blev givet, fungerede i forhold til de spørgsmål, som respondenterne skulle svare på. Dette ses eksempelvis ved spørgsmål 6, hvor der skal svares på, om revisoren opdager absolut alle fejl. Her vil det senere være interessant at vurdere, om der er nogen synlig forskel mellem den vidende og ikke-vidende gruppe, da den vidende gruppe eksplicit er blevet forklaret, at revisoren ikke stiller sikkerhed for, at regnskabet er absolut uden nogen fejl. Det samme gør sig gældende i spørgsmål 8, hvor det bliver spurgt, om vedkommende mener, at revisoren agerer som repræsentant for offentligheden. Netop dette blev forklaret til den vidende gruppe i starten af den tilføjede tekst, da der blev givet en kort gennemgang af RL §16, hvor det blandt blev skrevet, at revisoren skal være offentlighedens tillidsrepræsentant og skal sørge for regnskabsbrugerens interesser.

For at gøre det mere overskueligt vil de to grupper senere repræsenteres som henholdsvis den vidende og ikke-vidende gruppe, og med den vidende gruppe menes der den gruppe, der er blevet introduceret for ekstra information omkring revisors arbejde.

6.2.3.2 Den ikke-vidende gruppes forventninger til revisoren

Når det er blevet forklaret, hvordan spørgeskemaundersøgelsen er blevet udfærdiget, kan der nu fortsættes til at analysere på, hvordan den ikke-vidende gruppe af respondenter svarede på de spørgsmål, der fremgik af undersøgelsen. På denne måde vil det afdækkes, hvad offentlighedens forventninger er til revisoren, hvilket gøres ud fra denne udvalgte stikprøve. De specifikke svar vil belyses og visualiseres gennem et diagram i dette afsnit, men hvis der ledes opmærksomhed mod bilag 2, kan alle respondenternes svar fra den ikke-vidende gruppe anskues.

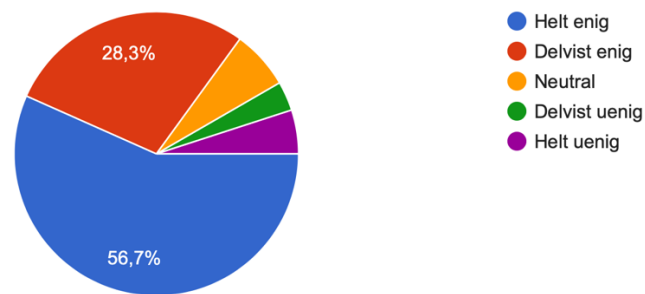
Først skal der rettes fokus mod de første fire spørgsmål i undersøgelsen, hvor stikprøvens repræsentativitet kan anskues. I forbindelse med dette emne kan det rettes opmærksomhed mod det første spørgsmål omkring biografi, der vedrører hvilket køn som respondenterne identificerer sig med. Her kan der af bilag 2 anskues, at der er en overrepræsentativitet af kvinder frem for mænd, da der er 73,3% kvinder og 26,7% mænd, der har valgt at svare på spørgeskemaet i den ikke-vidende gruppe. Dette kan være en faktor, der skal tages stilling til og forbehold for, når der arbejdes med de data, der er genereret i spørgeskemaundersøgelsen. Det følgende spørgsmål er omkring respondentens alder, og her kan der igen ledes opmærksomhed mod bilag 2, hvor det kan ses, at der er en forholdsvis ligelig fordeling i forhold til alderen. Der er lidt færre, der er i alderen 15-19 år samt 35-39, men ellers ligger procenttallet i de øvrige aldre

i et interval fra 8,3-23,3%. Der er derfor svar fra respondenter i alderen 15-70 år, og heraf kan det henledes, at stikprøven er repræsentativ med alderen som perspektiv.

Det følgende spørgsmål omkring biografi omhandler vedkommendes højest gennemførte uddannelse. Her er der en forholdsvis ligelig fordeling mellem de forskellige uddannelser, hvor der er flest med en bachelor- eller professionsgrad. Dog er der også mange, der har svaret, som har en erhvervsuddannelse eller har færdiggjort en gymnasial uddannelse. Dog er der færre med en kandidatgrad, og der er slet ingen med en Ph.d.-grad, der har svaret, hvilket er forventeligt, da det er en meget lille del af offentligheden, der i princippet har en lang videregående uddannelse, som sådanne grader er. Derfor kan det også konkluderes, at stikprøven er repræsentativ i forhold til uddannelse.

Som det sidste spørgsmål i forhold til biografi er det forsøgt at kortlægge respondenternes primære arbejdsområde. Her er der igen en ligelig fordeling, hvor der er flest med et humanistisk eller pædagogisk arbejde, hvor der er hele 18,3%, der har svaret dette. Dog er der også mange studerende, hvor procentsatsen også ligger på de 18,3%. Det fagområde med den laveste svarprocent er omkring det naturvidenskabelige område, hvor der er blot en enkelt respondent, der har valgt. Dette er heller ikke udenfor det realistiske, som der kunne forventes, da der ikke er mange i offentligheden, der uddanner sig til at arbejde indenfor det naturvidenskabelige område, når det sammenlignes med de øvrige fagområder, der kunne vælges som svar til dette spørgsmål. For at give en opsummering omkring repræsentativiteten, så skal det nævnes, at de i alt 60 respondenter kan bruges som en stikprøve, som kan repræsentere offentlighedens meninger. Dog skal det tages in mente, at der er en overrepræsentation af kvinder, men ellers er der en ligelige fordeling i forhold til alder, uddannelse og det primære arbejdsområde.

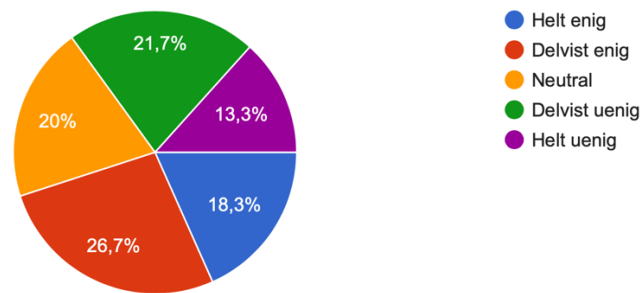
Når det er fastlagt, at stikprøven er repræsentativ, kan der nu arbejdes videre med denne analyse, hvor det ud fra spørgeskemaundersøgelsen skal defineres, hvad offentlighedens forventninger er til revisoren. Her kan der ledes opmærksomhed mod spørgsmål fem i bilag 1, hvor det omhandler, hvor enig respondenter er i, at det er revisorens opgave at gennemgå alle bilag, når der udføres en revision af en virksomhed. Til dette fordelte svarene fra respondenterne sig således:

Figur 6: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål fem vedrørende gennemgang af alle bilag

Ud fra disse svar kan det anskues, at de ikke-vidende respondenter i stor grad mener, at det er revisorens opgave at skulle gennemgå samtlige bilag. Hvis svarkategorierne; "Helt enig" og "Deltvist enig" sammenlægges, så giver dette en procentsats på 85%, og det er altså denne mængde af svar, som mener, at det er revisors opgave at gennemgå alle bilag, hvor i alt kun 8,3% er enten delvist uenige eller helt uenige i dette udsagn. Derfor kan der af dette svar udledes, at der stadig er en forventningskløft mellem offentlighedens forventninger til revisoren, og hvad revisoren lovmæssigt skal udføre i sit arbejde. Dette er tilfældet, fordi det blev fundet i det teoretiske afsnit, at revisoren må arbejde ud fra stikprøver, og der er derfor ikke et lovmæssigt krav til revisoren om at skulle gennemgå samtlige bilag. Det kan derfor analyseres ud fra de ovenstående data, at der er urimelige forventninger, som det blev vist i teorien af Brenda Porter (1993).

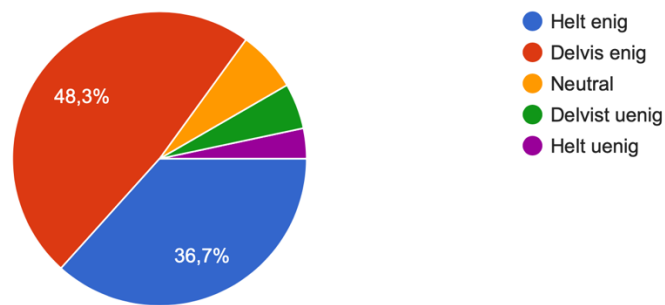
Som et ekstra perspektiv i spørgeskemaundersøgelse blev der senere ved spørgsmål ni spurgt om, hvor enige respondenterne var enige i, at det er tilstrækkeligt, hvis revisoren benytter sig af stikprøver, hvilket derfor er et sammenhængende spørgsmål med spørgsmål fem, der blev gennemgået ovenstående. Til trods for at spørgsmålene i princippet vedrører det samme, så har det haft en effekt på svarene, i forhold til hvordan de forskellige spørgsmål er udformet, og hvilke begreber der er gjort brug af. Svarene til spørgsmål ni kan anskues her:

Figur 7: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål ni vedrørende brugen af stikprøver

Ud fra ovenstående figur kan det nemlig betragtes, at der er en mere ligelig fordeling af svar, hvilket er forskellig fra svarene til spørgsmål fem. Her er der i alt 45%, der er enten helt enige eller delvist enige i, at revisoren må benytte sig af stikprøver, og dette tal skal sammenholdes med 8,3%, der i spørgsmål fem mente, at revisoren ikke skulle gennemgå alle bilag. Derfor er der altså en forøgelse på i alt 36,7 procentpoint, som eventuelt er afhængig af udformningen af spørgsmålene, og derfor kan det konkluderes, at det for offentligheden har en betydning, hvordan revisorens rolle er kommunikeret. Specielt i dette tilfælde er det forskellen mellem, om der står "stikprøver" eller "alle bilag", der har haft en effekt. Konklusionen er den samme med dem, der mener, at stikprøver ikke er tilstrækkeligt, hvor der i alt er 35% af respondenterne, der er helt eller delvist uenige i, at det er fyldestgørende at bruge stikprøver. Her er der et fald med 50 procentpoint i forhold til spørgsmål fem, hvilket bekræfter konklusionen om, at kommunikationen og valget af begreber er essentielt for offentlighedens forventninger.

Det blev i det ovenstående fundet nødvendigt at springe videre til spørgsmål ni fra spørgeskemaundersøgelsen, da dette hang sammen med spørgsmål fem. Nu vil der igen forsøges at følge en kronologisk gennemgang af datasvarene fra undersøgelsen, og derfor skal der henledes opmærksomhed mod spørgsmål seks, der kan ansues i bilag 1. Dette spørgsmål vedrører, hvor enig respondenter er i udsagnet om, at revisoren skal opdage absolut alle fejl i virksomhedens regnskab. De data, der blev fundet ud fra dette spørgsmål, er afbilledet i følgende diagram:

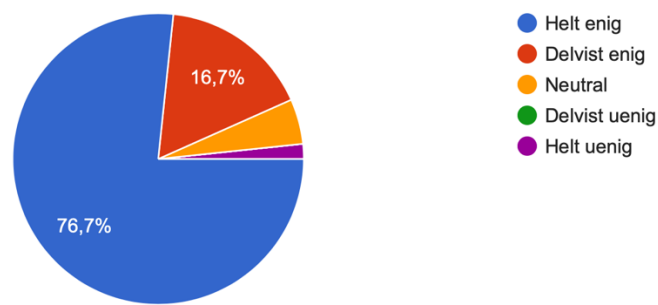

Figur 8: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål seks vedrørende opdagelse af absolut alle fejl

I den første del af hele analyseafsnittet blev det fundet, at revisoren kan arbejde ud fra et væsentlighedsniveau, og revisoren giver med sin påtegning i det fleste tilfælde 95% sikkerhed for, at der ikke er nogle væsentlige fejl og mangler. Derfor kan der ud fra det lovmæssige synspunkt erkendes, at de rimelige forventninger til revisoren ikke indebærer, at der skal opdages absolut alle fejl i virksomheden regnskab. Som en kort bemærkning, så er det selvfølgelig ideelt, hvis alle fejl opdages, men det er altså ikke et krav.

Derfor kan det også konkluderes, at der i forhold til dette emne stadig er en forventningskløft, da hele 85% er helt eller delvist enige i, at det er revisorens opgave at opdage absolut alle fejl i revisionen af virksomheden og dennes regnskab. Modsat er der blot 8,3%, der er helt eller delvist uenige i dette udsagn. Der er derfor en stærk overrepræsentation af respondenter, der mener det modsatte af, hvad der ud fra et rimelighedsperspektiv kan forventes af revisoren. Dette indebærer også, at der må være en stor grad af asymmetrisk information, hvis der tages afsæt i principal-agent-teorien. I forhold til denne asymmetriske information kan en af grundene til dette være, at respondenterne og derved offentligheden ikke er tilstrækkeligt oplyst omkring revisorens nødvendige handlinger og arbejdsgang. Hvorvidt dette er tilfældet vil dog først senere i det diskuterende afsnit blive testet ud fra den vidende gruppes svar.

Efter gennemgang af de ovenstående tre spørgsmål med tilhørende svar kan det være svært at forestille sig områder, hvor der ikke er en forholdsvis stor forventningskløft mellem offentligheden og revisor. Dog er der i spørgsmål syv ikke forskel i de forventninger, som offentligheden har, og de lovmæssige krav der stilles til revisoren. Spørgsmål syv vedrører, hvor enige respondenterne er i udsagnet om, at en virksomheds regnskab efter en revision kan anses som værende korrekt og uden væsentlige fejl. Svarene på dette spørgsmål kan anskues ud fra følgende:

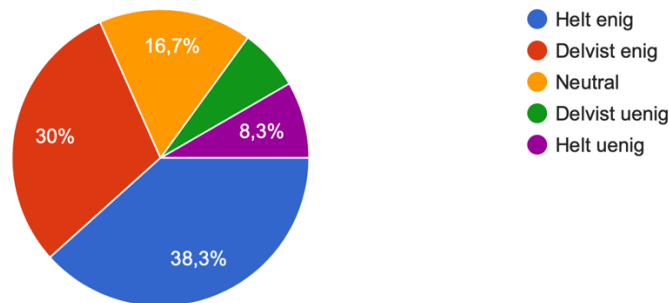

Figur 9: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål syv vedrørende regnskabs korrekthed efter revision

I den første del af analyseafsnittet blev det i forbindelse med blotlægning af revisionsprocessen nævnt, at revisoren skal give en påtegning, når revisionen er fuldført, og revisoren er pålagt at skulle modificere sin påtegning, hvis der er fundet eventuelle forhold, der er nødvendige at nævne, da de har en påvirkning på regnskabsbrugeren beslutningstagen. Samtidig gives påtegningen ud fra revisionsrisikomodellens 95% sikkerhed for, at der ikke er nogle væsentlige fejl og mangler. Derfor kan der ud fra svarene til spørgsmål syv konkluderes, at respondenterne er enige i, at der ikke findes nogle væsentlige fejl i regnskabet efter en endt revision. Der er blot en enkelt respondent, der er uenig i dette udsagn, og derfor kan afledes, at offentligheden ikke har nogle urimelige forventninger til revisorens handlinger ud fra dette specifikke spørgsmål. Dette stemmer overens med den undersøgelse, der er lavet af Radius CPH (2021), som blev nævnt i dette projekt indledning, hvilken omhandlede offentlighedens mening om et arbejdsfags troværdighed. Her var der 3,55 ud af i alt 5 points troværdighed, og der kunne derfor konkluderes, at revisorfaget scorer over middel i troværdighed, men det er langt fra et erhverv, der scorer toppoint i forhold til troværdighed.

Dog skal det nævnes, at der er forholdsvis høje forventninger til de tidligere eksempler på spørgsmål omkring revisors handlinger, og derfor kan dette også være en af grundene til, at der er en høj tiltro til, at regnskabet er uden væsentlige fejl efter en revision. En hypotese kunne være, at hvis respondenterne havde en viden om, at det var tilladt for revisoren ikke at gennemgå samtlige bilag og benytte stikprøver, så ville fordelingen af svarene på netop spørgsmål syv være anderledes. Dette vil blive fundet senere i dette projekts diskuterende afsnit, hvor den vidende gruppe vil blive behandlet.

Hvis der så fortsættes til spørgsmål otte, hvilket omhandler, hvorvidt respondenterne er enige i, at revisoren agerer som repræsentant for offentlighedens interesser, når denne reviderer en virksomhed. Svarene på netop dette spørgsmål kan anskues ud fra følgende figur:

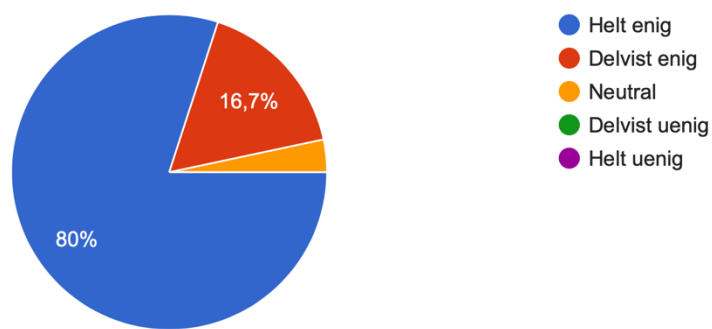

Figur 10: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål otte vedrørende revisorens opgave som offentlighedens tillidsrepræsentant

Dette er igen, som det blev set ved spørgsmål syv, et eksempel på, hvor der forholdsvis ikke er forskel mellem forventninger til revisor fra henholdsvis offentligheden og et lovmæssigt perspektiv. Med andre ord så er forventningskløften meget lille i dette spørgsmål. Ud fra RL § 16 blev det tidligere defineret, at det er revisoren opgave at være offentlighedens tillidsrepræsentant, og derfor stemmer dette overens med, at 68,3% af respondenterne er enige i dette udsagn, som spørgsmål otte omhandler.

Modsat er 15% uenige i, at revisoren er offentlighedens tillidsrepræsentant, og derfor kan det også sammenfattes, at der her er en lille del af offentligheden, hvor der eksisterer en forventningskløft. Ud af svarene til spørgsmål otte er der 16,7%, der har svaret, at de forholder sig neutralt til dette emne, og dette kan eventuelt sidestilles med, at disse respondenter ikke har den rette viden indenfor revisorfaget, og derfor ikke ved, hvad det vil indebære at være offentlighedens tillidsrepræsentant.

Da spørgsmål ni var vedrørende stikprøver, som allerede er analyseret, så fortsættes der til spørgsmål ti, som kan anskues i bilag 1. I dette spørgsmål blev ledelsen tilføjet, hvor respondenterne skulle tage stilling til, om ledelsen i virksomheden også har et ansvar for at forhindre økonomisk kriminalitet i virksomheden. Svaret på dette blev som følger:

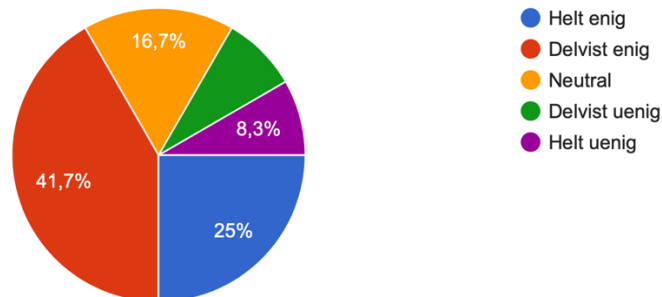

Figur 11: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål ti vedrørende ledelsens ansvar

Det blev fastlagt i de tidligere afsnit, at ledelsen også har et ansvar i forhold til at forhindre besvigelser og sørge for, at virksomhedens regnskab er retvisende efter ÅRL §11. I forbindelse med dette, så er offentligheden enig, og der er i forhold til ledelsens ansvar ikke nogen forventningskløft overhovedet. Dette ses ved, at hele 96,7% er enige i udsagnet, der er skildret i spørgsmål ti, hvor der spørges til, om ledelsen også har et ansvar for at forhindre økonomisk kriminalitet i virksomheden. En ekstra bemærkning til svarene til dette spørgsmål er også, at der ikke er en eneste respondent, der er hverken helt eller delvist uenige. Det bekræfter derfor endnu engang, at offentligheden har de samme forventninger til ledelsen, som der er af lovkravmæssige forventninger, og derfor kan disse forventninger klassificeres som værende rimelige, når der ledes opmærksomhed mod Porters samt Bøg & Kiertzners forskning.

Dernæst kan der fortsættes til sidste spørgsmål i spørgeskemaundersøgelse, som vedrører, hvorvidt respondenterne mener, at det er revisoren opgave at opdage absolut enhver form for besvigelser i virksomheden, såsom manipulation af regnskabet, misbrug af aktiver og andet økonomisk kriminalitet. Som det blev konkluderet i starten af det analyserende spørgsmål, så er økonomisk kriminalitet i nogle tilfælde besværligt og næsten umuligt for revisoren at opdage, da besvigeren kan have de rette evner og muligheden for at gemme besvigelsen, så revisoren ikke opdager denne. Dette er en del af revisionsrisikoen, og derfor kan det ud fra et lovkravmæssigt perspektiv ikke forventes af revisoren, at denne opdager absolut enhver form for besvigelse, som spørgsmål elleve har som udsagn, som respondenter skal tage stilling til. Dog kan det nævens, at der modsat forventes, at revisoren finder de væsentlige fejl og mangler, og de dertilhørende besvigelser, der sikrer, at der kan stilles oftest 95% sikkerhed for regnskabets grad af retvisende klarhed.

Til trods for det lovmæssige krav, som revisoren må operere indenfor, så har respondenterne svaret følgende til spørgsmål elleve:

Figur 12: Ikke-vidende gruppe, svar til spørgsmål elleve vedrørende opdagelsen af absolut alle besvigelser

Her ses en tydelig forventningskløft, da 66,7% er henholdsvis helt eller delvist enige i, at revisoren skal kunne opdage absolut enhver form for økonomisk kriminalitet. Det er to tredjedele, der mener, at revisoren i sit arbejde skal bemærke enhver besvigelser, hvilket ikke er et lovmæssigt krav, og derfor kan det konkluderes, at der er en høj grad af urimelige forventninger i forbindelse med opdagelsen af besvigelser. Dette kan også ses ved, at blot 16,6% er uenige i udsagnet, der er opstillet i spørgsmål elleve.

For at give en opsummering på dette analyseafsnit, hvor den ikke-vidende gruppe af respondents svar er blevet benyttet, så kan det konkluderes, at der er visse aspekter, hvor der er urimelige forventninger og derved eksisterer en forventningskløft. Dette ses blandt andet ved, at respondenterne i en højere grad mener, at revisoren skal gennemgå samtlige bilag, opdage samtlige fejl og finde enhver form for besvigelser, der kan være i virksomheden. Disse forventninger stemmer, som det er nævnt i dette afsnit, ikke overens med, hvad der er af lovmæssige krav til revisorens ageren, og derfor kan det konkluderes, at der ud fra den ikke-vidende gruppe er en forventningskløft, når det handler om revisoren arbejdsgang.

7. Diskuterende afsnit

I det ovenstående blev der taget udgangspunkt i, hvad offentligheden har af forventninger til revisorens nødvendige handlinger samt dennes opdagelse af besvigelser. Dette blev gjort ud fra spørgeskemaundersøgelsen med den ikke-vidende gruppe. Hernæst er det valgt at lave et nyt perspektiv på undersøgelsen, hvilket blev gjort ved at skabe en gruppe af respondenter, der har

en foregående viden omkring revisorfaget, og som derfor bliver benævnt som den vidende gruppe. Herudfra kan der nu diskuteres, om en ekstra viden vil have en virkning på de forventninger til revisoren, som blev fundet i det analyserende afsnit.

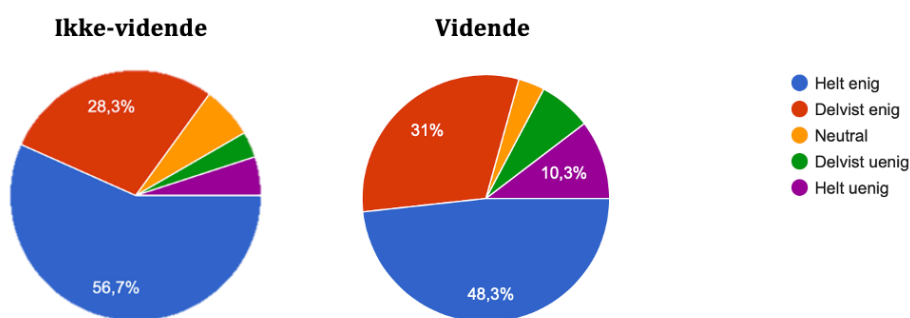
7.1 Hvorledes er der forskel på, om der til offentligheden er givet en udvidet viden omkring de retsmæssige krav til revisor eller ej?

I det følgende afsnit vil der opstilles en diskussion af, om der er en synlig forskel på forventningerne i forhold til, om offentligheden har fået en udvidet viden eller ej. Dette vil være et led i at forsøge at afdække dette projekts problemformulering, og det er derfor også besvarelsen på et af de underspørgsmål, der er opstillet ud fra hovedspørgsmålet. Underspørgsmålet er også brugt som overskrift for dette afsnit. For at det ikke blot bliver endnu en analyse af de svar, der er indsamlet, så vil perspektivet i dette afsnit være at sammenligne den vidende gruppes svar med den ikke-vidende gruppe, og herved kan der diskuteres, om en udvidet viden har nogen som helst indvirkning på offentlighedens forventninger til revisorens arbejde.

Inden der kan arbejdes med de data, der er indsamlet ud fra spørgeskemaundersøgelsen, så er det en nødvendighed at afdække repræsentativiteten af den vidende gruppe af testpersoner. Her bruges der ligesom ved analyseafsnittet de første fire spørgsmål i spørgeskemaet, hvorpå det er forsøgt at finde ud af, hvordan testpersonernes biografier er fordelt. Det skal også her nævnes, at svarene på de første fire spørgsmål som sådan ikke vil blive sammenholdt med den ikke-videndes gruppes svar. Det første spørgsmål, der kan anskues ud fra bilag 3, er omkring hvilket køn, som testpersonerne identificerer sig med. Fordelingen ved den vidende gruppe i forhold til kønnet er, at der er en overrepræsentativitet af det kvindelige køn, da det er to tredjedele af testpersonerne, der er kvinder, hvor der kun er en tredjedel mænd. Dette skal, der tages forbehold for, når der senere drages en konklusion ud fra disse data, som det også skulle gøres ved den ikke-vidende gruppe. I forhold til testpersonernes alder kan det i bilag 3 ses, at der er en forholdsvis bred fordeling af forskellige aldre. For at tilføje en bemærkning er der flest testpersoner i alderen 20-24 år samt 50-59 år, men ellers er alle alderskategorier repræsenteret i denne testgruppe. Det tredje spørgsmål, der blev stillet til den vidende gruppe, er omkring, hvad vedkommendes højeste gennemførte uddannelse er. Her er fordelingen, at der er både 31%, der har færdiggjort en bachelor, og den samme procentdel har gennemført en erhvervsuddannelse. De øvrige 38% er fordelt ud på folkeskole, kandidat- og Ph.D.-grad. Heraf kan det derfor også afledes, at der er en ligelig fordeling, der afspejler virkeligheden, og den vidende

gruppe er derfor repræsentativ ud fra et perspektiv om uddannelse. Det sidste spørgsmål, der vedrører biografi, er spørgsmål fire, som er omkring hvilket fagområde, som vedkommende primært arbejder indenfor. Her er der en overrepræsentativitet af personer, der arbejder indenfor økonomi og ledelse. Dette er forståeligt, da der ved fordelingen af ikke-vidende og vidende testpersoner blev sikret, at personer, der på forhånd havde en udvidet viden omkring revisorfaget eller lignende, skulle vælge den vidende gruppe. Ellers er der en ligelig fordeling på de andre svarkategorier, hvor der er omkring 8% i hver kategori. For at lave en opsummering på dette afsnit omkring repræsentativitet, kan det derfor konkluderes, at den vidende testgruppe kan defineres som værende repræsentativ for at kunne være en stikprøve af virkeligheden. Dog skal der ledes opmærksomhed på, at der er en lille overrepræsentativitet af kvinder i denne kategori, som det også blev set ved den ikke-vidende gruppe.

Der kan nu startes på sammenligningen og diskussionen af, om der er en forskel på den vidende og ikke-vidende gruppes forventninger til revisoren. Der kan for overskuelighedens skyld startes med spørgsmål fem, som er det første spørgsmål i spørgeskemaet, som vedrører testpersonernes forventninger. Det femte spørgsmål er omkring, hvor enig vedkommende er i, at det er revisorens opgave at gennemgå samtlige bilag, når der udføres en revision af en virksomhed. Den vidende gruppes svar på dette spørgsmål kan anskues ud fra følgende cirkeldiagram:

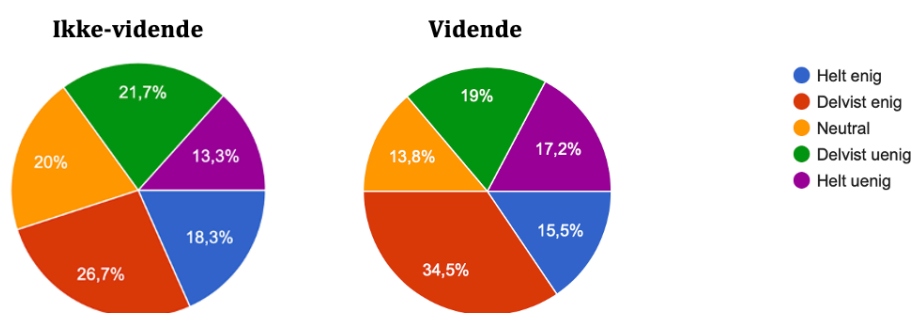

Figur 13: Vidende gruppe, svar på spørgsmål fem vedrørende gennemgang af alle bilag

Heraf kan det ses, at der er 79,3%, der er enige i, at det er revisorens opgave at gennemgå alle bilag fra den virksomhed, der revideres. Dette er ikke det "sande" svar, hvis der ledes opmærksomhed mod de lovmæssige krav, og derfor kan det diskuteres, om den udvidede viden, som disse testpersoner har fået, ikke har haft nogen som helst indvirkning på disse personers forventninger. Hertil kan det også nævnes, at der i teksten med den udvidede viden blev nævnt, at

revisoren måtte arbejde ud fra stikprøver, og at revisoren derfor ikke skulle gennemgå samtlige bilag. Dog skal det også pointeres, at der ved den ikke-vidende gruppe var 85%, der var enige i udsagnet, og derfor kan det argumenteres for, at den ekstra viden har gjort, at de høje forventninger er faldet med 5,7 procentpoint.

For at holde den samme rækkefølge i gennemgangen af spørgsmålene, som blev brugt i det analyserende afsnit springes der nu til spørgsmål ni. Dette gøres, da dette kommer som et ekstra perspektiv til spørgsmål fem, da spørgsmål ni er omkring testpersonernes mening om, hvorvidt det er tilstrækkeligt, at revisoren benytter sig af stikprøver. I forbindelse med begrebet stikprøver er det særligt interessant at se, hvad den vidende gruppe har svaret, da der direkte i den udvidede viden stod, at revisoren må benytte stikprøver. Den vidende gruppes forventninger i forbindelse med stikprøver kan ses i det følgende diagram:

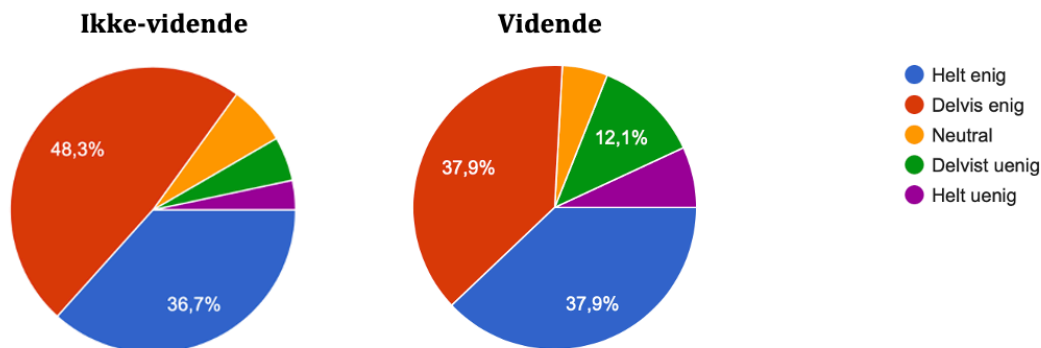

Figur 14: Vidende gruppe, svar til spørgsmål ni vedrørende brugen af stikprøver

Til trods for at denne gruppe har fået det forklaret, at revisoren ud fra et lovmæssigt grundlag må benytte stikprøver i sin arbejdstilgang, så er der alligevel 36,2%, der er uenige i dette. Dog er der også 50%, der er enige i udsagnet, og hvis det sammenholdes med den ikke-vidende gruppe, hvor der blot var 45%, der var enige, så er der også ved spørgsmål ni en tilgang på 5 procentpoint. Dette er derfor endnu et eksempel på, at en udvidet viden ændrer nogle testpersoners forventninger, men den ekstra viden er dog ikke med til at ændre hele offentligheden forventninger, hvilket kan ses ved de 36,5%, der stadig er uenige i, at revisoren må benytte stikprøver i sit daglige virke.

Det næste spørgsmål, som testpersonerne skulle tage stilling til, er omkring, hvor enige vedkommende er i, at det er revisorens opgave at opdage absolut alle fejl og mangler i den

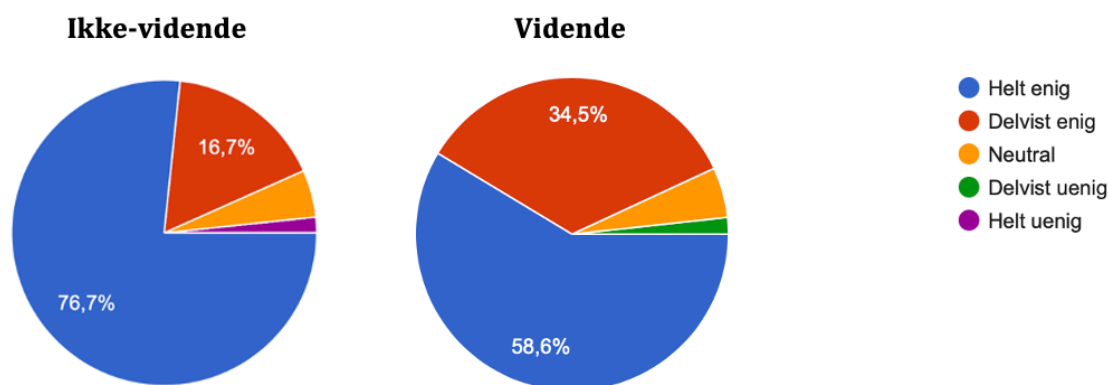
pågældende virksomheds regnskab. Hvordan svarene blev på netop spørgsmål seks kan ses i den nedenstående figur:

Figur 15: Vidende gruppe, svar til spørgsmål seks vedrørende opdagelse af absolut alle fejl

Inden der blev givet svar, skal det understreges, at der direkte i den ekstra viden, som den vidende gruppe blev introduceret for, stod, at revisoren opererer ud fra et væsentlighedsniveau. Dette betyder, at der oftest stilles 95% sikkerhed for, at regnskabet ikke har nogle fejl. Derfor måtte det forventes, at gruppen med den ekstra viden tenderede til at størstedelen var uenige i, at revisoren skulle opdage absolut alle fejl. Alligevel er 75,8% enige i, at revisoren skal opdage alle fejl, og derfor kan det diskuteres, om den ekstra viden ikke er tilstrækkelig, eller om den skaber endnu flere forventninger, da der gives en viden omkring revisorens mange opgaver. Dette er dog ikke til at spore, da der er sket en mindsning på 9,2 procentpoint, hvis der sammenlignes med den ikke-vidende gruppes svar på dette spørgsmål, og det er faktisk den største forskel på svarene indtil videre i denne gennemgang. Selvom det stadig er langt over halvdelen, der mener, at det er revisorens opgave at finde alle fejl i virksomheden, så er det ikke en helt negativ virkning, som den udvidede viden har givet, da der er sket en tilgang af testpersoner, der er uenige i udsagnet i spørgsmål seks. Dette ses ved, at der ved den ikke-vidende gruppe var fem personer, der var uenige, hvor der efter den ekstra information var elleve personer, der var uenige i den vidende gruppe.

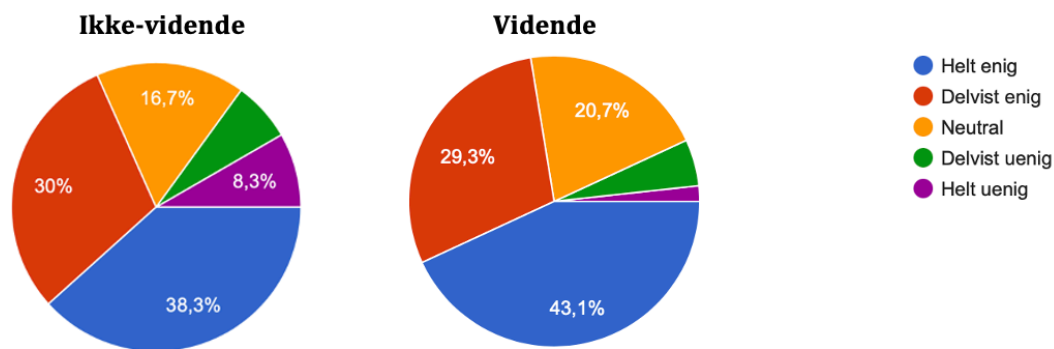
Herefter kan der fortsættes til spørgsmål syv, som er omkring hvor enige testpersonerne er i udsagnet om, at en virksomheds regnskab efter revision kan anses som værende korrekt og uden væsentlige fejl. Ved den ikke-vidende gruppe af respondenter var der enighed med, hvad de lovmæssige krav var, og der var derfor ikke en synlig forventningskløft her. Om dette også gør sig gældende ved den vidende gruppe, kan ses i den efterfølgende figur:

Figur 16: Vidende gruppe, svar til spørgsmål syv vedrørende regnskabs korrekthed efter revision

Som det kan anskues ud fra cirkeldiagrammet, så er den vidende gruppe enige med den ikke-vidende gruppe om, at der efter en revision kan forventes, at regnskabet er korrekt og uden væsentlige fejl eller mangler. Det kan derfor, som det også blev gjort i analyseafsnittet, konkluderes, at der ikke er nogle urimelige forventninger, og der deraf heller ikke er en forventningskløft ved netop dette udsagn. Som perspektiv til dette udsagn kan det nævnes, at dette er et yderst positivt resultat for revisorfaget, da der til trods for forskellige skandaler, som blev nævnt tidligere i dette projekt, stadig er en tiltro til revisoren som funktion, da der stoles på den konklusion og påtegning, som revisoren opretter til sidst i sin proces. Der er blot en enkelt respondent i den vidende gruppe, der er delvist uenig i udsagnet, og forklaringen på dette kan eksempelvis være, at der er sket en forvirring i forhold til det, der blev nævnt om væsentlighedsniveauet på de 95%, og derfor kan denne person have haft en grund til at stille spørgsmålstegn til, om regnskabet kan anses som værende korrekt. Dog er dette korrekt i forhold til de lovmæssige standarder, og derfor har de 93,1% andre, der er enige i udsagnet, rimelige forventninger og den rette viden omkring netop dette perspektiv i spørgsmål syv.

Vedrørende spørgsmål otte, som der nu fortsættes til, så kan det igen diskuteres, om den ekstra information har skabt en forandring af de forventninger, der er til revisoren. For at forfriske erindringerne fra analyseafsnittet så er spørgsmål otte omkring hvor enige respondenterne er i, at revisoren agerer som offentlighedens tillidsrepræsentant. Hvor enige den vidende gruppe er i dette kan ses af det følgende:

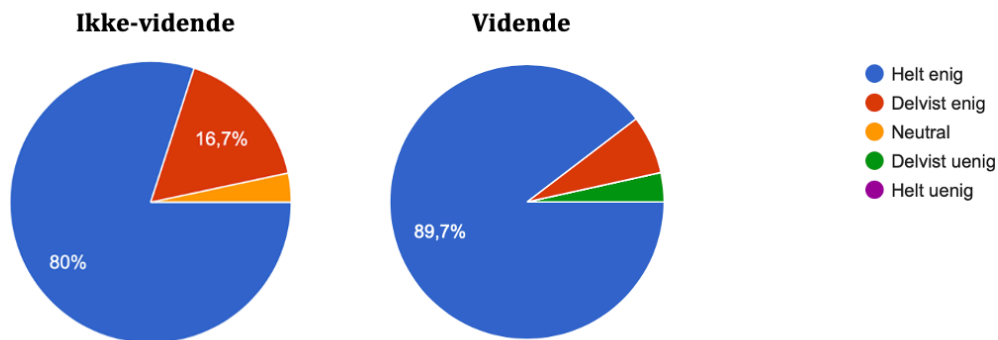

Figur 17: Vidende gruppe, svar til spørgsmål otte vedrørende revisorens opgave som offentlighedens tillidsrepræsentant

Ud af den vidende gruppe, så er 72,4% enige i dette udsagn, hvilket er positivt, da revisoren rent lovmæssigt skal agere som offentlighedens tillidsrepræsentant, jf. RL §16. Derfor er der igen ikke nogen af Brenda Porters urimelige forventninger fra langt størstedelen, da blot 6,9% er uenige i dette udsagn. Hvis disse data sammenholdes med dataene fra den ikke-vidende gruppe, så er der sket en tilgang på 4,1 procentpoint, hvilket blandt andet kan forklares med, at der direkte i den ekstra information, som den vidende gruppe fik, stod at revisoren er offentlighedens tillidsrepræsentant og skal sikre regnskabsbrugerens interesser.

Som en ekstra bemærkning kan det også ses af de svar, der er givet fra den vidende gruppe, at der er 12 respondenter, der har holdt sig neutrale til dette udsagn. Det er et større antal end det hidtil er set ved dataene i de øvrige spørgsmål, og derfor kan det diskuteres, om der er har været den rette viden omkring netop begrebet; offentlighedens tillidsrepræsentant. I den ekstra tekst står der blot, at revisoren skal være offentlighedens tillidsrepræsentant, men herefter blev det valgt, at spørgsmål otte skulle formuleres, så det gav en dybere forståelse, da de fleste, der ikke har en revisionsfaglig baggrund, ikke har stiftet bekendtskab med netop dette begreb endnu. Dette var grunden til, at der i spørgsmål otte blev skrevet som følgende: *"Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren agerer som repræsentant for offentlighedens interesser, når denne reviderer en virksomhed."* Da flere stadig har holdt sig neutrale til netop dette spørgsmål, og det samme gjorde sig gældende ved den ikke-vidende gruppe, så kan det derfor konkluderes, at en stor del af respondenterne ikke har den fornødne viden til at svare på netop dette perspektiv.

Hernæst kan der fortsættes til spørgsmål ti, som er omkring respondenternes grad af enighed i, at det også er ledelsens ansvar at prøve at forhindre den økonomiske kriminalitet, og hvordan meningerne var omkring dette udsagn kan ses i det følgende:

Figur 18: Vidende gruppe, svar til spørgsmål ti vedrørende ledelsens ansvar

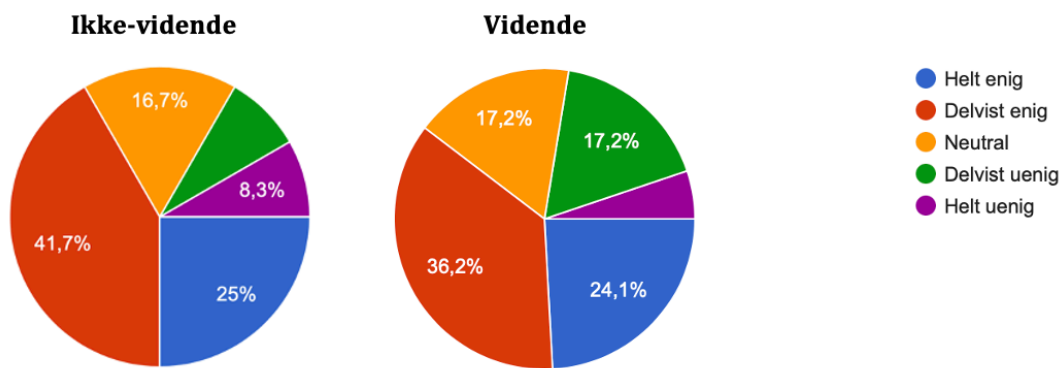
I det ovenstående er der, ligesom, der var ved den ikke-vidende gruppe, bred enighed om, at ledelsen også har et ansvar i forhold til at kunne forebygge besvigelser. Det er hele 96,6% af den vidende testgruppe, der har denne holdning, og det er derfor kun to respondenter, der er delvist uenige i udsagnet. Hvis det sammenlignes med den ikke-vidende gruppe, så er det cirka det samme svar, men i forbindelse med dette kan det nævnes, at der ved den ikke-vidende gruppe ikke var en eneste respondent, der var uenige i udsagnet. Dog var der også ved den ikke-vidende gruppe en større del af respondenter, der havde valgt at være delvist enige frem for helt enige, hvis der sammenlignes med den vidende. At der er flere af de vidende respondenter, der har er helt enige i udsagnet, kan eventuelt være afledt af, at der er i den ekstra information stod, at ledelsen også havde et ansvar for forebyggelse af økonomisk kriminalitet, da det også er ledelsen, der skal rette op på fejl, som revisoren opdager.

Det kan også diskuteres, hvorfor der er to af respondenterne, der er delvist uenige i dette udsagn. Spørgsmålet er, om den udvidede information, som den vidende gruppe har fået, giver et indtryk at, at revisoren har meget ansvar, og ledelsen derfor kan betale revisoren for at ansvarsfralægge sig. Dette er blot et bud på, hvad den enkelte respondent kan have tænkt som led i at svare på spørgsmål ti. Det er dog ikke muligt at finde ud af dette, da spørgeskemaet er lavet ud fra et anonymitetsprincip, og derfor kan de to respondenter ikke direkte spørges til bevæggrundene for det givne svar. Som afrunding på spørgsmål ti skal det også nævnes, at det blot er to respondenter ud af 58, og derfor er det ikke nogen betydelig mængde, der er uenige i det

ellers lovmæssigt korrekte udsagn. Det er også nødvendigt at nævne, at der heller ikke ved dette spørgsmål er nogen synlig forventningskløft mellem ledelsen, revisoren og offentligheden, og der findes derfor heller ingen urimelige forventninger fra flertallet af offentligheden.

Det sidste spørgsmål er nummer elleve, der kan ses af bilag 1, og her blev respondenterne fra den vidende gruppe også spurgt om, hvorvidt de var enige i, at revisoren opdager absolut enhver form for besvigelser i virksomheden. Hvis der først ledes opmærksomhed på den ikke-vidende gruppes svar på dette spørgsmål, så kan det opsummeres til, at der var en tydelig forventningskløft, da det ikke lovmæssigt er revisors opgave at finde absolut enhver form for besvigelser, og alligevel var der 66,7% der var enten enige eller delvist enige i, at revisoren skulle opdage al form for besvigelser i virksomheden. Der er mange faktorer, der bevirker, at revisoren ikke er i stand til at opdage absolut alle besvigelser. Disse faktorer er dem, der er nævnt tidligere i dette projekt, hvilke er, at der kan være ansatte i virksomheden, som har de forskellige egenskaber, som det blev beskrevet i teorien omkring besvigelsesdiamanten. Der kan derfor være personer i virksomheden, der har retfærdiggørelse, mulighed, incitament og evnen til at kunne begå den økonomiske kriminalitet samtidig med at kunne gemme den, så revisoren gennem sin arbejdsproces ikke har mulighed for at opdage denne ageren (Wolfe & Hermanson, 2004).

Hernæst er spørgsmålet, om den vidende gruppe efter at have fået fortalt, at revisoren må gøre brug af stikprøver og derfor ikke tjekker alle bilag. Samtidig stod der også i den ekstra information, at revisoren handler ud fra et væsentlighedsniveau, og det er derfor ikke absolut alle fejl, der opdages i revisionsprocessen. Den vidende har igen rykket lidt på forventningerne, hvilket kan anskues ud fra følgende cirkeldiagram, der viser svarene fra spørgsmål elleve:

Figur 19: Vidende gruppe, svar til spørgsmål elleve vedrørende opdagelsen af absolut alle besvigelser

Hvor der sammenlagt var 66,7% af den ikke-vidende gruppe, der var enige i det ellers lovmæssigt forkerte udsagn, så er der 60,3% af den vidende gruppe, der også er enige i dette. Det er stadig en del, der har forventninger, der skaber en kløft mellem de rimelige og urimelige forventninger. Dog er der, som det også har kunnet ses ved nogle af de øvrige spørgsmål, sket en ændring på forventningerne, og i dette tilfælde er det 6,4 procentpoint, som den vidende gruppe er anderles i forventningerne i forhold til den ikke-vidende gruppes svar.

Det kan også anskues af det ovenstående cirkeldiagram, at der er 22,4% af respondenterne, der er delvist eller helt uenige i udsagnet. Det er altså denne procentdel, der er inden for de rimelige forventninger, og det må ud fra denne undersøgelse derfor afledes, at den ekstra information har haft en effekt på offentlighedens forventninger, da der er sket en tilgang på 5,8 procentpoint af respondenter, der stiller rimelige og lovmæssigt korrekte krav til revisoren.

7.2 Opsummering af det diskuterende afsnit

Efter gennemgang af de forskellige data, der er fundet igennem dette projekt spørgeskemaundersøgelse, så er det valgt at lave en opsummering på det diskuterende afsnit for at konkludere, om der har været en synlig forskel på, om offentligheden har fået en udvidet viden omkring kravene til revisor eller ej. For at svare på dette kan det ud fra det diskuterende afsnit sammenfattes, at der er sket en ændring af forventningerne for den vidende gruppe, når den sammenholdes med den ikke-vidende gruppes svar. Det er en ændring på et interval fra 4,1-9,2 procentpoint, hvilket måske ikke lyder af meget, når en udvidet viden blot har flyttet holdningerne 4,1 procentpoint. Dog er der en gennemgående positiv ændring af offentlighedens forventninger, hvis denne bliver fremstillet for en udvidet viden, og det er, hvad der er relevant at pointere.

Herefter kan det vurderes, om ændringen er stor nok i forhold til komplikationerne, der er, når en forventningskløft eksisterer. Hvis der ses ud fra en revisors perspektiv, så vil denne ændring i forventningerne ikke være tilstrækkelig, da der stadig er en relativ stor forventningskløft efter den udvidede viden er givet. Der stilles altså stadig uhensigtsmæssige krav til revisoren, som det kunne ses med eksempelvis spørgsmål seks, hvor der efter den udvidede viden stadig er 75,8% af respondenterne, der er enige i, at revisoren skal opdage absolut alle fejl og mangler i virksomhedens regnskab, hvilket ikke stemmer overens med den lovmæssige regulering. Derfor kan der heraf sammenfattes, at hvis hele offentligheden præsenteres for en udvidet viden, så vil det ifølge denne undersøgelse ikke slette alle urimelige forventninger, men det vil mindske antallet af dem.

8. Konklusion

Efter gennemgang af forskellig empiri, analyse af undersøgelse samt diskussion heraf kan der nu i det kommende afsnit gives en sammenfatning på dette specialeprojekts problemformulering, som lyder således: *"Hvorledes er revisors ansvar i forbindelse med opdagelse af besvigelser, og i hvilken grad adskiller det retsmæssige ansvar sig fra offentlighedens forventninger til revisor i forhold til at afdække besvigelser?"*

Den første del af problemformuleringen henleder til at få afdækket, hvad der er af lovmæssige krav til revisorens arbejde med opdagelsen af besvigelser. Til dette kan RL §16 bruges, hvor det bestemmes, at revisoren skal udføre sit arbejde ud fra følgende begreber; god revisorskik, nøjagtighed, hurtighed, professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu. Efter RL § 24 bliver det ligeledes stadfæstet, at revisoren skal være uafhængig af den reviderede virksomhed, og dette er derfor et ekstra aspekt, som revisoren skal tage stilling til under de indledende faser i revisionsprocessen. Samtidig blev det også fundet, at revisoren må arbejde ud fra en grad af revisionsrisiko, som bliver sammensat af den iboende risiko, kontrolrisikoen og opdagelsesrisikoen. Det er denne revisionsrisiko, der viser, om der er nogle væsentlige fejl eller mangler i virksomhedens regnskab, og oftest bliver denne risiko sat på et 5%-niveau. Dette betyder, at når revisoren giver en påtegning på en virksomheds regnskab, så er det oftest gjort ud fra et 95% væsentlighedsniveau for, at regnskabet er retvisende efter ÅRL §11. Når det generelle omkring revisorens funktion er redegjort for, så skal der fortsættes til at vurdere, hvad revisoren lovmæssigt skal gøre for at opdage besvigelser, og til dette skal der gøres brug af ISA 240. Ifølge denne regnskabsstandard skal revisoren lave en risikovurdering, og hvis der herigennem findes risici, så skal revisoren lave øvrige handlinger internt i virksomheden for at teste disse eventuelle besvigelser. Det er også ved disse test, at revisoren kan overveje teorien omkring besvigelsestrekanten og -diamanten, hvor det kan vurderes, om en konkret medarbejder har mulighed, incitament, retfærdiggørelse og evnen til at kunne udføre og gemme en besvigelse. Hvis revisoren så konkluderer, at der er tale om en besvigelse i virksomheden, så skal revisoren ifølge ISA 240 udforme den nødvendige dokumentation og vurdere sine revisionsbeviser. Herefter skal revisoren underrette virksomhedens ledelse, som så har 14 dage til at oprette denne besvigelse, og hvis dette ikke bliver gjort, skal revisoren efter RL §22, stk. 2 meddele om besvigelsen til Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK). Dog er der en særlig regel om, at hvis det er af

virksomhedens ledelsen, at besvigelsen er begået af, så skal revisoren med det samme underrette om den økonomiske kriminalitet direkte til SØIK.

Når det er redegjort for, hvad der er af lovmæssige krav til revisorens arbejde og specielt med fokus på besvigelser efter ISA 240, så kan der nu fortsættes med besvarelsen af den næste del af dette projekts problemformulering. Under afsnittet omkring problemformuleringen blev der opstillet hypoteser, som nu kan testes. Den første lød således: *"Der er en forventningskløft mellem offentligheden forventninger til revisor kontra, hvad der lovregelmæssigt kræves af revisors arbejde."* For at be- eller afkræfte denne skal der rettes fokus mod dette projekts afsnit 6.2.2, hvor det gennem domsafgørelser og den primære empiri blev analyseret, om der er en forventningskløft mellem offentligheden og de lovmæssige krav. I forhold til domsafgørelserne, der er blevet brugt i dette speciale, så endte revisor med at blive dømt erstatningsansvarlig i alle tre domme. Dette betyder, at der er en konsensus i offentligheden ud fra domstolens synspunkt om, at en af revisors opgaver er at opdage de besvigelser, der måtte være i den reviderede virksomhed. Som en indskydelse blev revisoren ved Memory-Card-dommen dømt uden ansvar ved Landsretten, men senere blev denne omstødt i Højesteretten, hvor revisoren blev erstatningspligtig. Dette viser, at det er et besværligt område at dømme på, da to domstole har en forskellig opfattelse af revisorens ansvar.

Efter den offentlige domstols forventninger er blevet analyseret, kan de forventninger, der blev fundet ved den primære empiri, vurderes. Selve testgruppen er repræsentativ for offentligheden, og derfor kan denne bruges til at analysere forventningskløften i dag. Ud fra den ikke-viidende gruppe var der en kløft mellem offentlighedens forventninger og de rimelige lovmæssigt regulerede forventninger. Der er derfor urimelige forventninger til revisoren, og dette gjorde sig særligt gældende ved, at respondenterne i højere grad mener, at det er revisorens opgave at gennemgå absolut alle bilag, opdage samtlige fejl og mangler og finde enhver form for besvigelse, der måtte være i den reviderede virksomhed. De forventninger, der her er nævnet, stemmer ikke overens med de lovmæssige krav til revisorens ageren, og den første hypotese kan derfor bekræftes som værende gældende og sand. Dog skal det også nævnes, at der var aspekter, hvor offentligheden ikke havde urimelige forventninger, hvilke var ved forhold, hvor udsagnet handlede om, at ledelsen havde ansvar, revisorens var offentligheden tillidsrepræsentant og at regnskabet efter revision kunne anses som værende korrekt. Dette indikerer derfor, at de store krav og urimelige forventninger til revisoren ikke blot er et negativt resultat for revisoren,

da de høje forventninger også skaber en større tiltro til revisorens evner og arbejdsproces. Den negative udvikling sker i de situationer, hvor revisor bliver dømt af offentligheden for ikke at have handlet efter, hvad der måtte forventes, da disse offentlige forventninger ikke stemmer overens med de lovmæssige krav.

Efter bekræftelsen af den første hypotese, hvor det blev fastlagt, at der stadig er en eksisterende forventningskløft, så kan der nu fortsættes til testen af den anden hypotese, der blev opstillet i afsnittet om problemformuleringen. Den anden hypotese lyder således: *"Der er forskel på forventningerne til revisors arbejde alt efter, om der er en udvidet viden omkring ISA 240 eller ikke."* For at finde konklusionen på dette blev der i det diskuterende afsnit vurderet, om en ekstra information til offentligheden ville have en effekt på de urimelige forventninger, der eksisterer. Derfor var testgruppen ved spørgeskemaundersøgelsen delt op i to, hvor den ene fik en udvidet viden omkring de lovmæssige krav til revisoren. Konklusionen af dette forsøg blev, at der var en ændring i forventningerne, når den vidende gruppes svar blev sammenholdt med den ikke-vidende gruppes svar. For at udtrykke ændringen i tal, så var der en positiv ændring for de urimelige forventninger på et interval fra 4,1-9,2 procentpoint. Herefter skal det vurderes, om ændringen er tilstrækkelig, og hertil kan det konkluderes, at det ud fra revisorens perspektiv ikke er en tilfredsstillende ændring, da der stadig er en forholdsvis stor mængde af de vidende respondenter, der har urimelige forventninger til revisorens funktion. I henhold til dette kan der også ledes opmærksomhed mod de svar, som den vidende gruppe havde til spørgsmål seks, hvor hele 75,8% stadig mener, at revisoren skal opdage absolut alle fejl, hvilket ikke er overensstemmende med den lovmæssige regulerings krav. For at give et svar på om den anden hypotese kan be- eller afkræftes, så vurderes det, at den rent faktisk kan bekræftes. Dette gøres, da der er en synlig gennemgående ændring af respondenternes svar alt efter, om de er blevet eksponeret for den udvidede viden eller ej. Derfor kan det også sammenfattes, at hvis det vælges at præsentere en udvidet viden for hele offentligheden, så skal det ikke forventes, at alle de urimelige forventninger slettes, men det vil stadig medføre, at graden af disse vil mindskes.

9. Bibliografi

- Abdullahi, R., & Mansor, N. (Oktober 2015). Fraud Triangle Theory and Fraud Diamond Theory. Understanding the Convergent and Divergent For Future Research. *International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences*, s. 38-45.
- ACFE. (2017). *Small Business Fraud Prevention Manual*. ACFE.
- Andrade, A., & Wylie, R. (2020). *Frauds during covid 19: The risk of financial statement fraud in the wake of COVID-19*. Deloitte.
- Ankersborg, V. (2007). *Kildekritik i et samfundsvidenskabeligt perspektiv*. Samfundslitteratur.
- Ågerup, M., & Hansen, M. L. (12. Oktober 2021). *Danmark har den laveste grad af korruption i verden*. Hentet fra Cepos - Center for Politiske Studier : cepos.dk
- Bøg, K., & Kiertzner, L. (2007). *Professionsetik for revisorer*. København: Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR).
- Biede, H., Kjær, H., & Vibe-Pedersen, M. (2011). *Mikroøkonomi: Videregående uddannelser*. Hans Reitzels Forlag.
- Bregm, K. (2003). *Økonomiske incitamenter og markeder – i offentlig organisation og regulering*. København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Darmer, P., Jordansen, B., Madsen, J. A., & Thomsen, J. (2010). *Paradigmer i praksis - Anvendelse af metoder til studier af organiserings- og ledelsesprocesser*. København K: Handelshøjskolens Forlag.
- Eilifsen, A., Prawitt, D., Glover, S., & Messier, W. J. (2014). *auditing and Assurance Services*. Berkshire.
- Füchsel, K., Gath, P., Langsted, L. B., Olsen, P. K., & Skovby, J. (2017). *Revisor - regulering & rapportering*. København: Karnov Group.
- Gardner, R. (1995). *Games for Business and Economics*. New York: Wiley.
- IAASB. (2009). *The Auditor's Responsibility Relating to Fraud in an Audit of Financial Statements*. New York: International Federation of Accountants.
- IAASB. (22. Marts 2022). *International Auditing and Assurance Standards Board*. Hentet fra About IAASB: iaasb.org
- Ibsen, F., & Christens, J. F. (2001). *Løn som fortjent?* København: urist- og Økonomiforbundets Forlag.

- Kiertzner, L. (2009). Revisionsplanlægning og revisionsrisikomodellen. *Revifora*, s. 39.
- Klausen, K. K. (2001). New Public Management - en fortolkningsramme for reformer. *Modernisering av offentlig sektor : New Public Management i praksis*, s. 24-34.
- KPMG International. (2016). *Global profiles of the fraudster: Technology enables and weak controls fuel the fraud*. Bern: KPMG International Cooperativ.
- Langsted, L. B., Kiertzner, L., & Andersen, P. K. (2013). *Revisoransvar*. Karnov Group.
- Lett, G. (2015). *Højesteretssagen om revisoransvaret*. Karnov Group.
- Liggio, C. D. (1974). The expectation gap : the accountant's legal Waterloo? *Journal of contemporary business*, s. 27-44.
- Porter, B. (1993). An empirical study of the audit expectation-performance gap. *Accounting and Business Research*, s. 49-68.
- PWC. (2007). *Virksomhedskriminalitet i Danmark 2005-2007*. PriceWaterhouseCoopers (PWC).
- PWC. (2020). *Global Economic Crime and Fraud Survey 2020*. PWC.
- Radius CPH. (2021). *Troværdighedsanalysen 2021*. København: Radius.
- Roberts, P., & Priest, H. (12. Juli 2006). Reliability and validity in research. *Nursing Standard*, s. 41-42.
- Schuchter, A., & Levi, M. (April 2016). The Fraud Triangle Revisited. *Security Journal*, s. 107-121.
- Vinten, G. (December 1994). Management decision. *The Art of Asking Questions*, 32(9), s. 46-49.
- Warming-Rasmussen, B. (1989). *Tillidsforholdet og forventningskløften mellem brugeren af revisionsydelsen og den statsautoriserede revisor*. København: HHS.
- Warming-Rasmussen, B., Christensen, M. B., & Kristensen, R. H. (2012). *Revisors opklaring af besvigelser – Læren af praksis*. Karnov Group.
- Wolfe, D. T., & Hermanson, D. R. (December 2004). The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud. *CPA Journal*, s. 38-42.

10. Retslige kilder

10.1 Lovgrundlag

Bekendtgørelse om godkendte revisorers erklæringer

Lovbekendtgørelse 2019-08-08 nr. 838 Årsregnskabsloven

Lovbekendtgørelse 2020-11-17 nr. 1650 Straffeloven

Lovbekendtgørelse 2021-01-08 nr. 25 om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder

10.2 Internationale revisionsstandarder

ISA 200

ISA 315

ISA 210

ISA 500

ISA 220

ISA 700

ISA 230

ISA 701

ISA 240

ISA 705

ISA 300

ISA 706

10.3 Domme

R 2002.02-106.215

U 2012.2081 H

IT-Factory-dommen

11. Bilag

Følgende vil være bilag, der vedrører sig til udførelsen af dette specialeprojekt, og når der henvises til eventuelle bilag i projektet, så skal der ledes opmærksomhed mod dette afsnit.

Bilag 1: Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgsmål til biografi:

1. Hvilket køn er du?
 - a. Mand
 - b. Kvinde
 - c. Andet
2. Hvad er din alder?
 - a. 15-19 år
 - b. 20-24 år
 - c. 25-29 år
 - d. 30-34 år
 - e. 35-39 år
 - f. 40-49 år
 - g. 50-59 år
 - h. 60-69 år
 - i. 70+ år
3. Hvad er din højest gennemførte uddannelse?
 - a. Folkeskole
 - b. Gymnasial uddannelse
 - c. Erhvervsuddannelse
 - d. Bachelor- eller professionsbachelorgrad
 - e. Kandidat- eller mastergrad
 - f. Ph.d. -grad
 - g. Andet
4. Hvis du har et arbejde, hvilket fagområde arbejder du primært indenfor?
 - a. Samfundsvidenskabelig
 - b. Økonomi og ledelse
 - c. Naturvidenskabelig

- d. Sundhedsvidenskabelig
- e. Humanistisk og pædagogisk
- f. Salg, kommunikation og IT
- g. Håndværkerfaget
- h. Jeg arbejder ikke
- i. Jeg er studerende
- j. Andet

Forventninger til revisors arbejde:

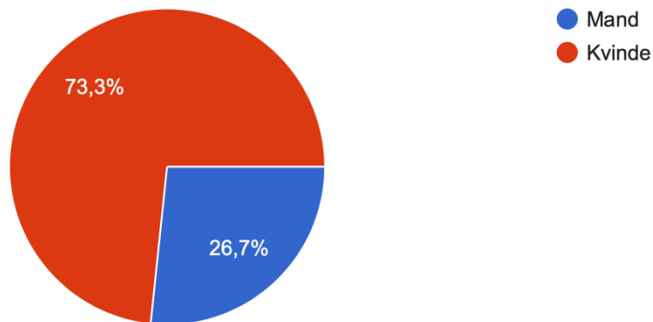
- 5. Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er revisorens opgave at gennemgå alle bilag, når der udføres revision
 - a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig
- 6. Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren skal opdage absolut alle fejl i virksomhedens regnskab
 - a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig
- 7. Hvor enig er du i følgende udsagn: Efter revision af en virksomheds regnskab, kan dette anses som værende korrekt og uden væsentlige fejl
 - a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig

8. Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren agerer som repræsentant for offentlighedens interesser, når denne reviderer en virksomhed
- a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig
9. Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er tilstrækkeligt, hvis revisoren benytter sig af stikprøver
- a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig
10. Hvor enig er du i følgende udsagn: Ledelsen i virksomheden har også et ansvar for at forhindre økonomisk kriminalitet i virksomheden
- a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig
11. Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren opdager absolut enhver form for besvigelser i virksomheden, såsom manipulation af regnskabet, misbrug af aktiver og andet økonomisk kriminalitet
- a. Helt enig
 - b. Delvist enig
 - c. Neutral
 - d. Delvist uenig
 - e. Helt uenig

Bilag 2: Data fra den ikke-vidende gruppe

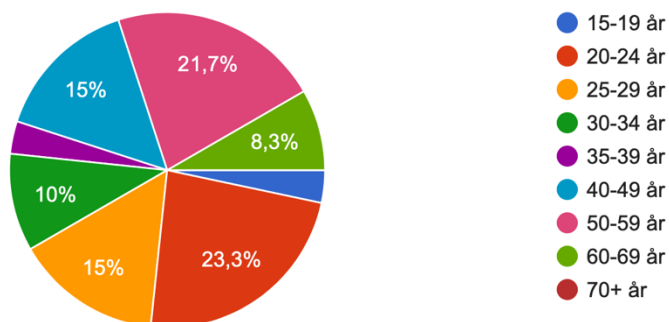
Hvilket køn er du?

60 svar

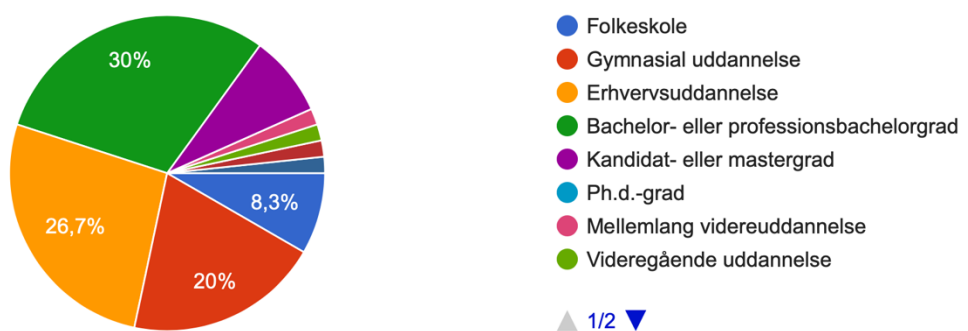
Hvad er din alder?

60 svar

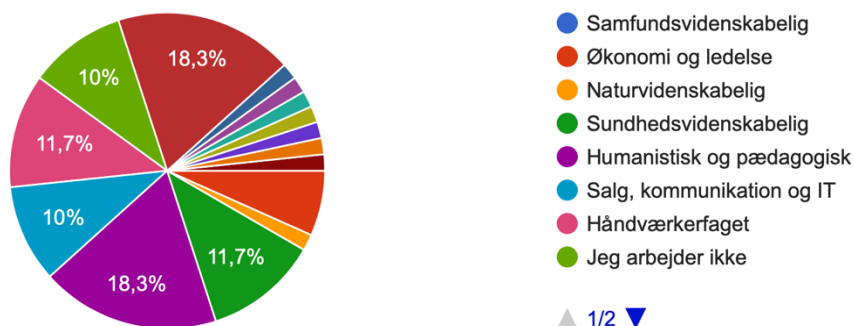
Hvad er din højest gennemførte uddannelse?

60 svar

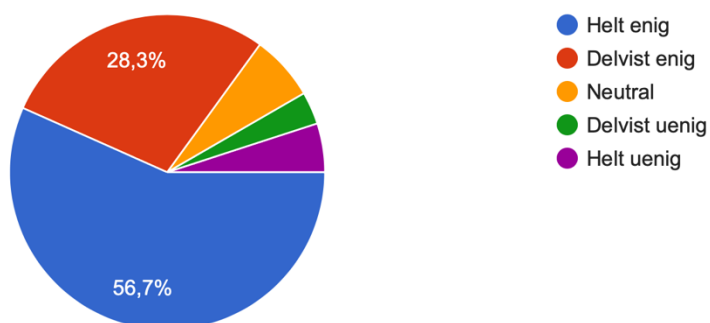
Hvis du har et arbejde, hvilket fagområde arbejder du primært indenfor?

60 svar

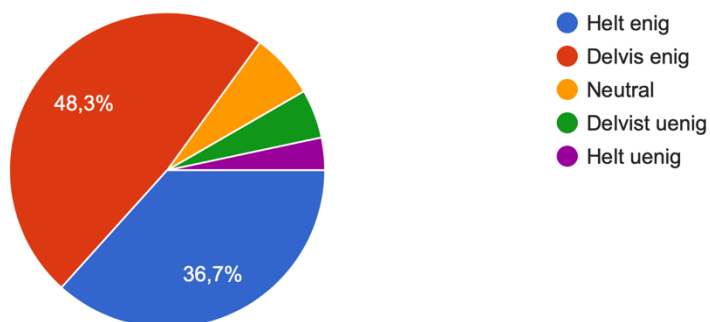
Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er revisorens opgave at gennemgå alle bilag, når der udføres revision

60 svar

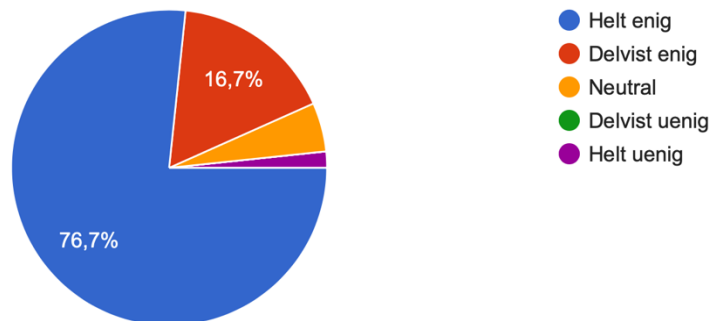
Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren skal opdage absolut alle fejl i virksomhedens regnskab

60 svar

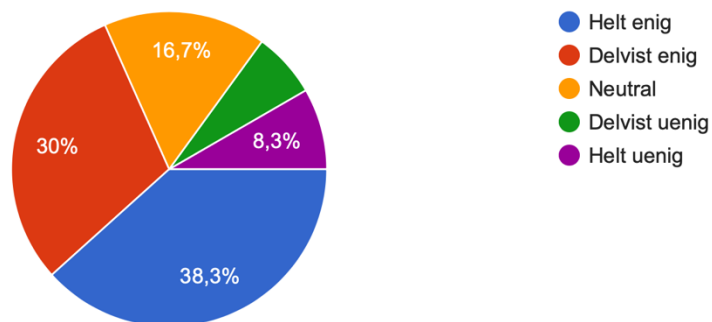
Hvor enig er du i følgende udsagn: Efter revision af en virksomheds regnskab, kan dette anses som værende korrekt og uden væsentlige fejl

60 svar

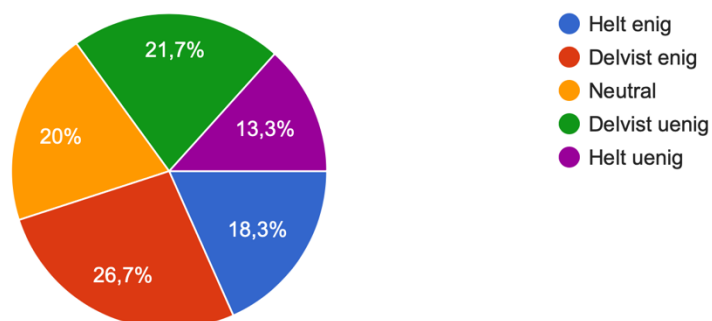
Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren agerer som repræsentant for offentlighedens interesser, når denne reviderer en virksomhed

60 svar

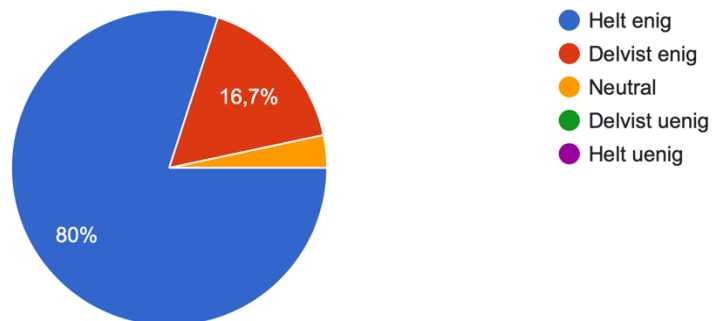
Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er tilstrækkeligt, hvis revisoren benytter sig af stikprøver

60 svar

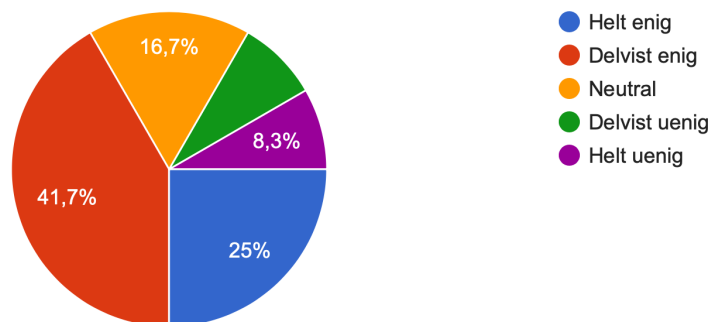
Hvor enig er du i følgende udsagn: Ledelsen i virksomheden har også et ansvar for at forhindre økonomisk kriminalitet i virksomheden

60 svar

Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren opdager absolut enhver form for besvigelser i virksomheden, såsom manipulation af regnskabet, misbrug af aktiver og andet økonomisk kriminalitet

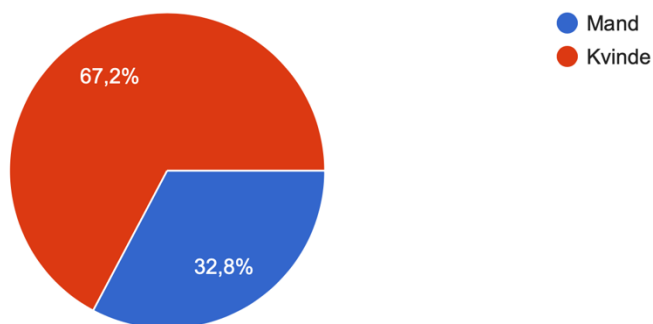
60 svar

Bilag 3: Data fra den vidende gruppe

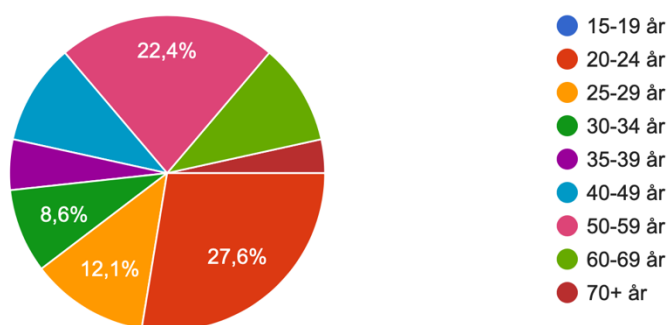
Hvilket køn er du?

58 svar

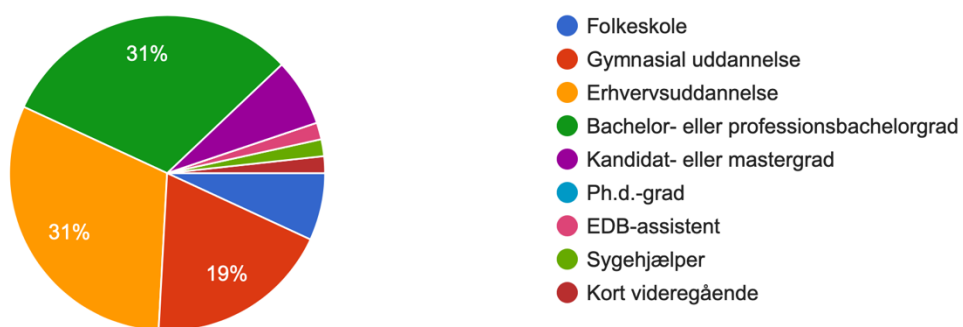
Hvad er din alder?

58 svar

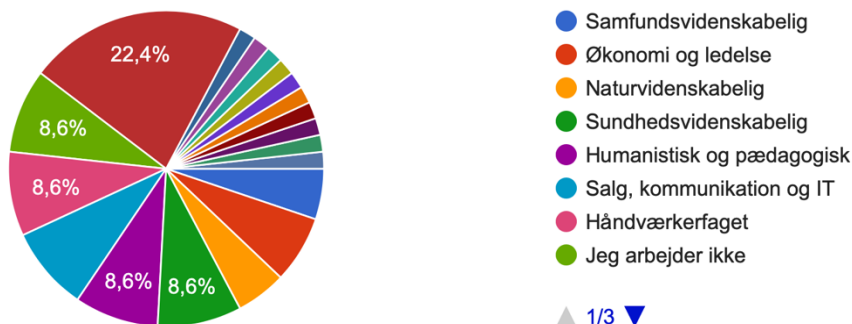
Hvad er din højeste gennemførte uddannelse?

58 svar

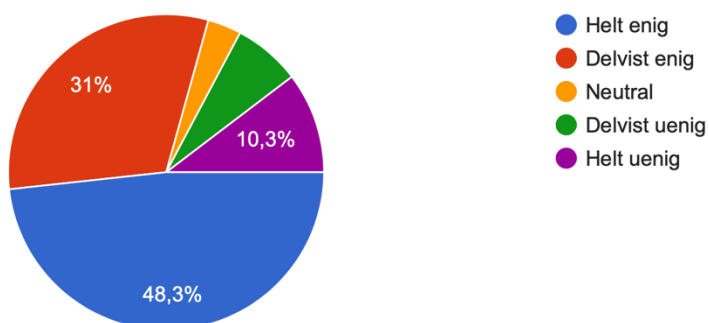
Hvis du har et arbejde, hvilket fagområde arbejder du primært indenfor?

58 svar

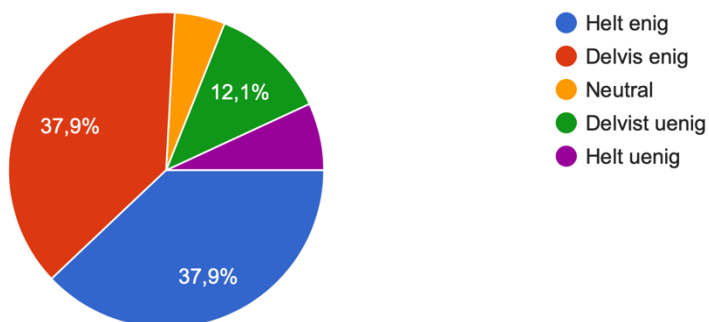
Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er revisorens opgave at gennemgå samtlige bilag, når der udføres en revision af en virksomhed

58 svar

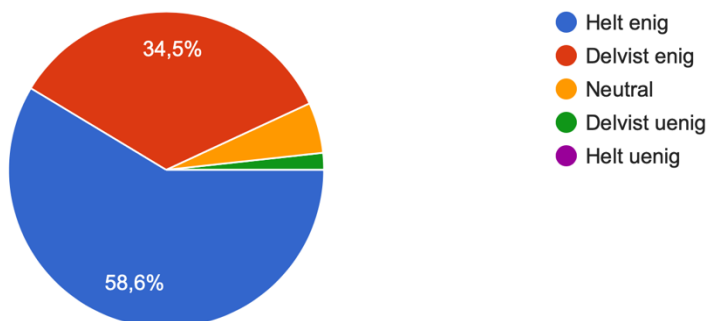
Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren skal opdage absolut alle fejl i virksomhedens regnskab

58 svar

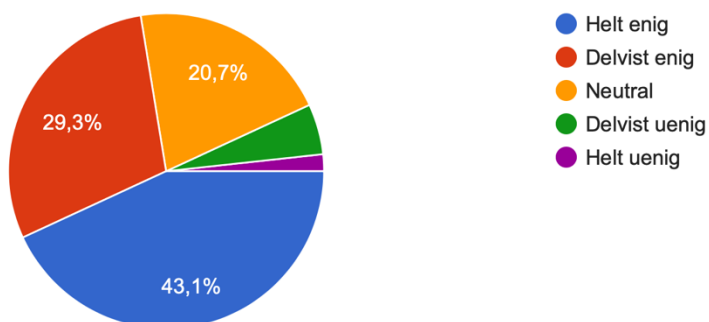
Hvor enig er du i følgende udsagn: Efter en revision af en virksomheds regnskab, kan dette anses som værende korrekt og uden væsentlige fejl

58 svar

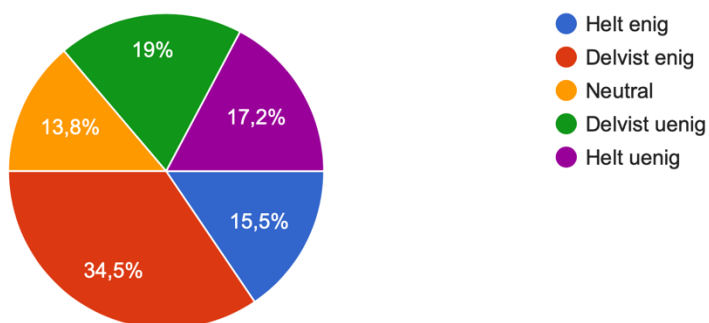
Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren agerer som repræsentant for offentlighedens interesser, når denne reviderer en virksomhed

58 svar

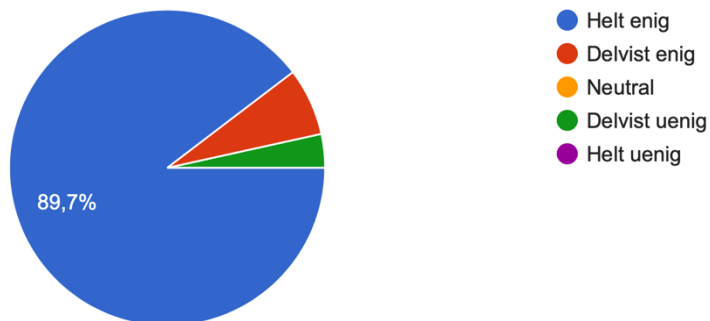
Hvor enig er du i følgende udsagn: Det er tilstrækkeligt, hvis revisoren benytter sig af stikprøver

58 svar

Hvor enig er du i følgende udsagn: Ledelsen i virksomheden har også et ansvar for at forhindre økonomisk kriminalitet i virksomheden

58 svar

Hvor enig er du i følgende udsagn: Revisoren opdager absolut enhver form for besvigelser i virksomheden, såsom manipulation af regnskabet, misbrug af aktiver og andet økonomisk kriminalitet

58 svar

